

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології
Лабораторія літературного краєзнавства

ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ СУМЩИНИ

Матеріали конференції з фольклорної практики-2020
студентів 221 групи
факультету іноземної та слов'янської філології

СУМИ 2021

УДК 398:001.891](477.52)(06)

П 49

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету
іноземної та слов'янської філології
(протокол № 5 від 24 листопада 2020 р.)*

Рецензенти:

Семенов О.М., доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови і літератури СумДПУ імені А.С.Макаренка;

Владимирова В.М., кандидат філологічних наук, керівник наукового гуртка МАН Сумського ОЦПО та РТМ:

П'ятченко С.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання СумДПУ імені А.С.Макаренка

П 49 ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ СУМЩИНИ.
Матеріали конференції з фольклорної практики-2020 студентів 221 групи факультету іноземної та слов'янської філології / упор. Н.І. Кириленко. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. 156 с.

УДК 398:001.891](477.52)(06)

©Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021

ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ СУМЩИНИ (матеріали конференції з фольклорної практики-2020)

1. (сmt Велика Писарівка Великописарівського району)

Під час фольклорної практики були опитані шість інформаторів, 1 – з села Лугівка, що входить до Великописарівської селищної ради, 1 – з села Вільне (Великописарівського району), що знаходиться на відстані 5 км, 2 людини, що приїхали у Велику Писарівку 40 – 50 років тому і двоє корінних жителів селища.

Мета опитування: з'ясувати як найбільш поширені українські народні пісні на території Великої Писарівки, так і маловідомі.

Вдалося записати 3 родинно-обрядових пісні (голосіння за померлим), 8 ліричних пісень на різну тематику, 2 частівки.

У опитуванні брали участь:

Надія Петрівна Пруднікова, 69 років, уродженка с. Лугівка, що підпорядковується Великописарівській селищній раді. Працювала у торгівлі, зараз пенсіонерка. Вже дванадцять років співає в церковному хорі;

Катерина Степанівна Крамська, 70 років, пенсіонерка, все життя якої тісно пов'язане зі сценою. Нині продовжує брати активну участь у вокальному ансамблі «Зорецвіт» при Великописарівському Будинку культури;

Котельникова Ольга Максимівна, 75 років, в минулому банківський працівник, закохана в пісню, автор двох поетичних збірок. Проживає в селищі з 60-х років, уродженка с. Веселе (Яблучненська сільська рада Великописарівського району);

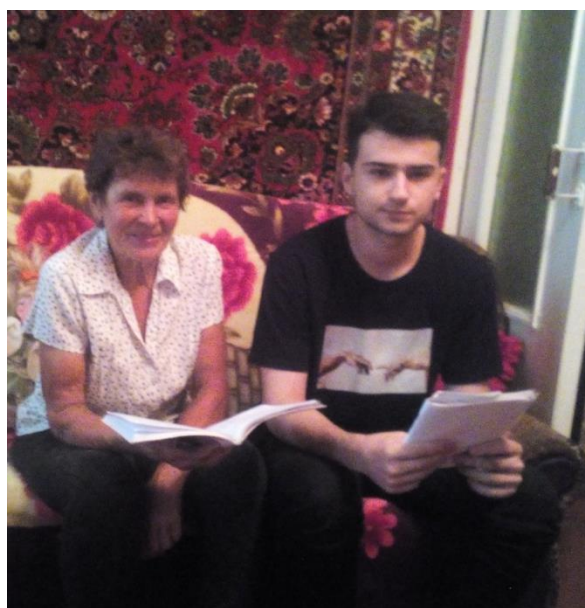
Нечаєва Людмила Яківна, 75 років. Сорок років тому приїхала в Великописарівський район з сусіднього Охтирського району. Нині бере активну участь у виступах відомого в районі ансамблю народної пісні «Писарівчанка» при Великописарівському територіальному центрі;

Марія Михайлівна Кушнірєва, 78 років, корінна жителька Великої Писарівки, учасниця співочого гурту «Писарівчанка»;

Лідія Михайлівна Кожушко, 84 роки, вчитель-пенсіонер, корінна жителька Великої Писарівки.

І. Надія Петрівна Пруднікова, 69 років, с. Лугівка (Великописарівська селищна рада).

1. Обрядова пісня « Прийдіть до могили» (поминальна)

*Прийдіть до могили і в празник, і в будень.
Прийдіть до могили, моя вся рідня.
Прийдіть до могили і діти, і внуки.
Прийди до могили, дружина моя.
Не плачте ви, діти, не плачте за мною,
У вас уже сім'ї і мати у вас є.
Не плач, ти, дружино, живи ти для діток,
Тепер на цім світі у них ти одна.
Прийдіть до могили, а смуток в очах.
Прийдіть до могили, я буду вас ждять.
Із болем на серці, слізьми на очах.
Прийдіть до могили з цвітами в руках.*

Ця пісня співається на похоронах, коли батюшка закінчить службу, коли небіжчика опускають в могилу.

2. Лірична пісня «Маріє».

*Через поле України ішла Божая мати.
Там пшеничні колосочки стали її вітати.
Похилились, поклонились, вітерець леліє,
І всі разом прошептали : «Радуйся, Маріє!»
Через поле України ішла Божая мати,
Там церковці, Божі люди, стали її вітати.
Поклонились, помолились, вітерець леліє,
І всі разом проспівали: «Радуйся, Маріє!»*

*Через поле України ішда Божая мати.
Вона прийшла всім сиріткам сльози витирати.
Повтирала вона сльози, діточки зраділи,
Що ї вони, такі маленькі, матінку зустріли.
Пам'ятайте, християни, то є Божая мати,
Відкривайте свої серця, пускайте до хати.
Помоліться, поклоніться, і душа зрадіє,
І всі разом заспівайте: «Радуєся, Маріє!»*

II. Катерина Степанівна Крамська, 70 років, жителька с.Вільне (Великописарівський район).

1. Лірична пісня «Ой, у полі, на горбочку...»

*Ой, у полі, на горбочку, де не скошена трава,
Там стояли дві дівчини, гірко плакала одна.
Там стояли дві дівчини, гірко плакала одна.
Ой подружка дорогая, чом я тебе попрошу:
Помири мене з миленьким, а я тобі заплачу.
Помири мене з миленьким, а я тобі заплачу.
Ой, у полі на горбочку, де не скошена трава,
Там стояли дві дівчини, гірко плакала одна.*

2. «Голубчик»

*Летєл голубчик, летєл, сіренький,
Скажи, голубчик, де ж мій миленький?
А мій миленький там за рікою,
Скланіл головку, стоїть з другою.
Любить я буду, ходить я буду,
Скажу по-правді, сватать не буду.
Любить я буду, ходить я буду,
Скажу по-правді, сватать не буду.*

3. «На городі верба ясна»

*На городі верба рясна,
На городі верба рясна,
Там стояла дівка красна.
Хорошая та й вродлива,
Хорошая та й вродлива,
Її доля нещаслива.
Її доля нещаслива,
Її доля нещаслива,
Нема того, що любила.
Нема його та й не буде.
Нема його та й не буде,
Розраили чужі люди.*

4. Частівки

*Праєхалі трактора мімо нашого двора.
Ох, не вжелі я не буду трактарістава жена!
Ох, салома, ти, салома, яровая, белая,
Да ти не казивай, салома, што я в дівках долала.*

* * *

*Меня мілий ізменіл,
На ізмєну єму ноль.
Он, ва-первих не красівий, во-вторих не боевой.
Меня мілий ізменіл,
На ізмєну наплевать,
Да я такого лягушонка могу решетом поймать.*

Ці частівки, пісні інформатор чула давно, ще від своєї бабусі. Співає з самого дитинства по сьогоднішній день.

ІІІ. Котельникова Ольга Максимівна, 75 років, проживає в с. Велика Писарівка більше п'ятидесяти років, народилася на хуторі Веселе Велико-писарівського району.

*1. Лірична пісня «Від села до села»
Від села до села та про Хопти діла
В Україні зоряна слава йде.
Над широким Дніпром,
над Дніпром бережком
Світить, світить сонечко золоте.
Над широким Дніпром,
над Дніпром бережком
Світить, світить сонечко золоте.*

*2. Лірична пісня «Шумлять верби...»
Шумлять верби біля греблі,
Що я й посадила.
Нема того козаченька,
Що я полюбила.
Нема його та й не буде,
Поїхав за Десну.
Сказав рости, рости, дівко,
На другу весну.
Сказав рости, рости, дівко
На другу весну.
Росла, росла дівчинонька,
Рости перестала,
Ждала, ждала козаченька
Та й плакати стала.*

*Плачте, очі, плачте, карі,
Така ваша доля.
Полюбила козаченька
При місяці стоя.*

Ці пісні інформатор пам'ятає з дитинства.

IV. Нечасва Людмила Яківна, 75 років, проживає в смт Велика Писарівка.

1. Лірична пісня «Над полями і над нивами...»

*Над полями і над нивами вітер мається.
Голубими переливами льон гойдається.
Голубими переливами льон гойдається.
Льон гойдається, кучерявиться,
Його думи я не перейму.
Може, зглянеться, зацікавиться
Той, кого люблю.
Може, зглянеться, зацікавиться
Той, кого люблю.
Довго ждала я свого милого,
Не діждалася.
В тракториста чорнобривого закохалася,
В тракториста чорнобривого закохалася.
Закохалася тільки глянула.
Того вечора я прийшов,
Не раз глянула, як заглянула
В моє серденько любов.
Не раз глянула, як заглянула
В моє серденько любов.
Зірка з неба полум'яного
Впала тишею.
Я сорочку для коханого
З льону вишию.
Я сорочку для коханого
З льону вишию.
Милий мій іде в вишиваночці,
Посміхається,
Голубими переливами льон гойдається.
Голубими переливами льон гойдається.*

Цю пісню інформатор чула з дитинства, любить її співати з родиною та з учасниками співочого гурту «Писарівчанка», раніше в вокальному ансамблі при РБК «Зорецвіт».

V. Марія Михайлівна Кушнірєва, 78 років, жителька смт Велика Писарівка.

1. Лірична пісня «Любисток»

*Край вікна любисток пророста весною,
Тягнеться до сонця молоде стебло.
Заросла стежина рутою-травою,
Де моє кохання вперше розцвіло.
Зароста стежина рутою-травою,
Де моє кохання вперше розцвіло.
І чого журитись, і чого здихати,
Молодість не вернеш чорнобриву знов.
Ожива любисток, зоря коло хати,
Та не оживає втрачена любов.
Ожива любисток, зоря коло хати,
Та не оживає втрачена любов.*

Інформатор співає з дитинства, останні 25 років у співочому гурті «Писарівчанка». Цю пісню любить виконувати разом зі своєю подругою Нечаєвою Людмилою Яківною.

VI. Лідія Михайлівна Кожушко, 84 роки, жителька смт Велика Писарівка.

1. Обрядова пісня «Ой, Боже мій, Боже...» (поминальна)

*Ой, Боже мій, Боже,
З високого неба
Услиш ти молитву мою.
Возьми ж мою душу
До самого неба,
А тіло в сирую землю.
Посадіть коло мене
Червону калину,
Вона й навесні зацвіте.
Нагорніть на мене високу могилу,
Травою вона й заросте.
Та й будуть до неї
Пташки прилітати,
Та й будуть співати мені,
А я й не почую,
Та й буду лежати
В холодній сирій землі.
Я буду лежати,
Я буду спочивати,
Як в полі билінка одна.
Прощайте ж ви, браття,
Прощайте ж ви, сестри,
Навік я від вас відходжу.
Та й прийде той час,
Настане та минута,
Що скоро дожду я і вас.*

2. Обрядова пісня «Остання путь» (поминальна)

*Остання путь,
Остання путь,
Остання дорога
Від рідного порога.
Прощайте, рідні ви мої,
Онуки, друзі, діти,
Бо я іду вже назавжди,
Де буде Бог судити.*

Примітки: ця пісня співається при покійнику, коли відслужилася панахида.

(Бережний Назар, студент 221 групи)

2. село Чернеччина Краснопільського району Календарно-обрядові пісні (колядки та щедрівки)

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я.
А пан, як господар.
Господиня, як калина.
А діточки, як квіточки.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Щедро-щедро стіл накритий!
Буде рік багатий, ситий,
Буде щастя і здоров'я,
Жити будете з любов'ю,
Чесні будуть справи й дії,
Всі здійсняться ваші мрії!
Щедро-щедро вам бажаю!
З Новим роком вас вітаю!

*

В Вифлеємі днесь Марія Пречиста
Породила у вертепі нам Христа.

Приспів:
Слава во вишних Богу,
Слава во вишних Богу,
І мир всім на землі.

Ангел з неба пастирям ся являє
І веселу сю новину звіщає!

Прибігають до вертепу пастирі
І з собою несуть дари в офірі.

І Дитятку кланяються в оборі,
До Його ніг припадають в покорі.

А з востока за зізодою йдуть царі,
Три преславні, прерозумні зіздарі.

Книжники їм і учені сказали,
Щоб Месію в Вифлеємі питали.

Йдуть царі, Христа знаходять в яскині,
Між бидляти, в бідних яслах на сіні.

Там в смиренню свій Му поклін віддали,
Пред Ним злото, ливан, миро поклали.

Ми також Христу поклін свій віддаймо
І разом з небесним хором співаймо.

Веснянка

Ой минула вже зима,
Снігу, льоду вже нема.
Ой нема, ой нема,
Снігу, льоду вже нема. (2)

Прилетіли журавлі,
І великі, і малі.
Журавлі, журавлі,
І великі, і малі. (2)

Ми цю пісеньку співаєм
І весноньку викликаєм.
Ой весна, ой красна,
Ти прийшла до нас, весна.
Русальні
На гряній неділі русалки сиділи,
Ой рано, рано, русалки сиді(ли).

Сиділа русалка та й питала літа,
Ой рано, рано, та й питала лі(та).

Чи бувало літо, чи ще й не бувало,
Ой рано, рано, чи ще й не бува(ло)?

А я, молодая, літа не вгадала,
Ой рано, рано, літа не вгада(ла).

Мене, молодую, горечко приспіло,
Ой рано, рано, горечко приспі(ло).

Горечко приспіло, гулять не пустило,
Ой рано, рано, гулять не пусти(ло)!

Купальські

Ой на Купала, на Івана
Вийшла Ганнуся гарно вбрана.

На неї хлопці зглядаються,
А зачепити стидаються.

Один Василько не встидався,
Взяв за рученьку, привітався.

Ой ти Ганнусю, ой ти, ой ти,
Звідки до тебе зайти, зайти?

Садком, Васильку, садком, садком,
В мене горілка з медком, з медком.

Садком, Васильку, стежечками,
В мене горілка з ягідками.

Садком, Васильку, долиною,
В мене горілка з калиною.

* * *

Ой на Купала вогонь горить,
А нашим хлопцям живіт болить.

Ой нехай болить, нехай знають,
Нехай Купайла не займають!

* * *

Ой на Купала, Купалочка
Не виспалася Наталочка.
Погнала бички, дрімаючи,
На пеньки ніжки збиваючи.

Приточи, Боже, більше ночі,
На Наталчині карі очі!
Родинно- обрядові пісні
Весільні:

А де же твій, Марусенько,
Старший брат,
Що він твою косоньку
Розплітав?
Де він тії попліточки
Подівав?
Ой, чи він їх та на Дунай
Попускав?

Ой, чи він їх у кишеню
Заховав?
Чи він їх молодшим сестрам
Подавав?
Ані він їх на Дунай

Не пускав,
Ані він їх в кишеню
Не сховав,
Тільки їх молодшим сестрам
Подавав!
Де лежить бервин,
Бервинковіє,
То не папороть цвіте,
То не папороть цвіте,
Матінка вінок кладе,
Білими рученьками,
Дрібними сльозоньками,
Дрібними сльозоньками.

Слава Богу найвищому,
Шом цього діждала,
Шо я свої дитиночці
Віночок поклала,
Віночок поклала.

Ой, кувала зазуличка,
Та й на заріночку,
Подивисі, моя мамко,
Як файно в віночку,
Як файно в віночку.

Яка ж тота трава файна,
Шо ї косарь коси,
Яка ж тото дівка файна,
Шо віночок носить!

Треба коси гостренької
Травичку косити,
Треба дівки розумної
Віночок носити!
Ліричні пісні
Козацька
Гей, по синьому морю
Хвиля грає,
Там турецький корабельчик
Розбиває.
Там турецький корабельчик
Розбиває.
Там турецький корабельник

Розбиває,
Сорок тисяч козаченьків
Визволяє.
Сорок тисяч козаченьків
Визволяє.
Сорок тисяч і чотири
З України,
Вертаються з неволеньки
До родини.
Вертаються з неволеньки
До родини.
Посідали вони собі
Край могили,
Люльки собі закурили
Та й попливли.
Люльки собі закурили
Та й попливли.

Чумацька:

Ой, летіли дикі гуси...
Ой, летіли у неділю дощову.
Впало пір'я на подвір'я,
Закотилось, як повір'я, у траву.
Ой, летіли дикі гуси...
Ой, летіли дикі гуси через ліс.
Не кажи своїй подрузі,
Хто тобі корали зоряні приніс.
Як постука нічка темна
У віконце знов,
Не питай мене даремно
Про мою любов.
Ой, летіли в день осінній
Дикі гуси до самотньої верби,
Там, де двоє – там весілля,
А де троє – перші ягоди журби.
Ой, летіли до світання
Дикі гуси через марево ночей.
Бережи своє кохання
Ти, дівчино, від корисливих очей.
Ой, летіли понад вечір
Дикі гуси через ліс у зелен гай.
Ти відкрий подрузі двері,
Але серце їй своє не відкривай!
Родинно-побутові пісні:

Про кохання

Цвіте терен, цвіте терен,
А цвіт опадає.
Хто в любові не знається,
Той горя не знає.

А я, молода дівчина,
Та й горя зазнала,
Вечероньки не доїла,
Нічки не доспала.

Ой візьму я кріселечко,
Сяду край віконця,
Іще очі не дрімали,
А вже сходить сонце.

Хоч дрімайте, не дрімайте –
Не будете спати,
Десь поїхав мій миленький
Іншої шукати.

Нехай іде, нехай іде,
Нехай не вернеться,
Нехай йому молодому
Щастя усміхнеться.

А я молода дівчина,
Не буду я спати,
Буду його виглядати,
День і ніч чекати.

Колискові

Ой спи, дитя, не проснись,
Поки мати з поля прийде
Да принесе три квіточки:
Перша квітка сонливая,

А друга дрімливая,
А третя щасливая.
І щастячка, здоров'ячка,
І добрую годину
На малую дитину.

Казки

Вірний пес

В єдного господаря був дуже вірний пес і добре пантрував господарство; через цілі ночі гавкав, і за то йому добре їсти давали. Єдного вечора, як прийшов до своєї буди та й ліг, чує — хтось іде дорогов. Він встав та й біжить до брами. Вибігає за браму, дивиться — а то вовк. А він каже: «А ти чого тут до села заблукав?» Вовк каже: «Я іду до твого господаря, бо його вівці були на пасовиську і запрошували мене до себе в гості. Я пішов додому, зібрався та й тепер іду». А пес до вовка каже: «Мені ся здає, що вони ся нині не лагодили, то ти зачекай тут, а я їм скажу, що ти йдеш, аби ся пририхтували добре».

І побіг пес до овець та й каже: «Знаєте ви о тім, що вовк іде до вас у гості?» А вівці кажуть, що не знають. А там був один великий, уже старий баран та й каже: «Най приведе до мене». Та й пес узяв і побіг і каже до вовка: «Ходи».

Приходять перед хлівець, а пес каже до вовка: «Гайд, лізь крізь віконце». Вовк зачав лізти до хліва і вже наполовині як у хліві, так і надворі. Та й тогди пес загарчав і злапав за хвіст, а баран розбігся від другої стіни та й бухнув своїм головою у вовкову голову. А вовк назад вилетів крізь віконце надвір і каже до пса: «Е, ти, неборе, мене притримав». А пес каже: «Та де?! Я тебе підсаджував!» Та й каже: «Ти не маєш кріпкості, аби-с через таку низьку стіну перескочив, але ж треба мене пересаджувати». Каже вовк псові: «Ти лізь уперед, а я буду за тобов». Та й пес як наставився, так перескочив крізь віконце та й став собі коло вікна. А відтак зачав вовк драпанитися по стіні, і наколи перекинув голову до хліва, пес злапав його за вухо та й тримає. Баран розбігся і зачав бити вовка, а вовк зарів та й пішов собі за браму. Відтак вибігає за ним пес та й каже: «Чому не йдеш, як тебе кликали?» А вовк каже: «А, та ти мудрий!.. Ти тримав мене, а вівці били». А пес каже: «Та де я тебе тримав?! Я тяг до середини». А вовк устав та й каже: «Чекай, ще я тебе десь злапаю!» Та й взяв та й пішов.

Відтак єдного разу виїхав господар в поле орати, та й пес за ним пішов. Але пес шукав за мишами та й забіг аж під ліс. Дивиться — вовк іде. А пес каже до него: «Ходи тепер до мене в гості, то я тебе ліпше прийму, як вівці». А вовк каже: «Е, то буде, як я ся забавив у овець! Ходи ти до мене». А пес каже: «То я мушу піти сказати господареві, що я йду на забаву, а не, то ти ходи зо мнов, там мій господар оре, та й я йому скажу, та й підем оба». А вовк каже: «Та я там не буду мати де ся сховати від господаря». А пес каже: «Ходи, там є господарів сардак, та й сховаєшся, а я піду йому сказати, що йду на забаву».

Вовк лізе під сардак, а пес каже: «Пхай передні лапи в один рукав, а задні — в другий, та й ніхто не буде видіти, що ти тут їш». А сам побіг до господаря та й каже, що є під сардаком той самий вовк, що приходив до овець. Господар прийшов до дороги з плугом, обернув, запустив плуг до борозни, відчіпає орчик від плуга та й каже до пса: «Як ідеш на забаву, то не надовго». Взяв орчик до рук, і пес злапав вовка за задні ноги, а господар б'є. Якось вдарив по ногах та й вломив му єдну ногу. Але як зачало дуже вовка боліти, роздер

сардак та й ледве втік. Та й так ся з псом забавили. Єдного разу в неділю файно сонце гріє, а пес каже до господаря, що піде собі трохи в поле подивитися. А господар каже: «То йди». Та й пес побіг. Оббіг поле вже всюди та й прийшов знов аж під ліс. А той вовк шкутильгас та й дивиться на пса, що аже пес має файний гайштук, що йому господар купив за то, що він йому добре пильнує господарства. І вовк уже не хоче приступати близько, бо боїться його. А пес питається вовка: «Чому не приступаєш ближче до мене?» А вовк каже: «Та як до тебе приступати, коли ти уже зістав війтом у селі, маєш зверхність, можеш мене набити». А пес каже: «Ходи, не бійся». А вовк каже: «Ая, аби-с ще так мене бив, як тогди з господарем своїм?» І вовк обернувся і назад побіг у ліс, а пес помалу пішов собі попід ліс окопом.

Дивиться, а з ліса біжить корова. А пес питається її: «Чо ти так, моргулько, тікаєш?» А корова каже: «От набіг якийсь вовк та й хотів мене розбити, а я ся його напудила та й тікаю». А пес каже: «Ану вернися там, я ся подивлю, який то вовк». І корова вертається, а пес іде з нею таки на то місце, де вона ся пасла. Прийшли вони близько, і сказав пес до корови: «На тобі мій гайштук, бо вовк буде так мене ся бояти з гайштуком». Взяв здоймив з себе гайштук і заложив корові на риг. Приходить ближче до вовкові та й кличе до себе. А вовк не хоче приступити. Пес каже: «Не бійся мене, я вже ласку утратив у свого господаря, дивися, що вже і минтиля не маю — гайштука. Я уже буду з тобов тепер, та возьмім розбиймо тоту корову оба, та й ти будеш їсти м'ясо, а я буду кості обгризати». І вовк кинувся на корову. Пес вовка злапав за хвіст, а корова обернулася і пробила вовка рогом. І він втік у ліс, уже вилизується, що його болить. А пес з коровов пішли собі додому!

Прийшли вже в село, а пес каже: «Дай мені гайштук мій, бо я так не прийду перед свого господаря». А корова не хоче йому дати, каже, що він їй подарував. А пес каже: «Як не хоч дати мені по добрій волі, то я тебе буду позивати».

І запізвав її до старого коня, що вже через ціле своє життя возив тому господареві воду. За пару днів дістали фирлядунки і пішли обоє на термін. Прийшли. Почитав їх. І пес розказав, як він оборонив корову від смерті. А кінь став та й думає над тим та й каже до корови: «То таке, корово! Якби не пес, то би давно нас вовки з'їли. А гайштук йому маєш віддати, бо то тільки його заслуги».

І корова віддала йому гайштук, перепросила його, а за кару мала йому давати через цілу зиму по дві літри молока.

Малі фольклорні жанри

Загадки

Спритний майстер у стрибках:

На деревах, по гілках.

Вся руда, пухнастий хвіст,

Рідний дім для неї – ліс.

(Білка)

На городі нога стоїть,

На нозі голова висить.

Куди сонце повертається,

Туди голова нахиляється.

(Соняшник)

З небокраю, з-за діброви,

Вийшли воли чорноброві:

Принесли водиці дзбан,

Полили і ліс, і лан.

(Хмари)

Не ставок і не ріка,

Мох росте і осока.

Там земля - неначе тісто,

Що воно за дивне місце?

(Болото)

Квітка пишна, квітка гожа,

На троянду трішки схожа.

На кущах вона зростає.

Хто із вас цю квітку знає?

(Шипшина)

Живим зерном народжений,

Живу я на землі.

Щодня рум'яним сонечком

Я сходжу на столі.

(Хліб)

Лічилки

Котилася торба

З великого горба.

А в тій торбі

Хліб-паляниця.

Кому доведеться,

Той буде жмуритися.

Летів рій бджілок зі ста лічилок.

Зійшлися діти, давай лічити,

бо кожна бджілка,

немов лічилка:

кого укусить — жмурити мусить.

(Близнюк Тетяна, студентка 221 групи)

3. с. Малий Самбір Конотопського району Сумської області
Характеристика зібраного фольклорного матеріалу

Побут (традиційні страви)

Деруни. Особливістю є м'ясна начинка (січене м'ясо або сире), у піст смажили на олії з цибулею гриби або просто смажену цибулю.

Деруни

Капусняк. Цінувався капусняк зварений на м'ясні дощі з жирної свинини, який варили в зимові М'ясниці.

Капусняк

Ворожіння

Ворожіння на мисці з водою. У блюдце або неглибоку миску наливали воду. Миску залишали на ганку на всю ніч. Уранці дивилися : лід піднявся – рік буде добрим, лід застиг – рік буде спокійним, лід застиг хвилями – буде і горе і щастя.

Ворожіння на черевикові. Дівчата кидали через ворота черевичок на вулицю так, щоб він перевертався, і стежили, у який бік ляже носком. Із того боку прийде парубок, якому дівчина стане за дружину.

Якщо черевичок падав носком до воріт тієї дівчини, яка ворожила, то цього року їй судилося сидіти в дівках.

Ворожіння

Календарна обрядовість

Святий вечір. На покуті під образами розстеляли чисте сіно, на чке ставили горщики з кутею та узваром. При цьому господиня наслідувала квокотання курей – щоб вони добре неслися наступного року.

Якщо зварена кутя виходила верхом, це віщувало верховаті снопи.

Святий вечір

(Герасимець Тетяна, студентка 221 групи)

4. с. Кровне Сумського району

Відомості про інформаторів

Субота Настя Яківна

Субота Настя Яківна народилася 1940 р. у селі Кровне, Сумського району, Сумської області. Закінчила 3 класи та трохи вечірньої школи. Потім здала іспити і отримала атестат по закінченню 10 класів. З 1957 року почала працювати, навесні збирала довгоносиків, а в літку на полі колоски збирала. Восени працювала на плантаціях збирала картоплю та буряки. Пізніше працювала на фермі, було дуже важко.

У 1961 році вийшла заміж за Олексія Степановича. У них народилося два сина та донька. Уже 28 років, як пані Настя – вдова. Вона й досі тримає велике господарство – козу, свиней, десятки курей і качок. У цьому їй допомагають діти, внуки та маленькі правнуки.

Від Насі Яківни записано різні фольклорні жанри: скоромовки, анекдоти, казка, посівалку, колядку.

Левченко Ірина Миколаївна

Народилася 3 грудня 1950 року в с.Кровне Сумського району Сумської області.

Закінчила 4 класи. З 12 років почала працювати в дитячому садку помічником вихователя.

1968 році вийшла заміж за Миколу Микитовича. Прожила в шлюбі не довгий час в 1982 році помер чоловік, за час прожитий у шлюбі народилося троє дітей.

Господарства майже не має. Діти приїзять дуже часто, допомагають в збиранні урожаю.

Приймала участь у святкуванні свят. Має грамоти за сумлінну працю та отримала звання «Ветеран праці».

Від Ірини Миколаївни було записано декілька різних за жанром пісень, приказок, віршів, щедрівка, лічилки.

III. Календарно-обрядові пісні

3.1. Посівалка

Ходить Ілля на Василя,
Носить пугу життяную,
Де змахне – жито росте,
Вроди, Боже, жито, пшеницю
І всяку пашницю.
У полі – ядро, а в домі – добро!
У полі колосок, а в домі пиріжок
Сію, сію, посіваю,
З новим роком поздравляю!
Субота Н.Я.

3.2.Колядка

А хто іде?

Кум до куми.

А що несе?

Куль соломи.

А у тій соломі черевички кумці.

кумці-любці, голубці моїй.

Субота Н.Я.

3.3.Щедрівка

Та вже небагато,

Та вже недалеко,

Та вже видно край,-

Боже помагай!

Нуте, нуте, до межі!

Варенички у діжі.

Ой, нуте, робіть,

Себе не баріть!

Нуте, нуте, по п'ять!

Варенички киплять.

Ой,нумо, нумо!

Та пропильнуймо:

Як не будем пильнувати,

То тут будем ночувати.

Левченко І.М.

3.4.Анекдот

-У нас сто вівцематок на 125 ягнят,- з гордістю повідомив кабан колезі з сусіднього радгоспу.

- А у нас навпаки: на п'ять ягнят сто вівцематок, - відповів той.

Субота Н. Я.

IV. Казка

Стариць

Ішов стариць по долині з ламанцями у торбині Кругом поли зилиніють хлібороби висиліють «А у мене старче сивий нима поля нима ниви». Ось у полі із-за жита вийшла доля грошовита, любо тихо засміялась Не плач старчи ни журись глянь на мене звисились. Буди поли, буди хата будуть понипи орлята.

Наставляй мерщій торбину гроші сипляться аж сяють старцю серце звисиліють Доля питає : Можи буди?

- Потихеньку помаленьку ще голубонько хоч жменьку

Доля тихо засміялась – трісь торбина розірвалась. Стариць зляку торбу в полу потім кинувся додому лап та лап за воріточок хоч би тобі хоч сажочок.

Субота Н.Я.

V. Вірш

Де Пристайлів над річкою
На великому березі річки,
У зелених садах на горі
Стоять білі хатки над річкою.
В них колгоспні живуть трударі.
Я дитинство провела біля річки
Милувалась красою її.
Тебе славлю немов того Йванка
Рідний Псел, сині води твої.
І тепер, як колись це бувало
Вирувало й вирує життя
Та краса де Пристайлів над річкою
Мені він не прийде в забуття.
Хай же шириться слава про тебе
І несесться з окраїн села.
Левченко І.М.

VI. Пісня

Взвейтесь кострами сияние ночи
Мы пионеры – дети рабочих
Близится эра светлых годов
Клич пионера : «Всегда будь готов!»
Радостным шагом
И с песней веселой
Мы выступаем за комсомол
Близится эра светлых годов
Клич пионера : «Всегда будь готов!»
Мы поднимаем красное знамя
Дети рабочих смело за нами
Близится эра светлых годов
Клич пионера : «Всегда будь готов!»
Левченко І.М.

VII. Скоромовка

Жили были три японца
Як, Яксидрак, Яксидраксидрони.
Жили были три японки
Ципа, Ципадрипа, Ципвдрипапони.
Вот они пережинились
Як на Ципе, Яксидрак на Ципадрипе,
Яксидраксидрони на Ципедрипепони

И пошли в них дети
В Яка с Ципой Шах
В Яксидраха с Ципойдрипой Шахшахмах
В Яксидраксидрони с Ципойдрыпойпони Шахшахмакисахмони
Левченко І.М.

VIII. Пісні

(Весело)
Ой гоп та й присіла
Була чорна стала сіра.
Ой гоп та й усе
Хома пасочку несе.
А Хомиха порося
Воно вирвалося!
* * *

(Весело)
Ку-ка-рі-ку півнику гайда
Ку-ка-рі-ку півнику гайда
Була в мене дівчинка гарна.
І хліб пекти
Й по телята йти.
Як би мені Господи й Василя найти.
А хліб у пічі допікається,
А Василь на пічі усміхається!
* * *

(Повільно)
Вечер вечернеет
Колишиться же трава
Не йдють, не йдють
Ко мне милый
Пойду к нему же сама.
Левченко І.М.

(Грицай Єлизавета, студентка 221 групи)

5. с. Гуринівка, Білопільського району

Фольклорну практику я проходила у Гуринівці. Гуринівка — село в Україні, у Сумській області, Білопільському районі. Населення становить 396 особи. Село Гуринівка розташоване на відстані 2 км від місця впадіння річки Павлівка в річку Крига. На відстані 1 км розташовані села Бубликове, Кандибине та Василівщина. Село було засноване у 1773 році. За даними на 1864 рік на власницькому хуторі Гуринів Прорубської волості Сумського повіту Харківської губернії мешкало 110 осіб (57 чоловічої статі та 53 — жіночої), налічувалось 16 дворових господарств. Село постраждало внаслідок геноциду українського народу, проведеного урядом СССР 1923—1933 та 1946—1947 роках.

У селі пасивно збереглися тематична та жанрова своєрідність фольклорного матеріалу. Майже не зберігся сезонно-господарський фольклор, родинно-обрядовий фольклор -народження, хрестини, пострижини, весілля, похорон, поминання. Більш активно зберігся релігійно-світоглядний фольклор християнсько-релігійні, фантастично-героїчні твори: легенди, духовні пісні, прислів'я і приказки, загадки,казки).

Мені пощастило збирати фольклор у Русин Марії Захарівни 1932 року народження. Вона розповіла багато казок, що надзвичайно популярні у селі Гуринівка. Основні казки мають назву «Котик-Мурчик», «Три прицепи», «Зірочка» та «Зернятко». Також село Гуринівка має легенду про пана Гурина, який їхав через цю місцину і його «прицеп» (віз) зламався. Лагодив він його до пізньої ночі та ліг спати. Прокинувшись зранку він побачив як гарно там сходить сонце. І вирішив він побудувати там хутір. Цю легенду розповіла мені Гурин Ганна Леонідівна 1928 року народження. На запитання: « Звідки пішло Ваше прізвище?» -вона відповіла – «У мене бела прабабуся і вона була ГУрин, і діти і онуки її ГУрини, у нас тут зара усе село ГУрини, і діти наші ГУрини»

Саме таким цікавим і пізнавальним був мій візит до села Гуринівка.

(Дудченко Аліна, студентка 221 групи)

6. с. Товста Білопільського району

Знавці фольклорних творів:

Паспорт носія 1. Штепа Любов Вікторівна, 1958 року народження, жила в с. Комарицьке (поруч з Товстою), у 1978 переїхала до села Товста, бо вийшла заміж. Середня освіта, працювала продавцем в магазині.

Паспорт носія 2. Фесенко Віра Михайлівна, 1949 року народження, жила в с. Товста. Середня освіта, була дояркою, у рільничій бригаді, полола буряки, ходила на ланку.

Паспорт носія 3. Штепа Галина Іванівна, 1946 року народження. Жила у с. Тучне (7 км від Товсти), вийшла заміж і переїхала у Товсту, живе тут і зараз. Вища освіта, працювала вчителем математики у школі.

Паспорт носія 4. Трохименко Марія Миколаївна, 1961 року народження. Жила в с. Комарицьке (3 км від с. Товста), вийшла заміж і переїхала у с. Товста. Середня освіта, працювала бібліотекарем.

Паспорт носія 5. Іванько Євдокія Андріївна, 1935 року народження. Все життя прожила у с. Товста. Закінчила 4 класи (Початкова освіта). Працювала у колгоспі.

Паспорт носія 6. Катькало Анастасія Федорівна, 1932 року народження. Жила у селі Товста, потім у Сибірі і знову у с. Товста. Початкова освіта. Працювала у колгоспі.

Паспорт носія 7. Набока Галина Максимівна, 1926 року народження. Прожила все життя у селі Товста. Початкова освіта. Була різноробочою у колгоспі.

Календарно-обрядові пісні

Паспорт твору 1:

Знавець фольклору Трохименко Марія Миколаївна: Ще від подружок почула цю пісню, оце як садили, так і співали:

Посадила огірочки
Близько над водою,

Сама буду поливати
Дрібною сльозою.
Ростіть, ростіть, огірочки,
В чотири листочки!..
Не бачила миленького
Аж три вечорочки!
На четвертий побачила,
Як череду гнала,
Не сказала "Добривечір",
Бо мати стояла.
Летить орел сизокрилий
Та й, летючи, криче:
"Перекажи дівчиноньці,
Що за мною плаче!
Нехай вона та й не плаче,
Бо я не журюся;
Нехай вона заміж іде,
А я ожениюся!"
"Бодай тебе та й женила
Лихая година, -
Ізв'язала мені руки
Малая дитина!"

Родинно-обрядові пісні Паспорт твору 2:

Знавець фольклору Іванько Євдокія Андріївна: Співали пісні і на весілля, родини. Забулось вже багато, складно згадати. Ото якби був дід Федь ще живий, він би тобі заспівав...Охі співун був. На всі свята співав. І я ж слухала, та хіба все запомниш, а хоч і помнила, так уже і забула.

Прожив я три роки
Не бачив мороки
Аж до цієї пори
Пішов до дівчини
Глянув під віконце,
А там вже сидять старости
Дівчину вмоляють,
Дівчину вговоряють
«Ой чи ти підеш, тай за мене?»,
А дівчина питається:
«Ой, батьку мій родний,
Отдай заміж же ти мене?»,
А батько і каже:
«Питай же матері»,
Мати сльозу втирає,
Дівчині промовляє:
«Ой не отдам же дочко я тебе,
Бо ти в мене одна,
Та ще й молода,
Я хочу щоб ти ще й погуляла».
«Ой братіку родний, отдай же хоч ти»,
А брат рота роздявляє
Та вголос промовляє:
«Та нехай уже, йди».

Паспорт твору 3:

Знавець фольклору Набока Галина Максимівна: Часто батько пісні співав.
Та заповнила до сих днів одну з них.

Казав мені батько:
«Женися, небоже,
Та не сватай в богача,
Бороти тя боже!
Але сватай бідні,
В одній опанчинці,
Щоби була мила-люба
Всій нашій родинці!»

Паспорт твору 4:

Знавець фольклору Катькало Анастасія Федорівна: На весілля ходили,
пісню повністю не помню, тільки уривками.

А на дворі зілля, (2 рази)
А в хаті весілля,
А в дворі бояри,
Як мак розцвітали

Ой перед порогом вишня (2р)
(Ім'я) мати вийшла
Ягодок щипати, зятя виглядати...

Замовляння.

Паспорт твору 5:

Знавець фольклору Фесенко Віра Михайлівна: Як ото було важкі роди, вдома молились, такі слова промовляли:

Царській врата, одчинітесь,
А ви, кості смиреннії, розпиліться,
Чи младенець, чи младенця
Пора вже на цей світ та й родитися.

Ліричні пісні

Паспорт твору 6:

Знавець фольклору Іванько Євдокія Андріївна: Так раньше ж не було свету, як заведуть, як потягне дід Федь, так лампа й погасла. Охі співали! І ото гулянка... Ми рано не вправлялись ходять, хазяйство, з роботи ж поки, оце як восени. Большинство як солдата виряджали, зімой то чи родини, так це вже трохи не таке. Так ото до дванадцяти, до часу... Хтозна як воно, і не наморюлася мабуть, гуляєш, прийдеши, чи спав, но спали на кулаку, подушки не клали.

Ой там, на товчку, на ще й базарі,
Там жінки чоловіків та й продавали,
Як прийдеться до ладу,
Так і я свого поведу.
Взяла свого милого та й на лигала.
Та й повела до терниці,
Та й прив'язала.
Як наїхали ж торгувальниці,
Та як наїхали ж купувальниці,
Стали думати, гадати,
Що за цього мужа дати.
А за цього мужа треба дати
Сто рублів золотих,
А я стала, та й постояла,
Сама собі, та й подумала,
З кіньми треба водиться,
З грішми треба носитися,
А мій милий, чорнобривий,
Він для мене пригодиться.

Паспорт твору 7:

Знавець фольклору Іванько Євдокія Андріївна
Тече річка невеличка,

Схочу - перескочу,
Оддай же ти мене, моя матінко,
Та за кого ж я схочу.
А як оддавала, ще й приказала:
В гостях не бувати.
Бо як прийдеш, моя доню,
Так виряджу з хати.
Терпіла годок, терпіла другий,
А на третій год та й не стерпіла
Перетворилась сивою зозулею,
Та й до роду влетіла.
Летіла полями -
Землю кропила дрібними сльозами,
Летіла гаями –
Гілля ламала білими оцими руками
А влетіла в сад, сад вишневий
Та й сіла закувала,
Сидить мати стара край вікна
Рушник вишиває.
Ружжо заряджає.
Сіла й закувала,
Ой горе ж мені, горе
Жити на чужині.
Сидить брат Івась у дверях
Ружже заряджає
Позволь, позволь, стара мати,
Цю зозулю вбити,
Не позволю, синку мій,
Я ж ціє зозулі вбити,
Бо цій зозульці, як моїй дочці,
На чужбині жити.
Якщо ти сива зозуля, то лети до хати,
А якщо ти сива зозуля, то хвате кувати,
Бо тобі зозулька, як моїй дочці,
Важко-важко на чужині проживати.

Паспорт твору 8:

Збираючи фольклор у селі Товста, вдалось мені побувати на дні народженні. Дійсно, усі свята люди святкують з піснями (співають самі, без музики). Ось одна із пісень:

Перший раз у житті молодою,
Він мене про любов запитав. (2рази)
Я на тую любов не согласна,
Бо була ще тоді молода
Любувалась красою природи
І хотіла пожити ще сама (2р)

Паспорт твору 9:

Знавець фольклору Катькало Анастасія Федорівна: Співали на усіх святах. Було то чи весілля, чи солдата проводжали, чи народини.

Через сад зелений стали калиношку плювать,

Любив козак молоду дівчину

Та і став її спокидать.

А дівчина його й відповідає:

«Чи й од пива, чи й од горілочки,

Чи од солодкого вина?»

«І не од горілки, і не од вина,

А я й тебе буду покидать»

А дівчина його козака любила

Та й стала його питать:

«Скажи милой, скажи чорнобривий,

Ой де тебе поховать?»

«Поховай же, мила-чорнобрива,

Де сходяться три шляхи.

Один шлях же та й на Батьківщину,

Другий шлях же на Херсон,

Третій до тієї дівчини,

Що три годи прогуляв...

Паспорт твору 10:

Знавець фольклору Трохименко Марія Миколаївна: Співали ми пісні і в ансамблі «Берегиня». Як тільки свято, так і співаємо, будь-то день села чи день громади. Співали різні пісні.

Взяв би я бандуру

Та й заграв, що знав,

Через ту дівчину

Бандуристом став.

А все через очі,

Коли б я їх мав,

За ті карі очі

Душу я б віддав.

Марусинко, серце,

Пожалій мене,

Візьми моє серце,

Дай мені своє.

Де Крим за горами,

Де сонце сяє,

Там моя голубка

З жалю завмирає.

Взяв би я бандуру

Та й заграв, що знав.

Через ті очі

Бандуристом став.

Паспорт твору 11:

Знавець фольклору Набока Галина Максимівна: Всякого було, святки – то ми співаємо, як не святки – то працюємо. Роботи хватало всім.

Ой при лузі, при лужку,
при зеленім полі,
При знакомім табуні,
кінь гуляв по волі.
Гуляй, гуляй, коню,
Поки твоя воля,
Як піймаю, загнуждаю
Шовковой уздою.
Як піймаю, загнуждаю
Шовковой уздою.
Вдару шпорами під боки –
Кінь, лети стрілою
Кінь, лети стрілою,
Та й вихром несися,
Проти милої двора
Стань – остановися.
Стань – остановися.
Та вдар копитами,
Чи не вийде дівчинонька
З чорними бровами?
Ой не вийшла дівчинонька,
Вийшла її мати:
«Здоров, здоров, любий зятю,
Пожалуй до хати»,
«Я до хати не піду,
А піду в світлицю.
Розбуджу солодкий сон
Красної дівчиці!»
Дівчинонька встала,
Свій сон розказала:
Правою ручкою обняла:
Ще й поцілувала.

Історичні пісні.

Паспорт твору 12:

Знавець фольклору Штепа Галина Іванівна: Бувало як сядемо з колегами співати пісень, які тільки не співали. Я співачка не дуже, та в колективі співали усе.

Ой на горі та женці жнуть,
А попід горою,
Яром-долиною
Козаки йдуть.

Гей, долиною,
Гей, широкою,
Козаки йдуть.
Попереду Дорошенко
Веде своє військо,
Військо запорізьке,
Хорошенько.
Гей, долиною,
Гей, широкою,
Хорошенько.
А позаду Сагайдачний,
Що проміняв жінку
На тютюн та люльку,
Необачний.
Гей, долиною,
Гей, широкою,
Необачний.
"Гей, вернися, Сагайдачний,
Візьми свою жінку,
Віддай тютюн-люльку,
Необачний!
Гей, долиною,
Гей, широкою,
Необачний!"
"Мені з жінкою не возиться,
А тютюн та люлька
Козаку в дорозі
Знадобиться!
Гей, долиною,
Гей, широкою,
Знадобиться.
Гей, хто в лісі, озовися!
Та викрешем вогню,
Та закурим люльку,
Не журися!
Гей, долиною,
Гей, широкою,
Не журися!"

Легенди та перекази.

Паспорт твору 13:

Знавець фольклору Фесенко Віра Михайлівна: Село Товста було засноване кочовими козаками. В честь них і названо деякі вулиці села: Саївка, Пухкалівка, Довгалівка.

Малі фольклорні жанри:

Паспорт твору 14:

Знавець фольклору Штепа Любов Вікторівна: Часто співала колискові своїм донькам, а згодом і внукам та внучкам. Зараз звичайно всі повиростали, уже немає кому таких пісень співати.

Котику Сіренький Котику Біленький
Котку Волохатий не ходи по Хаті
Не ходи по Хаті не буди Дитяти
Дитя буде спати Котик воркотати
Ой на Кота на Воркота
На Дитинку Дрімота
А-а а-а а-а а
Ой ну люлі Котку не йди на Колодку
Не йди на Колодку бо заб'єш Головку
Та буде боліти нічим завертіти
Ой на Кота на Воркота
На Дитинку Дрімота
А-а а-а а-а а
Ой-люлі-люлі
Люлі-люлі-люлі
Ой на Кота на Воркота
На Дитинку Дрімота
А-а а-а а-а а

9. Спогади очевидців про голодомор та війну.

Паспорт твору 13:

Знавець фольклору Катькало Анастасія Федорівна (відео), уривки:

«Багато нас було в батька і матері, голодовка, батька взяв нас, повіз у Сибір. Хати не продавали. Повіз у Сибір, ми там жили трошки. Батько хату почав робити із саману, бо жити ні в чому там було. Хліба там було багато, а в нас тут у селі не було, голод був... Трошки пожили, батько зробив хату, тільки верха ще не зробив, а кажуть «война, война»».

Паспорт твору 14:

Вдалось мені ще в 11 класі зняти спогади моєї прабабусі про війну. Знавець фольклору Іванько Євдокія Андріївна (відео).

*(Іванченко Маргарита та
Іванько Альона, студенти 221 групи)*

7. м. Кролевець та с. Воргол Кролевецького району

Історія кролевецького краю тягнеться ще з сивої давнини. Про це свідчать пам'ятки, знайдені археологами під час розкопок. Про життя і побут племен, які заселяли цю територію в другій половині I тисячоліття, розповідають і древні літописи. Саме з них дізнаємось, що по Десні, Сейму і Сулі, жило слов'янське плем'я сіверян. На території нинішнього Кролевецького району відкрито більше трьох десятків археологічних пам'яток – стоянок, поселень, городищ, які відносяться до періоду неоліту, бронзового, залізного віків, Київської Русі. Два городища знаходяться в селах Литвиновичі та Воргол. Земляний вал яких зберігся й донині.

А візитівкою цього міста є дивовижне дерево — «Яблуня-колонія»

Ззовні – це яблуневий кущ, орієнтовний вік якого – понад 200 років. Серед пам'яток природи області „Яблуня-колонія” – найцікавіша. У яблуні давно вже немає її первісного материнського стовбура. Сьогодні на одному з міських майданів, за металевою огорожею, на площі близько 1000 квадратних метрів лежать у різних напрямках 15 прирослих до землі стовбурів – її дітей чи онуків, а, може, правнуків та прапра... Загубився початок цього життя десь у сивій давнині.

Яблуня-колонія, м. Кролевець
фото К.С. Павлика, 2009

Неперевершеною, ніде більш незнаною особливістю яблуні є її здатність до самостійного укорінення гілками, а значить – до продовження життя. Коли один з прирослих до землі стовбурів має відмерти, його віти стрімко нахиляються до землі і теж приростають. Набравшись сил, вже не віти, а деревця піднімаються знову догори, рясно вкриваючись цвітом навесні та червоно-білими, приємними на смак яблуками восени. Завдяки таким своїм особливостям увійшла диво-яблуня до історії садівництва. Наведу одну з двох згадок про неї в четвертому томі творів І.В. Мічуріна, що вийшов 1948 року. Це його лист до офіційних місцевих інстанцій:

“Райземуправленію, райагроному. Союз технических культур, старшему агроному. г. Кролевец, УССР.

По имеющимся у меня сведениям, в Вашем районе имеется оригинальная яблоня, размножающаяся черенками, находящаяся вблизи станции Кролевец, близ села Андреевка вбыв. усадьбе Андрея Василенко, ныне переданной колхозу. На основании постановления Наркомзема СССР, для опытных работ прошу срочно выслать мне 5 черенков указанной яблони почтовой посылкой, предварительно упаковав их во влажный мох...

12 ноября 1931 г. Директор Гос. селек. генет. станции Мичурин.”

Від вже далеких мічурінських часів над яблуневим віттям промайнуло більше семи десятиліть – вік вельми поважний для яблуні. За свідоцтвом, що залишив місцевий житель, фахівець райсільгоспуправління М. Дубинка, в 1970 році на землі лежало 9 стовбурів яблуні діаметром 30-40 см. Сьогодні їх кількість майже подвоїлась. Дивна яблуня за цей час омолодилась, розрослась вшир.

Підрахувавши кількість стовбурів у яблуневому куші, приходиш до висновку, що це вже п'яте, а може і шосте... її покоління. Отже, вік яблуні значно більший за 200 років. Про сиві часи, пов'язані з віком яблуні, свідчить і надмогильна плита, що покоїться в тіні її гілок. На ній викарбуване:

“Князь Петр Сергеев сын Мещерский родился 1780 августа 24 умер 1848 февраля 18 от роду 68 лет.”

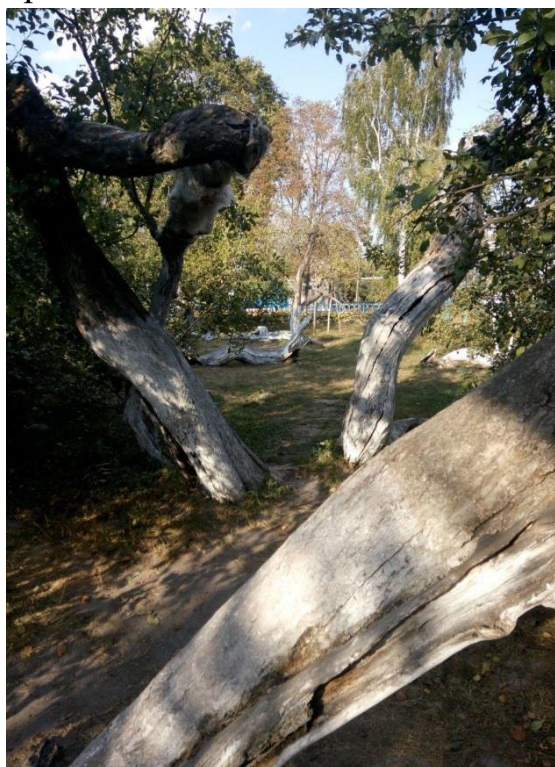
Напевно, полюбляв князь посидіти в тіні гілок яблуні, скуштувати її смачне кисло-солодке яблуко...Саме через це одна з поширених місцевих назв яблуні – “княжа”. А ще люди називають її “крученою” через покрученість стовбурів або “лозівкою” – через здатність рости кущем.

Тривалий час яблунею опікувались школярі місцевої школи, а нині – юні натуралісти. І це не випадково. Адже крім наукового, естетичного та пізнавального, має яблуня і виховне значення. Саме завдяки поважному ставленню до неї та копіткому догляду дітлахів розростається в Кролевці цей незвичайний яблуневий “гай”.

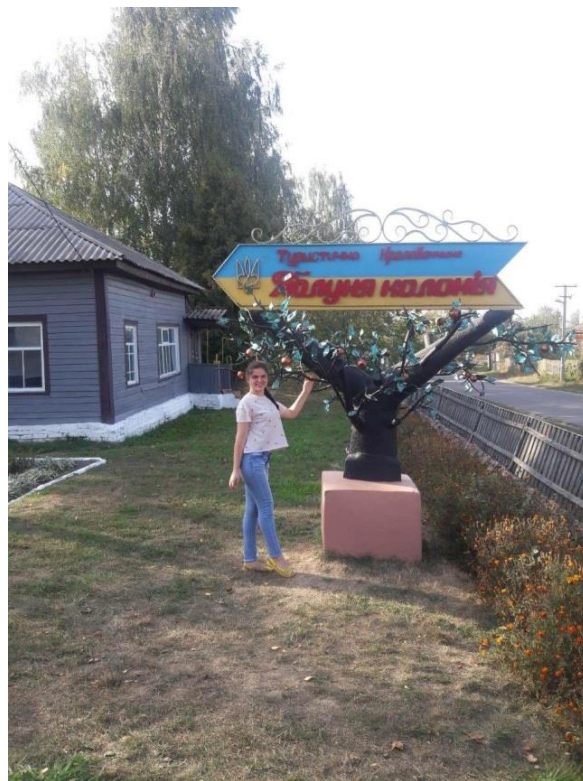
Ботанічна пам'ятка природи загальнодержавного значення “Яблуня-колонія” зацікавить багатьох жителів області та її гостей. Вона знаходиться за адресою: Сумська область, м. Кролевець, вул. Андріївська, 51.

Дістатися до яблуні можна залізницею або автодорогою “Київ – Москва”, що проходять через м. Кролевець.

Варто звернути увагу на ще одне унікальне місце Кролевецького району-Дубовицька криниця. Дубовицька криниця — За народними переказами історія цього унікального місця сягає глибини XVIст. і пов'язана з образом Богоматері, ікону якої, начебто, саме в цьому місці знайшов пастух і якого засліпило сяння її. Але, як свідчать друковані джерела ікона була знайдена в густій траві на березі р.Реть. Ось як це описано: ”В с.Дубовичі Чернігівської губернії знаходиться дуже древня ікона Божої Матері, що названа Дубовицькою. За переказами вона була знайдена в густій траві на березі р.Ретьв половині XVI століття. Припускають, що вона була загублена військовим обозом, який віз церковне начиння” (переклад автора). В іншій книзі пишеться, що на початку XVIIст. ікона знаходилася в хуторі Ретик в семи верстах від Дубовичів. Її легенда така: ”В давнее время, предположительно в конце XVI-го века, во время военных смут, когда на

Ретика, протекающего посреди местечка, были пастбищные луга, в густой траве, как вероятно, военным обозом, незшим награбленную утварь, обронена святая икона, пастух гнавший стадо, размахивая бичом, ударил намеренно по св. иконе;

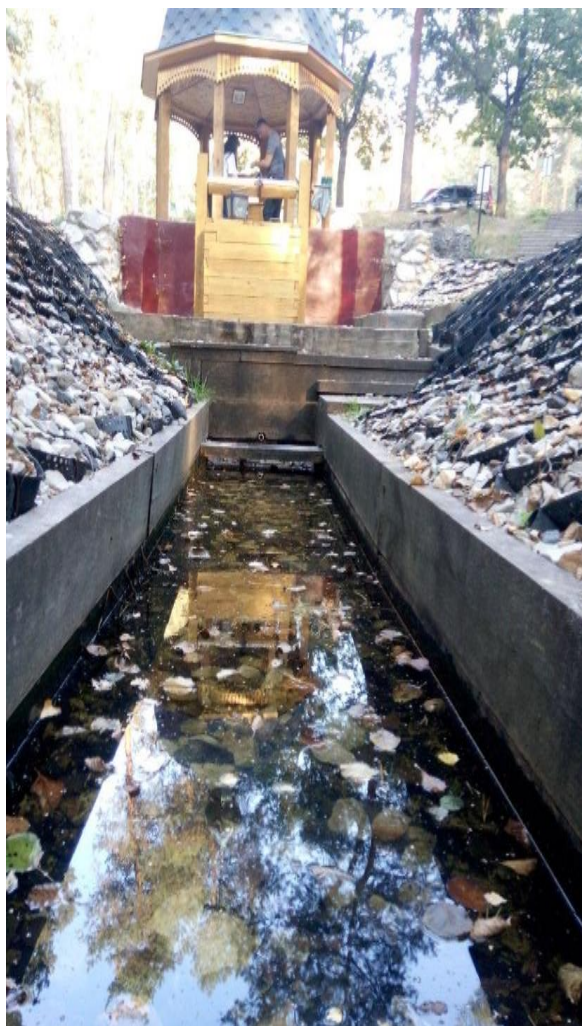
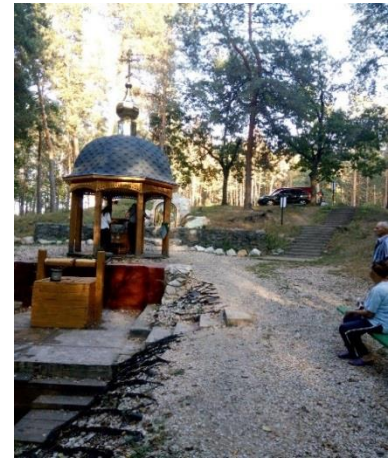

показався світ, подібний блиску молнії, освітивший пастуха; он упав на землю, і тільки проходивші люди вивели его с места и привели к священнику; пастух, рассказал все о святой иконе, стал опять здоровым”.

Житель с.Тулиголове розповів, що за переказами старих людей, саме водою з цієї криниці врятовано життя настоятелю церкви. Інші паломники розповідали, що виліковували щитоподібну залозу, органи травлення, але водою, освяченою в десяту п'ятницю після Пасхи, коли здійснюється святкова літургія. Різні думки існують щодо Дубовицької криниці, однак всі вони зводяться до образу Пресвятої Богородиці. Побутує в народі ще одна легенда, яка стверджує, що колись, проходячи мимо джерела і бажаючи вгамувати спрагу, пастух нахилився, щоб напиться води, і побачив образ Божої Матері. Джерело, як стверджують старожили, було з-під великої сосни, розташованої трохи вище від того місця, де тепер зведено криницю.

З початком паломництва, джерело відновлювалось коштом Російської православної церкви в Україні та місцевою владою району.

Перед вами фото Дубовицької криниці.

Ознайомившись з історією населеного пункту, варто дізнатись про його фольклорну спадщину. А саме пориньмо у неймовірний, захоплюючий світ пісень, котрі розповіла мені моя прабабуся.

1.Удовенко Лідія Митрофанівна.

2.90 років.

3.Місце народження—м. Кролевець

4.Освіта перервана, початкова, лише 3 класи, адже почалася Друга Світова Війна. Протягом життя працювала на арматурному заводі.

5.Фольклорні твори засвоїла від матері та бабусі ще в дитинств, а також протягом життя дізнавалася щось нове від рідних, знайомих.

6.Моя прабабуся любить співати, тому дуже часто виконує різні пісні, Вона говорить : «Коли я співаю, то моя душа відпочиває, думки десь далеко-далеко, я згадую свої молоді літа, довге та нелегке життя...».Та й не дивно, адже прабабуся пережила Другу Світову Війну, відбудова, довгі робочі дні, коли треба було працювати безперестанку.

7.Коли наша велика рожина приїздить до прабабусі, то вона всім нам розповідає все, що знає сама, усім своїм онукам та правнукам.

Колядка «Колядин, колядин». Паспорт твору:

1.Записаний від Удовенко Лідії Митрофанівни.

2.Записаний правнучкою, Княгницькою Катериною.

3.Записаний у серпні 2020 року.

4.Жанр за автором-колядка, назва «Колядин, колядин».

5.Наукове визначення твору-календарно-обрядова пісня, колядка.

Купальська пісня «Купалочки». Паспорт твору

1.Записаний від Удовенко Лідії Митрофанівни.

2.Записаний правнучкою, Княгницькою Катериною.

3.Записаний у серпні 2020 року.

4.Жанр за автором-купальська пісня, назва «Купалочки» .

5.Наукове визначення твору: календарно-обрядова пісня, купальська.

Перша весільна пісня «Повій вітерок». Паспорт твору:

1.Записаний від Удовенко Лідії Митрофанівни.

2.Записаний правнучкою, Княгницькою Катериною.

3.Записаний у серпні 2020 року.

4. Жанр за автором-весільна пісня, назва- «Повій вітерок».

5.Наукове визначення жанру: календарно-обрядова пісня, весільна.

Весільна пісня «Випроводжає матінка дитя своє». Паспорт твору:

1.Записаний від Удовенко Лідії Митрофанівни.

- 2.Записаний правнучкою, Княгницькою Катериною.
- 3.Записаний у серпні 2020 року.
- 4.Жанр за автором-весільна пісня.
- 5.Наукове визначення твору-родинно-обрядова пісня, весільна.

Козацька пісня. «Десь покинув я дівчину» Паспорт твору:

- 1.Записаний від Удовенко Лідії Митрофанівни.
- 2.Записаний правнучкою., Княгницькою Катериною.
- 3.Записаний у серпні 2020 року.
- 4.Жанр за автором: козацька пісня, назва- «Десь покинув я дівчину».
- 5.Наукове визначення твору: лірична пісня, козацька.

Друга козацька пісня. «Кидала, бросала, попід ворота». Паспорт твору:

- 1.Записаний від Удовенко Лідії Митрофанівни.
- 2.Записаний правнучкою, Княгницькою Катериною.
- 3.Записаний у серпні 2020 року.
- 4.Жанр за автором-козацька пісня, назва- «Кидала, бросала, попід ворота».
- 5.Наукове визначення твору: лірична пісня, козацька.

Солдатська пісня «У суботу раненько». Паспорт твору:

- 1.Записаний від Удовенко Лідії Митрофанівни
- 2.Записаний правнучкою., Княгницькою Катериною.
- 3.Записаний у серпні 2020 року.
- 4.Жанр за автором-козацька пісня, назва «У суботу раненько».
- 5.Наукове визначення твору-лірична пісня, козацька.

Пісня про кохання «Полюби мене, коханочку». Паспорт твору:

- 1.Записаний від Удовенко Лідії Митрофанівни.
- 2.Записаний правнучкою, Княгницькою Катериною.
- 3.Записаний у серпні 2020 року.
- 4.Жанр твору-любовна пісня, назва- «Полюби мене, коханочку».
5. Наукове визначення жанру-соціально-побутова пісня, любовна.

Пісня про кохання. «Калина-малина». Паспорт твору:

- 1.Записаний від Удовенко Лідії Митрофанівни.
- 2.Записаний правнучкою, Княгницькою Катериною.
- 3.Записаний у серпні 2020 року.
- 4.Жанр за автором: любовна пісня, назва «Калина-малина».
- 5.Наукове визначення жанру: соціально побутова пісня, любовна.

Пісня «Не сумуй, не сумуй» Паспорт твору

- 1.Записаний від Удовенко Лідії Митрофанівни.
- 2.Записаний правнучкою, Княгницькою Катериною
- 3.Записаний у серпні 2020.
- 4.Жанр за автором-любовна пісня, назва «Не сумуй, не сумуй»

5.Наукове визначення жанру: лірична пісня.

Наступною зупинкою фольклорної практики є мальовниче, давнє село Воргол, Кролевецького району, Сумської області. Тож завітаймо та дізнаймося його цікаву історичну спадщину.

Село знаходиться на місці однойменного літописного міста домонгольського періоду, що входило до складу Путивльського князівства. Зі шведської мови слово "varg" перекладається, як "вовк". Село засновано на території Чернігівського воєводства Речі Посполитої у першій половині XVII ст. Воргол належав поміщикам Миклашевським, потім Шечковим. Залишився склеп-піраміда Шечкових, збудований Олександром Петровичем Шечковим. З 1917 у складі УНР. Згодом — російсько-більшовицька окупація. 1929 комуністична влада почала терор проти незалежних аграріїв, заганняючи у колгоспи. 1932 у селі почалися масові убивства голодом. 1941 сталінська влада утекла із села, 1943 — повернулася. З огляду на небезпеку партизанського руху 1946 року знову вдалася до терору голодом. До початку 1960-тих років мешканці села не мали право на загальнодержавний паспорт і насильно утримувалися в селі. Перші пенсії уряд СССР почав виплачувати лише з 1964 року. 1991 абсолютна більшість селян висловилися в підтримку відновлення державної самостійності України.

Завітавши до цього села, можна дізнатись багато історичних фактів. У центрі села розташована довжелезна, товста цегляна огорожу, яка оточує парк. Цікаво, що збудована вона ще паном Шечковим, збереглась і донині.

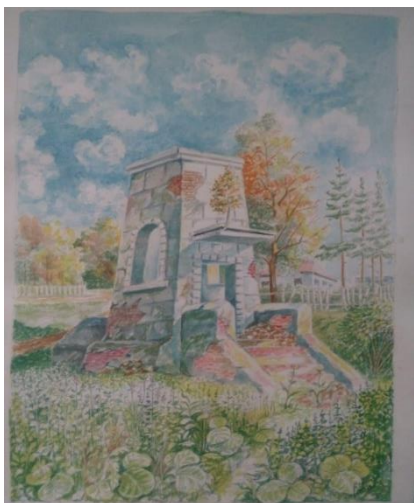
Трохи далі стоїть колишній садибний будинок - у радянський період він слугував клубом, нині зяє порожніми очницями вікон. Всередині цілковита руїна: дошки підлоги здерли, тому ходити по глиняному шару небезпечно, адже можна провалитись у підвал.

З одного боку будинку розкинувся чималий парк, з іншого - річкова заплава, вкрита очеретом. Серед сухого очерету стоїть ще одна панська будівля, точніше залишки її стін.

Так, на жаль, збереглись не всі будівлі, але мій дідусь, Бородач Валентин Васильович-художник, тож він зумів вправно зобразити життя села, яким воно було раніше. До Вашої уваги, малюнки мого дідуся

Усипальня пана Шечкова
1968 рік

Центр села. Зліва-панська
огорожа.

Малюнок гори, де люди брали глину,
а потім знайшли бивні мамонта. Зараз
бивні знаходяться у Путивльському
красназавчому музеї.

ПАСПОРТ НОСІЯ

1.Бородач Валентин Васильович.

2.70 років.

3.Народився у селі Воргол, Кролевецького району, Сумської області. У віці 60 років змінив місце проживання, переїхав до міста Кролевець.

4.Педагогічна освіта, працював вчителем, а згодом директором у Литвиновицькій школі, був наставником та дирижером у духовому оркестрі.

5.Фольклорний репертуар засвоїв від матері, бабусі.

6.Фольклорні твори виконує доволі часто, ділиться цікавими оповідями.

7.Фольклорні твори передає дітям, онукам, вміє цікаво та захоплююче розповісти, має інтригуючу манеру оповідання.

У першому відео «Старовинне село Воргол» дідусь розповідає про історію села, його особливості, дивовижність та загадковість Вишневої гори. Паспорт твору:

1.Записаний від Бородача Валентина Васильовича.

2.Записаний онукою, Княгницькою Катериною.

3.Записано у серпні 2020 року.

4.Жанр за автором-переказ, історія села.

5.Наукове визначення твору: переказ, історична оповідь.

Відео «Як колядували та щедрували у селі Воргол». Валентин Васильович розповідає як проходили процеси колядування та щедрування на селі, як нагороджували дітей, особливості звичаїв місцевості. Паспорт твору

1.Записаний від Бородача Валентина Васильовича.

2.Записаний онукою, Княгницькою Катериною.

3.Записаний у серпні 2020 року.

4.Жавнр за автором-оповідь про календарно-обрядові пісні(колядки, щедрівки).

5.Наукове визначення твору- процеси проведення календарно-обрядових пісень(колядки, щедрівки).

Відео «Як проводили вільний час селяни у Ворглі». Валентин Васильович у цьому відео розповідає про те, як раніше не було різних гаджетів і люди проводили час спілкуючись, розповідаючи щось одне одному. Паспорт твору:

- 1.Записаний від Бородача Валентина Васильовича.
- 2.Записаний онукою, Княгницькою Катериною.
- 3.Записаний у серпні 2020 року.
- 4.Жанр твору за автором-оповідь про соціально-побутове життя.
- 5.Наукове визначення твору-селянський побут у Ворглі.

У відео «Анекдот» дідусь розповідає знаний ним анекдот.Паспорт твору:

- 1.Записаний від Бородача Валентина Васильовича.
- 2.Записаний онукою, Княгницькою Катериною.
- 3.Записаний у серпні 2020 року.
- 4.Жанр за автором-анекдот.
- 5.Наукове визначення жанру-анекдот.

У відео «Що вживали у їжу селяни Воргла» дідусь оповідає про те, що куштували селяни, які відмінності між теперішнім і минулим. Паспорт твору:

- 1.Записаний від Бородача Валентина Васильовича.
- 2.Записаний онукою, Княгницькою Катериною.
- 3.Записаний у серпні 2020 року.
- 4.Жанр за автором-харчування селян Воргла.
- 5.Наукове визначення жанру: оповідь про соціально-побутове життя.

У відео «Спогади про голодомор» дідусь розповідає, що він знає про це явище, що йому розповідали рідні, як саме проходив голодомор у Ворглі. Паспорт твору:

- 1.Записаний від Бородача Валентина Васильовича.
- 2.Записаний онукою, Княгницькою Катериною.
- 3.Записаний у серпні 2020 року.
- 4.Жанр за автором-спогади про голодомор.
- 5.Наукове визначення жанру: спогади про голодомор.

Висновок: фольклорна практика допомогла мені дізнатись багато нового матеріалу. Завдяки моїй прабабусі, я почула незнані для мене пісні, разом згадали , як вони виконувались, мотиви. Мій дідусь провів уявну екскурсію селом, я ніби самостійно побувала в тих місцях. Його картини для мене-є перлиною, адже так точно, по пам'яті зобразити навколишній світ здатен не кожен. Практика допомогла мені усвідомити, наскільки є цінним у нашому житті усна народна творчість, вона ніби поєднує нас із минулим, дозволяє доторкнутись до небаченого. Хотілось би, аби ці розповіді передавались і наступним поколінням, щоб вони знали, як було раніше. Варто зазначити, що фольклорна практика формує у студента такі якості, як вміння слухати інших та занотовувати матеріал, знаходити спільну мову зі старшими людьми, оцінювати матеріал та давати йому критику, дає неоціненний досвід життя.

(Княгницька Катерина, студентка 221 групи)

8. м.Вороніж Шосткинського району

Купальські пісні

ІШЛИ ДІВКИ ПО ЯГІДКИ

Ішли дівки по ягідки,

Ненько моя матінко,

Ненько моя матінко. " А між ними сиріточка.

Довелося дівкам у брід брести, У брід брести, у плав плести, Сиріточці - перед вести. Та усі дівки перебрели, Сиріточка втопилася.

Та пішли слихи до мачухи.

Що сиріточка утопилася;

Та не жаль дочки – сиріточки, А жаль плахти-черніточки, І запаски-синіточки.

КУПАЛОЧКА З КУПАЛ ІДЕ

Купалочка з купал іде,

Купала на Йвана! *

Купалочка три війська веде,

Перве військо – хлоп'яточка, Друге військо – дівчаточка, Третє військо - молодиці.

Хлопці йдуть іграючи,

Дівчата йдуть співаючи,

Молодиці йдуть плачучи.

ЗАПАЛИМО ТА Й СОЛОМОНЬКУ

Запалимо та й Соломоньку

Та підемо та й додомоньку.

Лежи, лежи, та й купайлочку

В червоному та й багаттячку. (2)

КУПАЙЛА ВОГНІ ГОРЯТЬ

Купайла вогні горять.

Ой там Ганнусю переводять. (2)

Ой помаленьку її ведіть,

Її віночка не загубіть. (2)

Її віночок луб'яненкокий,

Її Іванко молоденький. (2)

КУПАЛЬСЬКІ ОБРЯДИ

✓ У селі вибирали відповідне дерево - вербу «Марену». Дівчата сплітали вінки з волошок, ромашок, маку, синіх польових сокирок, прикрашали ними вербу «Марену» і співали:

Кругом Мареноньки Ходили дівоньки.

Стороною дощик іде.

Стороною,

Та й на мою роженьку червону.

ЖНИВАРСЬКІ ПІСНІ

ОЙ ЧИЄ ТО ПОЛЕ ПОЖАТО СКОРО

Ой чиє то поле Пожато скоро? Ой люлі, люлі, Пожато скоро!
Павлове поле
Пожато скоро Женцями молодими.
Серпами золотими. Ой люлі, люлі,
Серпами золотими!

А ВЖЕ ЛІТО ПОЛОВІЄ

А вже жито половіє,
Моє серце кам'яні,
Не хочеться жать, Спиночки ламать, гу!

А вже сонце над лукою,
Я додому помардрую, Мандрувала б я - Неволя моя, гу!

Як к чужого то пана,
Там додому ідуть рано,
А тут не пора,
І в думках немає, гу!

ВЕСІЛЬНІ ПІСНІ

ОЙ У ПОЛІ КАЛИНОНЬКА

Ой, у полі калинонька З ягідками. Прощалася та Галечка
Із дівками (2 р.).
Прощай, прощай, та Галечко,
Сестра наша,
Бо тепера ми не твої,
Ти не наша (2 р.),
Бо тепера того пана,
Ой, з ким гуляла,
З ким ясну зорю зустрічала.

✓ **Коли молоді кликали на весілля, звучала пісня:**

Ой попе, попе Гордію!
Не звони, попе, в неділю,
А звони рано в суботу, Перебий дружечкам роботу.
Ой, нехай вони не прядуть,
А до Галочки в дружки ідуть!
Коли молода уже прибрана, дівчата співають пісню:
Не познала мати (2 р.)
Своєї дитяти
Поміж дружечками
Та за слізочками, гу!

✓ Пришивання молодому квітки також супроводжується піснею:

Подай, мати, голку, Ще й ниточки шовку.

Пришиєм квіточку Молодому на сорочку, гу!

✓ Коли молоді повертаються з церкви, дружечки возвеличують молоду піснею:

Їхала Галочка од вінця,

Сипала золото з рукавця.

Одступітеся вороги

Од широкої дороги,

Одступітеся од двірця, Їда Галочка од вінця.

ПРИСПІВКИ

✓ Залицявся я до Насті,

Вона каже: "Не вдасться."

✓ Без роботи в нас Євдоха, Але завжди аха й оха.

✓ Колись була мені мила,

А тепер гідка Людмила.

✓ Тихий, добрий завжди Гліб,

Хоч намаж його на хліб.

✓ Знають всі цього Мишка, що кусає спідтишка.

✓ Хитро-лагідний Ігнат Всій громаді кум і брат.

✓ Хоч і красень наш Дмитро, Але зле в нього нутро.

✓ Легка в нашого Сашка На чуже добро рука.

✓ Там, де вигода, Хома

Не дрімав і не дріма.

✓ Погубили В'ячеслава

І зазнайство, й тая слава.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

✓ НА ТРІЙЦЮ

• Дощ на Трійцю - це сльози за померлими, в батьківську суботу напередодні Трійці заведено прийти на кладовище та пом'янути померлих родичів.

• Дощ на Трійцю - чекай багато грибів і теплу погоду.

• З Трійці починається справжнє літо.

• Прийде Трійця - буде і на дворі, як на печі.

✓ НА ПОГОДУ

- Коли черемха цвіте, тоді холод живе.
- Сова кричить - віщує холоди.
- Жовте листя обпадає повільно - мороз настане не скоро.
- Осінній іній - на ясну погоду
- Червоний місяць - на вітер, блідий - на дощ.
- Вовча ягода дуже пахне - пере дощем.
- Багато павутиння - на погожу осінь
- Чим сильніший вітер - тим менші заморозки.

ЛЕГЕНДИ

ВОРОНІЗЬКА ПРИМАРА

Давно це було, ще за часів козацтва. Задумала воронізька козацька старшина замінити дерев'яну браму навколо поселення на кам'яну. Довго шукали майстрів і нарешті знайшли. Приїхали каменотеси до Воронежа, оглянули місцевість і поставили перед сотником обов'язкову умову. Виявляється, для того, щоб брама була міцна і ворог її не здолав, треба замурувати в стіну ту людину, яка першою пройде крізь майбутні ворота. Зібралась старшина, стали радитися. Виявилось, що виходу немає, але треба погоджуватися, адже не так легко було в той час знайти майстрів - каменярів, що вміли будувати кам'яні споруди. Так і дали згоду. Взятися майстри за підготовку: підкопали ями, наточили каміння, заготовили підпори з дерева, піску наводили та й призначили день початку роботи. Настав значний день. Ще вдосвіта прийшли і старшина, і майстри, і сотник. Не довго довелося їм чекати, бачать, а до річки йде з відрами по воду красна дівчина. Пройшла повз люд, привіталась і далі пішла у своїх справах. То була старша дочка одного з воронізьких козаків. Дівчина - по воду на річку, а сотник і старшина - до козака, і батька, додому. Кажуть, так і так, треба доньку в браму замурувати. Шкода козаку доньку, а людина військова, знає що таке облога і міць стіни. Погодився. Пішов казати дружині та доньці про наказ старшини. Ті в плач, де це видано добровільно йти на таку смерть. Та батькове слово - закон. Так і замурували дівчину в браму. Та тільки з того часу в тому місці стало з'являтися марево. У ясну літню ніч, під час повнолуння, коли туман встає над річкою Осотою, з'являється з нього образ дівчини, який пливе понад річкою і стогне. Той, хто побачить це марево завмирає на мить від моторошних відчуттів.

КУРЕПІВЩИНА

Ті, хто їздив дорогою з Вороніжа на Клишки, напевно звертали увагу на ліс, який росте з обох сторін дороги. На півдні він межує з річкою Особою. Тільки сторожили пам'ятають, що цей ліс називається Курепівщиною. Саме тут ховався розбійник Курепа. Його ім'я наводило страх на всіх поміщиків навколо. Вороніжці не боялися його і не видавали його владі. Курепа ніколи не чіпав бідних. Навіть більше - він їм допомагав. Частіше всього він грабував купців,

поміщиків на Новгород-сіверському шляху. Але ніколи не доходило до кровопролиття.

Колись по цьому шляху їхав гончар на ярмарку в Вороніж продавати горшки. Діло було літом, сонечко ласкаво гріло. Розомлів гончар і заснув.

Прокинувся він від того, що віз почало трясти, глечики дзвеніти, а в по обличчю било гілля.

-Що за видумки?- подумав гончар, розплющив очі і майже закричав від страху. З обох боків віз обступили дебелі молодці й підгоняли вола. На вулиці була ніч. Він зрозумів в чому річ, коли побачив багаття на галявині. Саме тут зупинилися розбійники.

Застрелили вола, розібрали його та стали смажити на багатті. З печери викотили бочку з горілкою й пішов по колу кувш. Гончара не залишили без уваги. Напилися, наїлися розбійники, заграли музики. І така пішла забава, що гончар сам не помітив як пішов в пляс. Потім вона почали кидати в повітря глечики та стріляти в них, як у мішені. І заснув гончар в обіймах розбійників. Прокинувся на світанку і не може зрозуміти: чи то сон йому приснився, чи то справді таке було. Оглянувся навкруги та взявся за голову. Який там сон. Вся земля усіяна черепками від глечиків та кістками вола. Відразу згадав, що трапилось вночі і не втримав сльози: ні вола, ні глечиків.

-Про що задумався козаче? - почув він позаду голос. Повернувся, дивиться - позаду стоїть Курепа.

-Не горюй - каже, - ось тобі мішок, а в ньому глечик, який вцілів. Поки в Вороніж не зайдеш, мішок не відкривай.

Вивезли його на шлях, на те місце, звідки привезли.

Прийшов гончар в Вороніж. Ярмарка була в самому розгарі, біля шинка вже то товпився народ.

-Звідки з таким товаром? - питають у нього. Почав розповідати про свої пригоди.

Сміються усі: "Ось меле людина з похмілля". Не вірять.

-Ти хоть мішок розв'яжи та подивися, що в ньому за чудо лежить.

Поклав гончар мішок на землю. Щось тріснуло та задзвеніло. Розв'язали мішок, подивилися: "Матір божа, цариця небесна, тут цілий глечик червонців. Тут не тільки що на бичка, тут на ціле стадо грошей буде." Про цей випадок довго згадували вороніжці. ...Ледь помітно качаються на вітру сосни колишньої Курепівщини. Багато таємниць береже замислений ліс.

ЗАБОБОНИ ТА ВОРОЖІННЯ НА НОВИЙ РІК

✓ Поширеним прийомом ворожіння було слухання різних звуків: луни, людських голосів, гавкоту собак, які трактувалися в негативному або позитивному планах.

✓ Вийти на вулицю опівночі та запитати у першого прохожого чоловіка його ім'я. Так будуть звати твого судженого.

✓ За вікно вивішували на ніч рушники — чиє до ранку виявиться вологим, тій дівчині бути в цьому році заміжньою.

✓ Зустріч із першою твариною на вулиці вказували на вдачу судженого: з собакою - на лиху, а життя собаче, з вівцею - на тиху і сумирну і т.п.

✓ У Василів вечір не можна нічого давати в борг, інакше весь рік ви будете боржником.

✓ Не можна на Щедрий вечір сваритися.

✓ У перший день Старого Нового Року до хати першим обов'язково повинен увійти чоловік.

ПРИКМЕТИ НА ПОГОДУ І ВРОЖАЙ

✓ Коли під Новий рік добрий сніг, то сій гречку.

✓ Коли під Новий рік небо в зірках, буде урожай грибів.

✓ На Новий рік погода - буде в полі урода.

✓ Якщо на Новий рік падає м'який сніг, то буде врожай, а якщо тепло, то літо буде дощовим.

✓ Як 14 січня на вулиці з'являється туман, рік буде врожайний.

✓ Багато "пухнастої" паморозі на деревах – до "медового" року.

✓ Завірюха ввечері 13 січня обіцяє великий врожай горіхів, а зоряна ніч віщує ягідне літо.

(Комарнюк Антоніна, студентка 221 групи)

9. с. Миколаївка Сумського району Сумської області

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область Сумська
Район Сумський
Сільрада Миколаївська

1. Назва села (селища, хутора): Миколаївка (назва не змінювалася з часу заснування).
2. Найближчі хутори: Манжосівка, Мірошникове, Грузьке, Ленінське, Графське, Низове.
3. Найближчі села: Спаське, Кровне, Вербове, Склярівка, Софіївка, Федорівка.
4. Кутки села: Проруб, Загребельщина, Клешня.
5. Вулиці (офіційні та неофіційні назви): Першотравнева (Центральна), Молодіжна, Набережна (Проруб), Урожайна (стара назва – Радянська; неофіційна – Стокозівка), Шевченка (Клешня), Перемоги, Миру (стара назва – Комсомольська, неофіційна – Вигін), Пролетарська (Комуна), Садова (Загребельщина), Шляхова (Шляхівська).
6. Назви річок: притоки річок Олешня та Псел.
7. Джерела, криниці (де розташовані): Шинкова (вул. Садова).
8. Канали (канави): міліоративний канал.

9. Болота: Чорне.
10. Сухі річища: є висохла річка біля хутіра Манжосівка.
11. Ставки: Загребельський, Комунський, Кleshанський, Панфедорівський, Манжосівський.
12. Греблі (дамби): Чорна, Загреблянська, Комунська, Кleshанська.
13. Дороги, биті шляхи, старі шляхи: Рудоман.
14. Урочища: Грузьке, Українське.
15. Могили: стара могила колезького асесора (1730 рік), цвинтар на Загребельщині (до 1922 р.), Панське кладовище, Головний цвинтар, Старе кладовище.
16. Горби: на території села знаходилося 5 курганів, але уцілівших не залишилось. Вони були розкопані та розорані.
17. Яри, долини: Білокурів Яр, Манжосівський Яр, Зайцеве, Грузьке, Бабаки (Дроздове).
18. Ліси, частини лісу: Манжосівський ліс, березки (частина лісу).
19. Грибні та ягідні місця: березки.
20. Пасовища: довкола всіх ставків.
21. Найпопулярніші прізвища села: Приймак, Іванченко, Скорик, Вода, Миколаєнко, Красуля.

Записано від місцевого жителя Білокура Володимира Миколайовича
Область Сумська
Район Сумський
Село Миколаївка
Прізвище, ім'я по батькові складача анкети:
Літвінова Ліза

Дата 13.08.2020

Сторінка інформаторів

1. Приймак Віра Степанівна;

1937 року народження;

Народилася в с. Миколаївка;

Має середню освіту, працювала на фермі, цегляному заводі;

Фольклорний репертуар засвоїла від бабусі;

Часто співає для себе вдома, пораючись по господарству;

Фольклорні твори намагається передавати онукам;

2. Дунай Валентина Єгорівна

1946 року народження;

Народилася в с. Миколаївка;

Вчитель української мови та літератури;

Фольклорний матеріал засвоїла з виступів аматорських колективів села;

Зараз співає рідко;

Фольклорні твори передавала учням, коли працювала в школі;

3. Непийвода Надія Степанівна

1946 року народження;

Народилася в с. Терешківка Сумського району, до с. Миколаївка переїхала в 1980 році;

Має середню освіту;

Фольклорний матеріал засвоїла від мами та місцевих старожилів;

Співає на свята, в колі рідних та друзів;

Фольклорні твори передає дітям;

4. Шамота Галина Мефодіївна

1946 року народження;

Народилася в с. Гамаліївка Шостинського району, а до Миколаївки переїхала у 1979 році;

Має середню освіту, все життя працювала на фермі;

Фольклорний матеріал засвоїла від матері та бабусі;

Співає часто, бо вважає, що з піснею «і працюється легше, і веселіше жити»;

Фольклорні твори намагається передати онукам;

5. Остапенко Ольга Вікторівна

1960 року народження;

Народилася в м. Ташкент (Узбекистан), до Миколаївки переїхала 1983 року, бо її мати родом із сусіднього села Капітанівка;

За професією оператор;

Фольклорний матеріал засвоїла від мами, а також вивчила багато пісень, співаючи у місцевому фольклорному ансамблі;

Співає часто, виступає на святах;

Фольклорні твори передає дітям;

6. Гончаренко Любов Павлівна

1954 року народження;

Народилася і проживає в с. Мар'ївка Сумського району, в Миколаївку приїжджає до рідних;

Освіта середня, закінчила 8 класів;
Фольклорний матеріал засвоїла від бабусі;
Співає рідко, в сімейному дружньому колі;
Фольклорні твори передає онукам;

7. Трохименко Наталія Василівна

1943 року народження;
Народилася в с. Миколаївка, зараз проживає в сусідньому селі Спаське,
куди переїхала в 1960 році;

Має середню освіту, все життя працювала дояркою на фермі;
Активно збирає фольклорні твори;
Співає часто, є учасницею фольклорного колективу;
Фольклорні твори передає місцевим жителям;

8. Кузнєцова Ольга Михайлівна;

1962 року народження;
Народилася і проживає в с. Спаське;
Завідувачка Спаського ОДР, бібліотекар;
Керівник фольклорного ансамблю села Спаське;
Часто співає у складі фольклорного ансамблю на різних святах та конкурсах;
Фольклорні твори передає онукам;

9. Пархоменко Катерина Петрівна;

1943 року народження;
Народилася в с. Миколаївка, проживає в с. Спаське з 1957 року;
За освітою вчитель початкових класів;
Фольклорні твори засвоїла від матері та бабусі;
Співає вдома онукам та є учасницею фольклорного ансамблю;
Фольклорні твори передає дітям та онукам;

10. Гудзь Галина Миколаївна;

1955 року народження;
Народилася і проживає в с. Миколаївка;
Працювала медичною сестрою в лікарні;
Фольклорні твори засвоїла від старшого покоління села;
Любить збиратися ввечері з подругами та співати;
Фольклор намагається передавати молодшому поколінню;

11. Бідненко Галина Володимирівна;

1954 року народження;
Народилася та проживає в сусідньому селі Спаське;
Все життя пропрацювала на фермі;
Фольклорні твори засвоїла від прабабусі;
Часто співає вдома разом із чоловіком;
Фольклорні твори передає онукам;

12. Дем'яненко Віра Іванівна;

1959 року народження;
Народилася і проживає в с. Миколаївка;
За освітою ветеринар;

Фольклор засвоїла від бабусі;
Співає часто, учасниця фольклорного ансамблю;
Народну творчість передає дочці;

13. Дем'яненко Антоніна Степанівна;

1954 року народження;
Народилася в с. Миколаївка, проживає в с. Спаське, до якого переїхала в 1980 році;
Працювала продавцем;
Фольклор засвоїла від місцевих;
Співає у фольклорному ансамблі;
Народні пісні передає онукам;

14. Красуля Людмила Никифорівна

1954 року народження;
Народилася і проживає в с. Миколаївка;
За освітою вчитель української мови та літератури;
Фольклор засвоїла від батьків, пам'ятає як завжди гарно співала мати;
Співає часто, солістка самодіяльного народного хору с. Миколаївка;
Передає свої знання, народну пісню онукам та учням;

15. Скорик Валентина Леонідівна

1959 року народження;
Народилася і проживає в с. Миколаївка;
За професією продавець;
Фольклор засвоїла від матері Дрозд Катерини;
Співає на святах та вдома для онуків;
Передає свої знання дітям, онукам, рідним;

16. Дем'яненко Любов ...

1960 року народження;
Народилася і проживає в с. Миколаївка;
За освітою вихователь в дитячому садочку;
Фольклор засвоїла від мами та бабусі;
Співає своїм онукам, яким і передає народну пісню.

ТЕКСТИ ФОЛЬКЛОРНИХ ТВОРІВ
РОДИННО-ОБРЯДОВА ПОЕЗІЯ
«Ой на горі цигани стояли»

Виконавці:

Заспіває – В.С. Приймак;

Супровід – В.Є. Дунай, Н.С. Непийвода, Г.М. Шамота, О.В. Остапенко,
Л.П. Гончаренко;

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: обрядова, весільна пісня;

Ой на горі цигани стояли,

Ой на горі цигани стояли.

Приспів:

Стояла, думала циганочка молода (2 рази)

Циганочка молода!

Один циган не п'є, не гуляє,

Один циган не п'є, не гуляє.

Приспів:

Стояла, думала циганочка молода (2 рази)

Циганочка молода!

На циганку скося поглядає,

На циганку скося поглядає.

Приспів:

Стояла, думала циганочка молода (2 рази)

Циганочка молода!

Ой, циганко, яке в тебе горе?

Ой, циганко, яке в тебе горе?

Приспів:

Стояла, думала циганочка молода (2 рази)

Циганочка молода!

Ой поїдем за синєє море,

Ой поїдем за синєє море!

Приспів:

Стояла, думала циганочка молода (2 рази)

Циганочка молода!

Примітки: пісні про циганів дуже поширені в селі, адже вони здавна полюбляли селитися в цих краях. На сьогодні в Миколаївці проживає три ромські сім'ї.

«Дякую тобі, мамо...»

Виконавець Скорик Валентина Леонідівна;

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: весільна пісня;

Де б я не їхала, де б я не йшла,
Всюди тобі, мамо, дякувала.

Дякую тобі, мамо,
Що будила мене рано.
Більш не будеш, не будеш.

Де б я не їхала, де б я не йшла,
Всюди тобі тату дякувала.
Дякую тобі, тато,
Що зробив ти мені хату.
Більш не будеш, не будеш.

Де б я не їхала, де б я не йшла,
Всюди тобі, сестро, дякувала.

Дякую тобі, сестро,
Що навчила косу плести.
Більш не будеш, не будеш.

Де б я не їхала, де б я не йшла,
Всюди тобі, брате, дякувала.

Дякую тобі, брате,
Що водив хлопців до хати.
Більш не будеш, не будеш.

Де б я не їхала, де б я не йшла,
Всюди порогам я дякувала.

Дякую вам, пороги,
Де ходили босі ноги.
Більш не будуть, не будуть.

Де б я не їхала, де б я не йшла,
Всюди воротам я дякувала.

Дякую вам, ворота,
Що стояла хлопців рота.
Більш не будуть, не будуть.

«Ми зустрілися з тобою у Яремчі»

Виконавці:

Заспівувач – Трохименко Наталія Василівна;

Супровід – Кузнєцова Ольга Михайлівна, Пархоменко Катерина Петрівна,
Гудзь Галина Миколаївна, Бідненко Галина Володимирівна, Дем'яненко Віра
Іванівна, Дем'яненко Антоніна Степанівна.

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: родинно-обрядова поезія; весільна пісня.

Ми зустрілися з тобою у Яремчі,
Жаль і смуток залишився в моїм серці.

Приспів:

Як би було знала, була б не кохала,
І з тобою до півночі не стояла.

Як піду я на ту гору до криниці,
А в милого сині очі, як зірниці.

Приспів:

Як би було знала, була б не кохала,
І з тобою до півночі не стояла.

Ой скажіть, ви добрі люди, що робити,
Чи кохати, чи любити, чи лишити.

Приспів:

Як би було знала, була б не кохала,
І з тобою до півночі не стояла.

І настала та хвилина розтавання,
Цілувався, обіймався, аж до рання.

Приспів:

Як би було знала, була б не кохала,
І з тобою до півночі не стояла.

ЛІРИЧНІ ПІСНІ

Соціально-побутові:

«Де курні дороги»

Виконавці:

Заспівувач – Трохименко Наталія Василівна;

Супровід – Кузнєцова Ольга Михайлівна, Пархоменко Катерина Петрівна, Гудзь Галина Миколаївна, Бідненко Галина Володимирівна, Дем'яненко Віра Іванівна, Дем'яненко Антоніна Степанівна.

Твір записаний Літвіновою Єлизаветою;

Жанр: соціально-побутова пісня; рекрутська пісня.

Де курні дороги вийшли за село,
Там у журавлихи синє джерело.
П'є журавка воду, джерело без дна (2 рази)
П'є журавка воду, воду п'є одна.

Йшла війна степами та й до білих хат,
А у журавлихи двоє журавлят.
П'є журавка воду, крилоньки згорта (2 рази)
Журавель напиться та й не приліта.
Не здійма крилята журавель від ран,
Вже й не закуриче, де трава й бур'ян.
П'є журавка воду, а кругом дими (2 рази)
На світанку вмилає, вмилає слізьми.

Як весна настала, зацвіли льони,
А у журавлихи вирости сини.
П'є журавка воду, в косах сивина (2 зари)
П'є журавка воду, воду п'є одна.

«Вітер по полю гуляє..»

Виконавці:

Заспівує – В.С. Приймак;

Супровід – В.Є. Дунай, Н.С. Непийвода, Г.М. Шамота, О.В. Остапенко, Л.П. Гончаренко;

Твір записаний Літвіновою Єлизаветою;

Жанр: соціально-побутова козацька пісня;

Вітер по полю гуляє,
Стелиться в полі туман.
Там у зеленому гаю
Козак з дівчиною гуляв.

Вони гуляли, гуляли,
До їх циганка прийшла:
«Дай мені правую ручку
Правду скажу тобі я».

«А я циганам не вірю» –
Милий ласкає мене.
Він мене ніжно кохає,
Щиро до серця прижме.

Ой ти не смійся, козаче,
Бо вона так молода.
В неї ні батька, ні неньки,
Кругла вона сирота.

Вийшла циганка із гаю,
Стала на самому краю.
Чує як дівчина плаче,
Плаче в зеленім гаю.

Вітер по полю гуляє,
Стелиться в полі ткман.
Раньше гуляв з дівчиною,
Тепер гуляю я сам.

«Ой там у полі тополя»

Виконує Красуля Людмила Никифорівна;
Твір записаний Літвіною Єлизаветою;
Жанр: соціально-побутова пісня;

Ой там у полі тополя,
Кругом тополі туман...
Ой там гуляв з дівчиною
В темному лузі козак.
Ой ти козаче зрадливий,
Не зводь дівчину з ума.
Бо вона бідна сирота,
В неї нікого нема.

А я дівчину не зраджу,
Бо я дівчину люблю.
Пригорну, ще й поцілую,
Віддам їй душу свою.

Ой там у полі тополя,
Кругом шовкова трава...
Осталась бідна дівчина
Без козаченька сама.

Родинно-побутові пісні:

«Чом ти не прийшов»

Виконавці:

Заспіває – В.С. Приймак;

Супровід – В.Є. Дунай, Н.С. Непийвода, Г.М. Шамота, О.В. Остапенко,
Л.П. Гончаренко;

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: лірична родинно-побутова пісня;

Чом ти не прийшов, як місяць зійшов?

Як я тебе ждала.

Чи коня не мав, чи стежки не знав,

Чи мати не пускала?

І коня я мав, і стежку я знав,

І мати пускала.

Найменша сестра, бодай не зросла,

Сідельце сховала.

Найстарша сестра сідельце знайшла,

Коня осідлала:

«Сідай, братику, та й поїдемо,

Де твоя кохана».

Тече річенька невеличенька,

Схочу – перескочу.

Віддайте мене, моя матінко,

За кого я схочу.

Як віддавала, наказувала:

«В гості не вертайся!

А як вернешся, моя донечко,

То вигоню з хати».

Шанувала рік, шанувала два,

Третій не стерпіла.

Обернулася сизой зозульой,

В гості прилетіла.

Гаєм летіла, землю кропила

Дрібними сльозами.

Гаєм летіла, гілля ламала

Білими руками.

Прилетіла в сад та й стала співать

В саду на калині.

Та й стала кувать, жалю завдавать,

Горе на чужині.

«Кучерява та береза...»

Виконавці:

Заспіває – В.С. Приймак;

Супровід – В.Є. Дунай, Н.С. Непийвода, Г.М. Шамота, О.В. Остапенко,
Л.П. Гончаренко;

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: родинно-побутова пісня про кохання;

Кучерява та береза
На яр похилилася...
Чи ти милий такий гарний,
Що я так влюбилася?

Улюбила я й не даром
З вісімнадцяти років...
Першу ніченьку й не спала
До дванадцяти часів...
А в дванадцять часів ночі
Перший сон заснула я...
Сняться мені карі очі,
Темно-русі волоса...

Постелю я постіль білу,
Спи, подушечка, сама,
А я піду подивлюся
З ким мій миленький гуля.

Задумана подружка
З однієї чашки чай пила...
Задумана подружка
Мене з милим розвела...

«Посіяла огірочки»

Виконавці:

Заспіває – В.С. Приймак;

Супровід – В.Є. Дунай, Н.С. Непийвода, Г.М. Шамота, О.В. Остапенко,
Л.П. Гончаренко;

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: лірична родинно-побутова пісня про кохання;

Посіяла огірочки
Близько над водою,
Сама буду й поливати
Дрібною сльозою.

Ростіть, ростіть, огірочки
В чотири листочки.
Не бачила миленького
Чотири деньочки.

А п'ятий побачила
Як череду гнала.
Не посміла сказати «Здрастуй!»,
Бо мати стояла.

Бо мати стояла,
А батько дивився.
Не посміла сказати «Здрастуй!»,
Щоб не посварився.

«Шумлять верби»

Виконавці:

Заспіває – В.С. Приймак;

Супровід – В.Є. Дунай, Н.С. Непийвода, Г.М. Шамота, О.В. Остапенко,
Л.П. Гончаренко;

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: родинно-побутова пісня.

Шумлять верби в кінці греблі,
Що я їй насадила.
Нема мого миленького,
Що я їй полюбила.

Нема його та їй не буде –
Поїхав за Десну.
Сказав: «Рости, дівчинонько,
На другу весну».

Росла, росла дівчинонька
Та їй на полі стала.
Ждала, ждала козаченька
Та їй плакати стала.

Плачте очі, плачте карі
Така ваша доля.
Полюбила козаченька
При місяцю стоя.

Не я ж його полюбила –
Полюбила мати.
Вона ж мені приказала
Рушнички подати.

Один дала, другий дала,
На третьому стала.
А четвертий, шовком шитий –
Рученьки в'язала.

І зв'язала, і сказала:
«Ніхто й не розв'яже,
Ніхто ж мені, молоді,
Правдоньки не скаже».

«Стоїть верба над водою»

Виконавці:

Заспівувач – Трохименко Наталія Василівна;

Супровід – Кузнєцова Ольга Михайлівна, Пархоменко Катерина Петрівна,
Гудзь Галина Миколаївна, Бідненко Галина Володимирівна, Дем'яненко Віра
Іванівна, Дем'яненко Антоніна Степанівна.

Твір записаний Літвіноюю Єлизаветою;

Жанр: родинно-побутова пісня;

Стоїть верба над водою,
На яр похилилася.
Який милий, який гарний,
Я в його влюбилася.

Я влюбилася не рано –
З вісімнадцяти годов.
Цілу ніченьку не спала,
До дванадцяти часов.

А в дванадцять часів ночі,
Я заснула перший сон,
Сняться мені карі очі,
Темно-русий волосок.
Постелю я постіль білу,
Спи подушечко сама,
А я піду й подивлюся,
З ким мій миленький гуля.

Стоїть милий під вербою,
Він другуго говоря...
Він цілує й обнімає,
А про мене забува.

Пуцу качечку на воду,
Нехай купується.
Дала милому я волю,
Нехай нагуляється.

Пущу качечку на воду,
Хай полоще свій носок.
Чути милого гармошку,
Ще й подружкин голосок.

Ой подружка ти подружка...
З одной чашки чай пила.
А тепер моя подружка
Мене з милим розвела.

«Ой ти, місяцю...»

Виконавці:

Заспівувач – Трохименко Наталія Василівна;

Супровід – Кузнєцова Ольга Михайлівна, Пархоменко Катерина Петрівна,
Гудзь Галина Миколаївна, Бідненко Галина Володимирівна, Дем'яненко Віра
Іванівна, Дем'яненко Антоніна Степанівна.

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: родинно-побутова поезія; пісня про кохання.

Ой ти, місцю,
Я зіронька ясная.
Ой ти парубок
Я дівчина красная.

Ой ти парубок
Я дівчина красная.
В вишневім саду
Я тобі коня пасла.

Ой пасла, пасла,
З вечора до півночі.
Упала роса
На мої карі очі.

Не так на очі,
Як на русую косу.
Кажуть вороги
Що віночок не зношу.
Поможи, Боже,
Віночка доносити.
Буду й ворогів
На весілля просити.

«Посіяла огірочки»

Виконавці:

Заспівувач – Трохименко Наталія Василівна;

Супровід – Кузнєцова Ольга Михайлівна, Пархоменко Катерина Петрівна,
Гудзь Галина Миколаївна, Бідненко Галина Володимирівна, Дем'яненко Віра
Іванівна, Дем'яненко Антоніна Степанівна.

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: родинно-побутова поезія; пісня про кохання;

Посіяла огірочки
Близько над водою.
Сама буду поливати
Дрібною сльозою.

Ростіть, ростіть огірочки
В чотири листочки.
Не бачила миленького
Чотири деньочки.

А на п'ятий побачила
Як череду гнала.
Не сказала «Добрий вечір»,
Бо мати стояла.
Бо мати стояла,
А батько дивився.
Не сказала «Добрий вечір»,
Щоб не розгнівився.

Кивнув милий платком білим
Будь мила, здорова,
А я піду напувати
Коня вороного.

А кінь ірже, води не п'є,
Доріженьку чує.
Десь мій милий, чорнобривий
З іншою ночує.

Ночуй, ночуй, мій миленький,
Коли довелося,
А я буду горювати,
Коли так прийшлося.

«Посварилась баба з дідом»

Виконавці:

Заспівувач – Трохименко Наталія Василівна;

Супровід – Кузнєцова Ольга Михайлівна, Пархоменко Катерина Петрівна,
Гудзь Галина Миколаївна, Бідненко Галина Володимирівна, Дем'яненко Віра
Іванівна, Дем'яненко Антоніна Степанівна.

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: родинно-побутова поезія; гумористична пісня;

Посварилась баба з дідом,
Наложила торбу хліба
І сказала баба діду:
«Я в Америку поїду!».

Доїхала до Києва –
Із торбини все поїла.
Доїхала до границі –
Осталася без спідниці.

Пише діду телеграму:
«Вишли грошей одну граму,
Щоб до тебе добитися
І з тобою миритися».

Доїжджає вже до хати
Та й не знає, що казати:
«Що то, діду, за копиця
Коло печі вже вертиться?»

А то, діду, та Горпина,
Що вареники варила
І уміла шанувати,
Близенько лягала спати.

Жени, діду, ту Горпину,
Я покину цю торбину,
Буду варить вареники,
Не шукати Америки.»

«Це було на Сумщині»

Виконавці:

Заспівувач – Трохименко Наталія Василівна;

Супровід – Кузнєцова Ольга Михайлівна, Пархоменко Катерина Петрівна,
Гудзь Галина Миколаївна, Бідненко Галина Володимирівна, Дем'яненко Віра
Іванівна, Дем'яненко Антоніна Степанівна.

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: родинно-побутова поезія; пісня про кохання;

Це було на Сумщині,
Як ромашки цвіли.
Там дівчата красиві
І співали, й росли.

Я там хлопця зустріла,
Гарний він, молодий...
Я його покохала,
Щоб навіки був мій.

Я його покохала,
Коли квітла весна,
Білосніжні ромашки
Я йому піднесла.
Він узяв ті ромашки,
До грудей притулив
І сказав лиш три слова:
«Я тебе не любив».

Я тебе не кохаю,
Бо другулюблю.
Білосніжні ромашки
Я назад віддаю.

Я взяла ті ромашки
І віночок сплела.
На Івана Купала
Я на Сейм віднесла.

І поплив той віночок,
На нім свічка горить,
Моє перше кохання
За ним серце болить.

І поплив той віночок,
Вже його не видать.
Моє перше кохання
Не вернеться назад.

«Ой рясная вишня»

Виконавці:

Заспівувач – Трохименко Наталія Василівна;

Супровід – Кузнєцова Ольга Михайлівна, Пархоменко Катерина Петрівна,
Гудзь Галина Миколаївна, Бідненко Галина Володимирівна, Дем'яненко Віра
Іванівна, Дем'яненко Антоніна Степанівна.

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: родинно-побутова пісня про тяжку наймитську долю;

Ой рясная вишня
З-під кореня вийшла.
Віддала ж мене мати,
Де я й непривична.

Ой вийду на гору,
Ой крикну додому.
Вари, мамо, їсти,
Ще й на мою долю.

Варила, варила
Ні мало, ні трішки.
Нема ж тобі, доню,
Ні ложки, ні миски.

Я й ложку спалила,
А миску побила.
Іди ж туди, доню,
Де літо робила.
Ти думаєш, мамо,
Що я тут не плачу,
А я за сльозами
Стежини не бачу.

Ти думаєш, мамо,
Що я тут паную.
Прийди, подивися,
Як я тут горюю.

Цвіте терен

Виконує Красуля Людмила Никифорівна;
Твір записаний Літвіною Єлизаветою;
Жанр: родинно-побутова пісня;

Цвіте терен, терен цвіте,
Та цвіт опадає...
Хто в любові не знається,
Той горя не знає.

А я молода дівчина
Та й горя зазнала.
Вечороньки не доїла,
Нічки не доспала.

Ой візьму кріселечко,
Сяду край віконця
І ще й очі не дрімали,
А вже сходить сонце.
Хоч дрімайте, не дрімайте,
Не будете спати...
Десь поїхав мій миленький
Іншої шукати.

Цвіте терен, терен цвіте,
А цвіт опадає...
Хто влюбові не знається,
Той горя й не знає.

ЛЕГЕДНИ ТА ПЕРЕКАЗИ **Легенда-переказ із с. Спаське**

Оповідач Пархоменко Катерина Петрівна;
Записано Літвіною Єлизаветою;

За часів кріпацтва, північна частина України, зокрема і територія села Спаське належала російській імперії. Так одного разу до села приїхало троє московських панів, щоб взяти кріпаків для роботи по господарству. Проте, заплатили за них вони не грошима. Пани обміняли п'ять сімей за собак. В село привезли десять собак, а собі забрали кріпаків. Прізвища сімей були Кузнецов, Волков, Кулаков, П'ячков та Трохимов.

БАЛАДИ

«Зійшов місяць, зійшов ясний»

Виконавці:

Заспівувач – Трохименко Наталія Василівна;

Супровід – Кузнєцова Ольга Михайлівна, Пархоменко Катерина Петрівна,
Гудзь Галина Миколаївна, Бідненко Галина Володимирівна, Дем'яненко Віра
Іванівна, Дем'яненко Антоніна Степанівна.

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр: балада про кохання;

Зійшов же місяць, зійшов ясний

Та й по долині покотивсь.

Він освітив усю долину,

А сам за хмари закотивсь.

В тій долині є хатина,

В тій хаті свічечка горить.

Там мати дочку вговоряє,

Дочка заплакана сидить.

Йди, йди, доню за старого,

За ним ти будеш панувать,

Бо він старий і самотній,

Він тебе буде шанувать.

Не піду, мамо, я за нього,

Бо він не парочка мені.

Як віддаси мене за нього,

То я згнию в сирій землі.

І більш не чуло було розмови,

А тільки плач її дочки.

На другий вечір у нелюба

Чіпляла дівка рушнички.

МАЛІ ФОЛЬКЛОРНІ ЖАНРИ

Кицю, кицю

Виконавець Дем'яненко Любов;

Твір записаний Літвіною Єлизаветою;

Жанр – колискова пісня.

Кицю, кицю, піди по водицю,
Не впади в криницю.

Пішла кицька по водичку,
Та й упала у криничку.

Біжить котик рятувать,
Та й за вушко витягать.

Витіг він її за вухо
І поставив там, де сухо.

Сиди кицю тут,
А я знайду прута.

Іще й прута не найшов,
А вже кицю не знайшов.

Ой люлі, люлі

Записано від Дем'яненко Л.;
Записала Літвінова Єлизавета;
Жанр – колискова пісня;

Ой люлі, ой люлі,
Всім коткам дулі,
А Лізочці калачі,
Щоб спала вдень і вночі.

ВИСНОВКИ

На досліджуваній території, тобто в с. Миколаївка сумського району сумської області, продуктивною є соціально-побутова та родинно-побутова поезія. Місцеві мешканці вважають такий стан зрозумілим, адже саме в цьому ліричному жанрі відображаються основні реалії їхнього повсякденного життя.

Обрядова поезія майже зникла в цій місцевості. Люди не пам'ятають пісень весняного та літнього циклу. Купальська поезія давно забута, тому що свято Івана Купала в Миколаївці давно не святкують, бо воно язичницьке за своєю природою. Проте місцеві намагаються відновлювати давні традиції. Наприклад учні Миколаївського НВК кожного року вітають жителів з Різдвом Христовим. Вони разом із вчителями ходять колядувати по громадським та державним установам. Але більшість репертуару береться з інтернету та книг. Однією із причин вимирання народно-поетичної творчості є мала кількість її носіїв. Молоде покоління не цікавиться фольклором, а людей похилого віку, які могли б пам'ятати давню народну творчість саме цієї території, нажаль, немає серед живих.

Казки, які знають мешканці досліджуваної території має в основному авторську приналежність. Більш старі люди говорять, що колись і самі

вигадували казки своїм дітям, але вже не пам'ятають їх, бо розповідали їх часто по одному разу.

Легенди в Миколаївці пов'язані в основному з історією заснування села.

Серед місцевих, нажаль, ніхто не може згадати історичних пісень про село, або найближчі території. Мабуть, тому що, по перше не було особливо визначних історичних подій та діячів про яких можна було б скласти пісню, а по друге – немає можливих носіїв цього жанру.

Дуже часто виконуються ліричні пісні. Найчастіше це відбувається на святкуваннях, за столом, в супроводі баяну чи акордеону. Носіями в основному є люди зрілого віку, для яких цей жанр пісні близький та зрозумілий. Проте молодь також знає деякі родинно-побутові пісні, почуті від бабусь. Місцеві жителі люблять збиратися біля дворів, скликати всіх сусідів і співати пісень. Найчастіше приводом стає чиєсь весілля, родини, день вулиці чи день села. Тоді музика лунає всією Миколаївкою.

Основними носіями фольклору в селі є люди з 1937 по 1960 рік народження. Найчастіше це жінки. Чоловіків які співають лишилося не багато, а інші часто соромляться.

Місцеві жителі беруть активну участь в культурному житті села. В Миколаївці є самодіяльний народний хор та жіночий фольклорний колектив. Учасники співають пісні, що успадкували від старшого покоління, а також знаходять нові зразки народнопоетичної творчості в книжках, засобах масової інформації, таким чином розширюючи свій репертуар. Наприклад пісня «Ми зустрілися з тобою у Яремчі» (ст.) західноукраїнського походження. Її до села привезла жінка, яка подорожувала до Західної України і записала там цю пісню, щоб місцевий фольклорний ансамбль її виконував.

Так як село Миколаївка знаходиться в північній частині України поблизу кордону з Росією, то це впливає і на мову місцевих жителів, яка багата на русизми, і на народну творчість. Більшість пісень, які знають миколаївці відноситься до російського фольклору. Проте на сьогоднішній день, місцеві жителі намагаються відмежуватися від російського етносу, більше співають українського.

(Літвінова Єлизавета, студентка 221 групи)

10.с. Луциківка Білопільського району

Село Луциківка розташоване на березі річки Сула, вище за течією примикає село Марківка, нижче за течією на відстані 3 км розташоване село Сульське. Примикає до села Птиче.

До складу Миколаївської селищної ради (ОТГ) входять села: Луциківка, Птиче, Радянське та інші. Село розташоване за 57 км від районного центру м. Білопілья. Найближча залізнична станція – Вири, за 23 км. Площа населеного пункту – 203 га Населення – 502 осіб (в тому числі с. Радянське та Птиче) Кількість дворів – 214. День села – 14 жовтня (свято Покрова Пресвятої Богородиці) та 7 липня (Івана Купала).

Достеменно невідоме походження назви села. Саме слово «Луциківка» зустрічається аж на Косівщині (сучасна Івано-Франківська область), там це назва невеличкої річечки, майже струмка. Можливо, назву приніс з собою на Слобожанщину хтось з переселенців з Західної України.

Якимось чином це слово пов'язане з водою, а оскільки на новому місці протікала річка, назва прижилась. Хоча це всього лиш припущення. Переселенці поселились обабіч Сули, сліди цього історичного розселення спостерігаються й донині – всі вулиці старої побудови розташовані паралельно Сулі.

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область Сумська

Район Білопільський Сільрада Миколаївська

1. Назва села (селища, хутора): Луциківка

А. Офіційна Луциківка [луцик'івка].

Б. Неофіційна(розмовна) Луциківка [луцик'івка].

В. Стара (давніша) Луциківка [луцик'івка].

Г. Нова – Луциківка [луцик'івка].

Найближчі хутори: Болотишине [болотишине], Птиче [птиче].

3. Майдани: Центральний [централ'ний], Переможанський [переможанс'кий].

4. Кутки села: Говтва, Птиче, Одірванка, Остапівщина, Сметіно, Глиняне

5. Вулиці (офіційні та неофіційні назви) : Центральна, Лугова, Вигін, Набережна, Школьна, Анатолія Мусієнко, Слобода, Холодна Гора, Новоселівка

6. Назви річок. Сула

7. Джерела, криниці (де розташовані) . Коломунягін, Під лугом

8. Канали(канави). Яроч

9. Озера. Посадкове

10. Болота. Лугове

11. Торфовища. Лугове

12. Сухі річища. Рівчак, Мартинцеве

13. Мокрі балки.

14. Ставки : Ярочий

15. Переправи, броди, греблі.

16. Підводні скелі.

17. Дороги, биті шляхи, старі шляхи: Луциківський, Штепівський, Радянський

18. Урочища.

19. Могили (де розташовані). Центральний цвинтар, Меморіал загиблим у Другій світовій війні (центр села).

20. Горби.

21. Яри, долини: Мартинцеве, Кропивний яр

22. Балки.

23. Ліси. Частини лісу: Дубовий [дубовий]

24. Грибні та ягідні місця: Посадка

25. Сінокоси. Яри

26. Пасовища: Вигін, Яри

27. Поля.

Прізвища та прізвиська людей

1. Найпоширеніші прізвища села: Мусієнко, Бесидівські, Дудник, Семененки, Радькович, Басенки

2. Найпоширеніші прізвиська та їх мотиви. Гуркало, Пелепушки, Хомини, Котніцькі, Єлісеїві, Уласови

Інформатори

1. Радькович Іван Іванович

2. 21.03.1944 р.

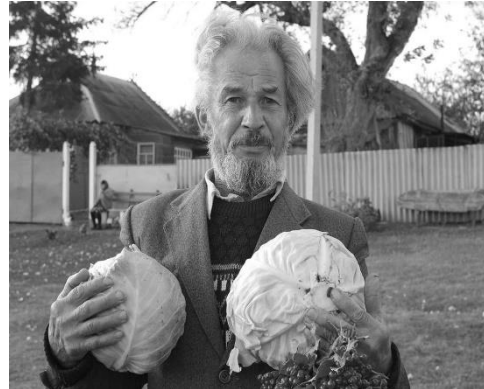
3. с. Луциківка

4. Тракторист

5. Від матері, тата

6. Часто

7. Рідні

1. Семененко Надія Андріївна

2. 1.04.1945 р.

3. с. Луциківка

4. Середня, ланкова

5. Від матері

6. Часто

7. Онучи

1. Мусієнко Анна Григорівна

2. 30.10.1951р.

3. с. Луциківка

4. Середня, складув

5. Від мами та бабусі

6. Рідко

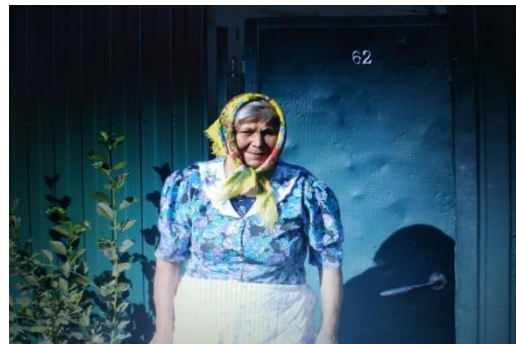
7. Рідні

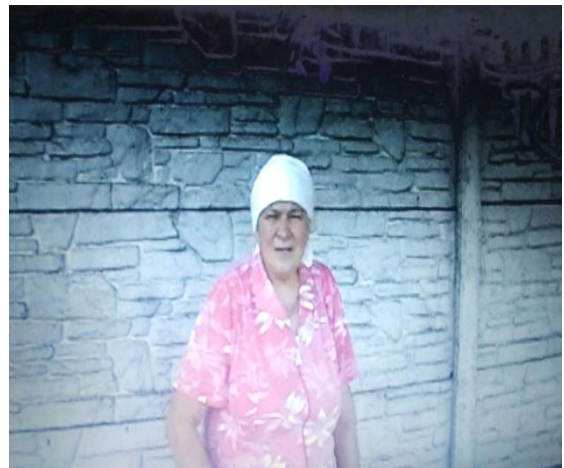
1. Бесидівська Галина Василівна
2. 30.05.1942р.
3. с. Луциківка
4. Середня
5. Від бабусі
6. Часто
7. Діти та онуки

1. Басенко Раїса Павлівна
2. 14.02.1940р.
3. с. Луциківка
4. Середня, бухгалтер
5. Від матері та тітки
6. На свята
7. Рідні

1. Котницька Марфа Павлівна
2. 25.06. 1942 р.
3. с.Луциківка
4. Доярка
5. Від матері та тітки
6. Рідко
7. Рідні

1. Бесидівська Наталія Марківна
2. 10.09.1939р.
3. с. Луциківка
4. Ланкова, доярка
5. Від матері
6. Рідко
7. Рідні

Календарно-обрядова поезія зимового циклу

Текст №1

Записано від *Котницької Марфи Павлівни*

Ну на свят вечір готовились ми, прибірали у хатах щоб було красиво все це встиляли, готовили їсти вечеряли, як зійде перша зірочка. Батько перший сіда їсти. Бере ложку благословляє всю сім'ю, а тоді вже всі беруть ложки і сідають їсти.

Текст №2

Записано від *Семененко Надії Андріївни*

Ну що, підем колядувати? Підем! А куди підем? Ну ось по вулиці до тітки Марини, бо вона завжди гарні пирожки пече, отуди до Саєнкових підемо, бо в них порося різали, в них ковбаска буде. Ну і пішли. Ну тоді ж румянець буряком красним щічки намалюємо, платки позав'язуємо, платки гарні цвітасті обов'язково, ну а тут такі були в пальто, ну да, взагалі пальто, ну пішли, рукавички. Ну ми правда зірку не носили, може це старші носили, но я не пам'ятаю, у нас в селі зірку не носили. І ходили оце ж співать, співали під вікнами, от. Ну а все ж взагалі, або за раньше нас, оце вже коли я працювала в Будинку Піонерів нас замовляли, тож ми з дітками маленькими ходили і вітали колядками, щедрівками, но то було пізніше як кажуть, замовляли до кого приходити, хто просив що, ну це вже бувало як наколядуєм що, ну то другі старші як збиралися на другий день гуляли все, а ми були меншеньки, ну можливо через те що, якось мій папа працював председателем сільського совета і він нас навчив що коли ми оце все наколядуєм всігди відносили, всігди відносили, ну що собі оставим, а то всігди відносили у кого дітей було багато, і ми всігди їм, або у кого одна щоб бабушка старенька, або у кого хворі були, ми всігди відносили всі подарунки їм.

Паспорт твору №1

1. Записано від Семененко Надії Андріївни

2. Щедрівка

«Добрий вечір, добрі люди,
Хай вам щастя завжди буде!
Щедрий вечір, добрий вечір!
Прийшли хлопці і дівчата
З Новим роком вас вітати!
Щедрий вечір, добрий вечір!
З Новим роком вас вітаєм,
Щастя й радості бажаєм!
Щедрий вечір, добрий вечір!
Хай лунає пісня щира,
Пісня щастя, дружби й миру!
Щедрий вечір, добрий вечір!
Щедрий вечір, добрий вечір!»

Паспорт твору №2

1. Записано від Семененко Надії Андріївни

2. Щедрівка

«Щедрик, щедрик, щедрівочко
Йди з хати до хати
Добрих друзів добрим словом —
Серцем привітати.
Стали в парі, стали в парі
Стрілочки-сестриці.
Вище чари, повні чари.
Чари-чарівниці.»

Паспорт твору №3

1. Записано від Семененко Надії Андріївни

2. Колядка

«Що в нашого хазяїна стоїть явін на дворі.
Рай розвивсь.
Рай, рай.
Рай, рай, рай розвився,
Христос народився,
Христос народився.
Що в нашого хазяїна стоять столи тесовії
Рай розвивсь.
Рай, рай.
Рай, рай, рай розвився,
Христос народився,
Христос народився.»

Текст №3

Записано від *Котницької Марфи Павлівни*

Ходили колядувать по хатах, хто приймав, хто не приймав, тоді таке время було, недостатки, хто дасть блинець чи може пиріжок, ото і ті раді були. Вдягали і платки такі здорові, обпиналися, наряджали юбки рясні, і украшали з бутилок пробками, щоб воно як повернишся цокало, щоб чуть шо.

Текст №4

Записано від *Бесидівської Галини Василівни*

Якраз на Старий Новий Год ми ворожили. Робили раньше колодязі з дерева, тоді нужно десь вкрасти води, поставити туди воду і десь біля дванадцяти пить воду, загадувать хто за кого вийде заміж.

Дальше лісу читали. Пара, пара, пара. Ну раньше ж ото з лози плили лісу, заборів раньше не було. Пара, пара, пара, а то де не пара тобі буде якась пара.

І чоботи кидали через голови: куди чобіт полетить, туди заміж ідти. Усяк було.

Паспорт твору №4

1. Записано від *Котницької Марфи Павлівни*

2. Щедрівка

«Щедрівочка щедрувала

До віконця й припадала

Чи ти тітко наварила

Чи ти тітко й напикла

Виниси й до вікна»

Текст №5

Записано від *Котницької Марфи Павлівни*

На водохреща на річці хрест рубали, на хрест рушник в'яжуть, червоним буряком обливали, тоді батюшка служив, ополонка, святив воду, тоді умиваються усі з ополонки, набирають водички з ополонки, худобі її давали, щоб з худобою все хорошо було. А ввечері хто мог вже купатись шли у Сулі в нашій.

Календарно-обрядова поезія весняно-літнього циклу

Текст №6

Записано від *Котницької Марфи Павлівни*

Івана купал у нас на березі річки Сули собіралися вінки дівчата пускали на воду, дідуха делалаи, співали собіралися, музика була, все було хорошо, стрибали через кропиву, огонь, тоді косьор отой запалюють і горіло воно довго, до півночі, а с півночі тоді вже молодьож гуляла собі, старі поросходяться, а молодьож гуляла, купались, плавали, русалку виглядали.

Текст №7

Записано від *Семененко Надії Андріївни*

У нас на лузі качелі великі такі ставили, і це ж малі ми бігали, а хлопці качали ж цих дівчат цих на качелях, потом розпалювли косьор, но невеликий. Хто через нього пригав, хто через крапиву пригав, кого крапивою били, били тих, хто довго не жинилися хлопці, тих дівчата бігали кропивою били от, а потім ото якось так дівчата оставались ну накривать вродібно стіл все,

а хлопців не було, і хлопці потім, я не знаю де вони приносили охапки, прямо хлопці рвали оці охапки цвітов, оце все, оце дівчата сідали, коло дівчат розкладавали оці тот, і дівчата оце, там і колоски були, і дівчата плели вінки, співали, потім йшли до річки, вона у нас невелика була, но вінки оце ж пускали.

Паспорт твору №5

1. Записано від *Семененко Надії Андріївни*

2. Купальська пісня

«Купалочка три війська веде,
Купала на Йвана!
Перве військо – хлоп'яточка,
Купала на Йвана!
Друге військо – дівчаточка,
Купала на Йвана!
Третє військо – молодиці,
Купала на Йвана!
Хлопці йдуть іграючи,
Купала на Йвана!
Дівчата йдуть співаючи,
Купала на Йвана!
Молодиці йдуть плачучи.
Купала на Йвана!»

Паспорт твору №6

1. Записано від *Мусієнко Анни Григорівни*

2. Купальська пісня

«Заплету віночок, заплету шовковий
на щастя, на долю, на чорнії брови.
На щастя, на долю, на чорнії брови.
Та й пушу віночок на биструю воду
на щастя, на долю, на милого вроду.
На щастя, на долю, на милого вроду.»

Текст №8

Записано від *Бесидівської Наталії Марківни*

На роботу ходила, на доярню, дньом на роботі, ввечері прибіжу додому, роботи повно, хату вимазувати надо до пасхи, прийшов великдень, надо ноччу пасху пекти.

Текст №9

Записано від *Котніцької Марфи Павлівни*

На 40 святих оце ліпили, ну у вас жайворонки, а в нас кажуть уток, а туди вліплювали копійку та барвінок. Кому копійка, тому щастя, а у кого попадеться барвінок, то нехороша прикмета.

Текст №10

Записано від *Котніцької Марфи Павлівни*

Ну раньше ж не було цих комбайнів, а були жатки, або косами ще наші батьки косили, а жінки в'язали снопи, звязували, складали їх перехрестями у

кучі. Копами називалися, а коли плантацію приберуть, машини були, звозили снопи. Ілватор називався. Змолочували і возили на сохрaнення.

Родинно-обрядові пісні

Текст №11

Записано від *Бесидівської Галини Василівни*

Весілля починалося з сватання. Од жениха йшли до невести сватать невесту йшли дружка й піддружин засватувать. Ну невеста ж стіснялась, ковиряла комін. Пальцями, ногтями, а тоді давала рушники, коли согласна, а ні – гарбуз давала. Ну тоді одгуляли сватання, а коли свадьба тоді ж договорялися.

Тепер весілля начиналося так, це ж раньше так було, зараз не так. Начиналось так. У молодого своя свадьба, у молодої своя. Молода ходить гукає своїх родичів у вінку. У нас раньше у вінках ходили, не фата, вінок, ленти, отут рушником підперезана вишитим. Ходили молода своїх гукать, а молодий своїх.

А тоді ввечері, це було в неділю тоді свадьба була, а в субботу йшли від молодої на подружбини до молодого. Йшла молода з дружкою ще дружок куча йшла, співали йшли молодої пісень, а молодий своїх боярів згукував і гуляли по дружбиному. А тоді на другий день молодий їхав кіньми, коні вбраті, їхав же за молодою. У молодої гуляли. Ну там, як у молодої гуляли, так співали пісні молодої, такі співали, що оце як вони заспівають тоді батьки знають чи по чарці давать, чи якусь там оце все. Отакі пісні були.

Сиділи за столом молода з дружками, молодий з боярами, потім світилка сиділа, ну молода дівчина з цвіточками якимись, свічки були в цвітах. Міч звався, там свічки були, палили свічки. Гуляли вообщем.

Тоді молодий забирав молоду й їхав додому, а тут оставалися всі дружки.

А ввечері несли молоді вечерять. Ну що раньше носили. Кисіль, груші, із пітуха лапа в холодці, помідори. Тоді гуляли досвіта чи коли там розійшлися. Оце так були, весілля гуляли.

Люди ті що згукані були там у молодої, там у молодого гуляли. Свадьбу гуляли від середи до середи, хоч на призьбі сиди, до четверга поки походе кочерга – ото такі свадьби були раньше.

Тоді була капуста варена, жарена, картошка, кисіль. Холодець то дуже жирно було. Гуляли весило, не так як зараз.

Паспорт твору №7

1. Записано від *Бесидівської Галини Василівни*
2. Весільна пісня

«Вилітало галиня з-під білого й каменя,
Ой вилітало галиня з-під білого й каменя.
Питалося галиня в ясного сокола
Ей питалося галиня в ясного сокола:
– Скажи-скажи, соколоньку, чи лютая й зима буде,
Ой скажи-скажи, соколоньку, чи лютая й зима буд?
Питалася Галеня у молодого ванечки
Питалася галечка молодого Внечки

Скажи-скажи, Ваничка, чи рідзвая мати буде,
Ой скажи-скажи, Ваничка, чи не рідзва мати буд?
–А хоч рідва, не рідва, то не така як рідна,
А хоч рідва, не рідва, то не буде як рідн.
Та не буде пускати на юлицю гуляти
Тай не буде пускати на юлицю гулять
А хоч вона й тебе пусте,
То вона тебе й нагрусте,
А хоч вона тебе й пусте,
То вона тебе й нагруст.
Іди іди чуже дитя, іди іди не барися
Ідиди чуже дитя , іди, іди не барись.
Іди іди не барися за ворота та й вернися
Іди іди не барися за ворота та й вернись.»

Паспорт твору №8

1. Записано від *Бесидівської Галини Василівни*
2. Весільна пісня (співали дружки)

«Як ішли ми та й улицями
Як ішли ми та й улицями
Улицями та й широким
Улицями та й широкими
Улицями та й шикорими
Додлинами та й глибокими»

Текст №10

Записано від *Басенко Раїси Павлівни*

Весілля святкували три дні: суботу, неділю та понеділок. З суботи на неділля одягали наречену в фату, але перед тим, як одягнути наречену в фату, вінок, її обов'язково мати розплітала косу і розчисувала. Садовили її на стілець, сідали кожука, наречена сідала на цього кожука, мама брала гребінець, розплітала косу й розчисувала їй косу, і співали, но співали не тільки мама, а й усі гості співали, і співали.

Паспорт твору №9

1. Записано від *Семененко Надії Андріївни*
2. Весільна пісня

«Ой, дай мати масла
Шо дівка корову пасла
Ой дай мати гребінець
Розчисати косу-росу під вінець»

Паспорт твору №10

1. Записано від *Мусієнко Анни Григорівни*
2. Весільна пісня

«Горіла сосна, палала,
Під нею дівка стояла.
Під нею дівка стояла,
Русяву косу чесала.
– Ой коси, коси ви мої,
Довго служили ви мені.
Більше служить не будете,
Під білий веєр підете.
Під білий веєр, під вінок,
Більш не підеш ти у танок»

Ліричні пісні

А) соціально-побутові

Паспорт твору №11

1. Записано від *Котницької Марфи Павлівни*
2. Бурлацько-наймитська

«Цвіте, цвіте черемшина,
Ягідок не має,
А хто в приймах не буває,
А хто в приймах не буває,
Той горя не знає.
Гой, я - приймак, гой, я - приймак,
Гой, я горе знаю:
У лавченьки під боченьки,
У лавченьки під боченьки
Та й спати лягаю»

Б) родинно-побутові пісні

Паспорт твору №12

1. Записано від *Семененко Надії Андріївни*
2. Пісня про жіночу долю

«Поза гаєм зелененьким
Брала вдова льон дрібненький.
Вона брала, вибирала,
Тонкий голос подавала.
Там Василько сіно косить,
Тонкий голос переносить.
Кинув косу додоленьку,
А сам пішов додомоньку.
На тесовий стіл схилювся,
Тяжко-важко зажурився.

Вийшла з хати стара мати,
Стала Василя питати:
Чому сидиш та думаєш,
Чому не п'єш, не гуляєш?
Дозволь, мати, вдову брати,
Тоді будем пить-гуляти".
Не дозволю вдову брати,
Вдова вміє чарувати.
Зчарувала мужа свого,
Причарує сина мого".
А я чарів не боюся
Та й на вдові оженюся»

Паспорт твору №13

1. Записано від *Мусієнко Анни Григорівни*
2. Пісня про кохання

«Ой у зеленому гаї, стелиться в полі туман.
Там у зеленому гаї, козак з дівчиною гуляв.
Вони гуляли, гуляли, з лісу циганка прийшла.
Дай мені стрічку червону правду скажу тобі я.
Якщо не можеш червону, то подари голубу.
Милий тебе вже не любить, милий кохає другу
А я циганам не вірю милий кохає мене.
Вийди циганко із гаю бачить не хочу тебе»

Паспорт твору №14

1. Записано від *Мусієнко Анни Григорівни*
2. Пісня про кохання

«Била мене мати
Березовим кнутом,
Щоби я не стояла
З молодим рекрутом.
А я собі стояла,
Поки півні піли,
На двері воду ляляла,
Шо б і не рипіли»

Паспорт твору №15

1. Записано від *Бесидівської Галини Василівни*
2. Пісня про кохання

«А ми удвох, а ми удвох
Лілію ростили.
Рости моя лілія,
Рости ж моя лілія,

Рости моя лілія,
Лілія, лілея.
Нащо було, нащо було
Брати жінку з міста,
Що не вміє шити-прясти,
Готовити їсти.
Рости моя лілія,
Рости ж моя лілія,
Рости моя лілія,
Лілія, лілея»

Паспорт твору №16

1. Записано від *Бесидівської Галини Василівни*
2. Пісня про кохання

«Ніч яка місячна, зоряна, ясная!
Видно, хоч голки збирай.
Вийди, кохана, працю зморена,
Хоч на хвилиночку в гай.
Ти не лякайся, що змерзнеш, лебедонько,
Тепло – ні вітру, ні хмар.
Я пригорну тебе до свого серденька,
А воно палке, як жар»

Паспорт твору №17

1. Записано від *Мусієнко Анни Григорівни*
2. Пісня про кохання

«Ой, чий то кінь стоїть,
Що сива гривонька.
Сподобалась мені,
Сподобалась мені
Тая дівчинонька.
Не так та дівчина,
Як біле личенько.
Подай же дівчино,
Подай же гарная
На коня рученьку.
Дівчина підійшла,
Рученьку подала.
Бо да й же я була,
Бо да й же я була
Кохання не знала»

Паспорт твору №18

1. Записано від Бесидівської Галини Василівни
2. Пісня про кохання

«Несе Галя воду,
Коромисло гнеться,
А за нею Йванко,
Як барвінок, в'ється.
Як барвінок, в'ється.
– Галю, ж моя Галю,
Дай води напиться.
Дай на тебе серце
хоч раз подивиться
хоч раз подивиться.
– Вода у ставочку,
Прийди, та й напийся.
Я буду в садочку –
Прийди подивися.
Прийди подивися.
– Скільки я не слався
Ти б не поливала.
Скільки б не вертався,
Ти не шанувала.
Ти не шанувала»

Паспорт твору №19

1. Записано від Мусієнко Анни Григорівни
2. Гумористична пісня

«Ой, дівчино, шумить гай,
Кого любиш, – забувай, забувай.
Ой, дівчино, шумить гай,
Кого любиш, – забувай!
Нехай шумить ще й гуде,
Кого люблю, – мій буде, мій буде.
Нехай шумить ще й гуде,
Кого люблю, – мій буде!
Ой, дівчино, серце моє,
Чи підеш ти за мене, за мене?
Ой, дівчино, серце моє,
Чи підеш ти за мене?
Не піду я за тебе, –
Нема хати у тебе, у тебе.
Не піду я за тебе, –
Нема хати у тебе»

Паспорт твору №20

1. Записано від *Семененко Надії Андріївни*
2. Гумористична

«За городом качки пливуть,
Каченята крячуть.
Вбогі дівки заміж ідуть,
А багаті плачуть.
Вбогі дівки заміж ідуть
З чорними бровами,
А багаті дівки сидять
З кіньми та волами.
Чи ти чула, дівчинонько,
Як я тебе кликав,
Через твоє подвір'ячко
Сивим конем їхав? -
Ой хоч чула, хоч не чула,
Не обзивалася:
Темна нічка-петрівочка, -
Вийти боялася! -
Ой не бійся, дівчинонько,
Не бійся нічого,
Бо я хлопець молоденький
Не зрадив нікого! -
Ой не хоче твоя мати
Мене, бідну, знати,
Хоче собі багатую
Невістку шукати! -
Нащо мені на подвір'ї
Воли та корови,
Як не буде в моїй хаті
Любої розмови!
Ой десь гуде, ой десь грає,
Скрипка витинає:
Оце вдова своїй доні
Весілля справляє.
Нехай знають, нехай знають,
Де музики грають,
Нехай знають, нехай знають,
Як бідні гуляють!»

Паспорт твору №21

1. Записано від *Семененко Надії Андріївни*

2. Гумористична

«Оженився мій миленький, ку-ку!
Оженився мій миленький
Та й взяв мене, молоденьку,
А зозуля все кує!
Вишла заміж молодою
Та й зустрілася з будою
Білю хату – щітки знати, ку-ку!
Білю хату – щітки знати,
Не навчила мене мати,
А зозуля все кує!
Зварю борщ – він рідкий, ку-ку!
Зварю борщ – він рідкий,
Спечу хліб – він глевкий,
А зозуля все кує!
Раз йому догодила, ку-ку!
Раз йому догодила:
Замість кофе борщ зварила,
А зозуля все кує!
Він до мене з кулаками, ку-ку!
Він до мене з кулаками:
– Чого кофеа з буряками?!
А зозуля все кує!
– Чого б'єш, за що лаєш? Ку-ку!
Чого б'єш, за що лаєш?
Яку взяв, таку маєш.
А зозуля все кує!»

Паспорт твору №22

1. Записано від *Семененко Надії Андріївни*

2. Гумористична

«Посіяла огірочки
Близько над водою,
Сама буду поливати
Дрібною росою
Сама буду поливати
Дрібною росою
Ростіть, ростіть, огірочки,
В чотири рядочки!..
Не бачила миленького
Чотири деньочки!
Не бачила миленького

Чотири деньочки!
А на п'ятий побачила,
Як корову гнала,
Не сказала "добрийвечір"
Бо мати стояла.
Добрийвечір не сказала
Бо мати стояла»

Паспорт твору №23

1. Записано від *Мусієнко Анни Григорівни*
2. Гумористична пісня

«Ой на горі два дубки,
Ой на горі два дубки, два дубки
Та й звилися до купки.
Вітер дуба хитає,
Вітер дуба хитає, хитає
Козак дівку питає:
Ой, дівчино, чия ти?
Ой, дівчино, чия ти, чия ти,
Чи вийдеш ти гуляти?
Ой не питай, чия я,
Ой не питай, чия я, чия я,
Вийдеш ти – вийду я!
А я в батька один син,
А я в батька один син, один син –
Погуляти хоч би з ким.
А я дочка мамчина,
А я дочка мамчина, мамчина,
Цілуватись навчена.
Ой на горі два дубки,
Ой на горі два дубки, два дубки
Та й звилися до купки»

Паспорт твору №24

1. Записано від *Мусієнко Анни Григорівни*
2. Гумористична пісня

«Ти ж мене підманула,
Ти ж мене підвела,
Ти ж мене, молодого,
З ума-розуму звела!
Ти сказала: в понеділок
Підемо разом по барвінок.
Я прийшов – тебе нема,
Підманула, підвела!

Ти сказала: у вівторок
Поцілуєш разів сорок,
Я прийшов – тебе нема, –
Підманула, підвела!
Ти ж мене підманула,
Ти ж мене підвела,
Ти ж мене, молодого,
З ума-розуму звела!»

Паспорт твору №24

1. Записано від *Басенко Раїси Павлівни*
2. Колискова

«Ой, лю-люлю на дубочку,
Колисала Марусина сина й дочку,
Колисала Марусина сина й дочку,
Колисала і плакала,
Ой, що ж то я батька й неньку не слухала,
Ой, що ж то я батька й неньку не слухала.
Послухала Яворина,
Біда ж моя головонька нещаслива,
Біда ж моя головонька нещаслива.
Звів одну, звів другу,
Звів третює Маусину молодую,
Звів третює Маусину молодую.
Ой лю-люлю на дубочку,
Колисала Марусина сина й дочку»

Паспорт твору №25

1. Записано від *Бесидівської Галини Василівни*
2. Колискова

«Люлі, люлі, люлі,
Налетіли гулі,
Налетіли гулі,
Та й сіли на люлі.
Стали думать і гадать,
Як Галічку колахать»

Казки

Паспорт твору №26

1. Записано від *Семененко Надії Андріївни*
2. Казка

Казка про Бджілку Жу-Жу

В одній бджолиній сім'ї чекали на поповнення нового бджолиного рою. В будиночку, котрий називався вуликом, все чистили, ставили нові рами з сотами, бо кожна сота – це окрема кімната для маленької бджілки.

І ось цей день настав.

Сімейство з'явилося велике, гамірливе. Але поміж них виділялася одна маленька бджілка, бо вона була дуже пухнаста, яскрава і дуже цікава. Вона відразу ж хотіла дізнатися про все першою, ще несміливо, але з цікавістю облітала все у вулику. Спитати усе можна було у мами, а вона була зайнята. Бо вона одна, а діточок багато. Бджілка все літала і дуже журилася і на своїй бджолиній мові всім говорила: «Жужужу, а я маму не знайду».

Ось і назвали її крихітка Жу-Жу.

Коли бджілки підросли, мама і другі дорослі бджілки стали вилітати з малими бджілками на прогулянку, знайомити їх з їхніми обов'язками, навчати і готувати їх до самостійного життя.

І настав той день, коли бджілкам дозволили самостійно вилітати з вулика.

Дорослі бджоли навчали молодих бджілок, як збирати нектар, з яких квітів, трав та рослин, як по сонцю орієнтуватися і дорогу додому шукати. Багато чого було у бджолиному навчання. Але саме головне, щоб вони поветалися додому до заходу соця, бо потім дверцята бджолиного будиночка зачиняли і бджоли охоронці нікого-нікого не пускали, аж до ранку.

Полетіла і Жу-Жу, але так, як вона була дуже цікава до всього, вона роздивлялася, всім цікавилася тай забула, що додому потрібно до заходу сонця. Дивиться – сонечко світить та й добре, але то сонечко з кожною хвилиною міняє своє положення, ніби колобок по небу котиться. Не помітила бджілка, коли сонечко заховалося за хмарку.

Страшно їй стало. Сонечко ж загубила. Що ж робити? В кого запитати? А тут летить такий же маленький, червоненький, красивенький жучок. Бджілка до нього : «Будьте здорові! Я Бджілка Жу-Жу. Я загубилася і шукаю сонечко».

У відповідь: « Так я і є Сонечко».

«Тоді я з вами додому полечу» – прожужада бджілка.

«Полетіли» – відповів жук.

Але ж Сонечко летіло до себе додому: в Трав'яне містечко.

Ось вони і прилетіли до красивої, великої трави. І сонечко покликав: «Тату, мамо! Ми з Жу-Жу вже вдома». Мама сонечка вилітала з-під листочка та й питає: «А хто це ми?»

«Мамо, це Бджілка Жу-Жу і вона загубилася».

Мама зрозуміла, де живе бджілка. «Доброго дня, Бджілко. Я знаю де твій дім. Він за красивим пшенично-жовтим полем, полетіли усі разом шукати «Пасічне місто»». І вони втрюх полетіли.

По дорозі тьотя Божа Корівка та Сонечко зустріли своїх друзів: Хмаринку, Веселе Джерельце, Метелика, Муху-цокотуху, Цвіркуна-стрибунця і Павучка-дружбанця. Доки вони розмовляли з друзями, Жу-Жу стало сумно, що в неї немає друзів. На деякий час їй здалося, що вона нікому не потрібна. Нікому нічого не сказавши, вона взяла і полетіла собі. Сонечко як раз хотів познайомити своїх друзів з Бджілкою, оглянувся, а її нема.

«Жу-жу, ти де?». Але бджілки не було видно. Сонечко і його друзі почали кликати і шукати бджілку, а коли не знайшли, поспішили до тітоньки Божої Корівки. Мама Сонечка захвилювалася. Жу-жу ніде не було. Тоді мама сказала: «Потрібно летіти у велике бджолине містечко «Пасічне» і шукати маму жу-жу, а з нею вилітати на пошуки».

Тим часом жу-жу згадала, що її хатка знаходиться за красивим пшенично-жовтим полем. Але де ж воно це поле? Аж тут летить комарик «Вибачте, ви не підкажете де пшенично-жовте поле?» Комарик пропищав своїм голоском: «Та що тобі те невдобне поле, не сядеш на колосок, все хвилюється і хвилюється.» Бджілка засмутилася, а ж тут прилетіла на велике жовте поле. Вона здивувалася і прожужжала; «Поле, яке ти прекрасне і дивовижне! Скажи мені де сонечко, бо я мушу повернутися додому до його заходу» А поле у відповідь тільки шуміло. Жу-жу заплакала.

Раптом рядом з'явився розбешкуватий сірий горобчик.

«Чик-чирик. Ти чого?»

«Я бджілка Жу-Жу і я загубила сонечко, тепер дороги додому не знайду»

«Чик-чирик. Та он же воно. Полетіли разом»

На краю поля Жу-жу побачила сонечко на великій тонкій ніжці в зеленім вбранні. Вона дуже зраділа. Підлітіла та й пита: «Я Бджілка Жу-Жу, я загубилася, заморилася і дуже зголодніла, присісти можна? Я і тебе загубила, чому ти весь час крутиш голівкою?»

«Тому що я завжди повертаю голівку в бік мами – Великого Сонечка, що на небі, щоб не загубитися. Я її синочок, і звати мене Соняшник. А ти сідай і скуштуй мого смачного нектару. А ми зараз з Чик-Чирик щось придумаємо». Поки Бджілка відпочивала у гостинного Соняшника, Чик-чирик полетів до Великого Бджолиного містечка «Пасічне». По дорозі він зустрів стурбоване Сонечко, його друзів та тітоньку Божу Корівку. Чик-Чирик все їм прочирікав і вони полетіли разом шукати маму Бджілки. Коли вони влетіли в містечко бджіл, то зрозуміли, що вони всі живуть в одному вулику. Там було галасливо. Вони знайшли маму Жу-Жу і все їй розповіли. Уся бджолина сім'я подякувала їм і полетіла за своєю донечкою. Вслід тітонька Божа Корівка прокричала: «Ви її не сваріть. Вона у вас дуже хоробра і хороша бджілка. Вона ще маленька. Та й сама вона налякалася і все зрозуміла. Передайте їй, що у неї тепер бааагато друзів!»

А до свого товариша Соняшника бджілка потім прилітала кожного дня та всі її друзі теж туди зліталися.

А дізналися ми про цю пригоду з вуст маленької бджілки, яка почула її від своєї матусі Бджілки Жу-Жу.

Частівки. Анекдоти

Паспорт твору №27

1. Записано від *Мусієнко Анни Григорівни*
2. Частівка

«Ти до мене не ходи, куций коротенький,
Бо до мене ходить хлопець височенький
Понад сад виноград,
А у саду грушка.
Вийди, вийди, ти до мене,
Моя щебетушка».

Паспорт твору №28

1. Записано від *Басенко Раїси Павлівни*
2. Анекдот

«Ви сьогодні тато в поле не йдіть.
Відпочиньте.
І подгреб викопайте».
Народна драма

Текст №11

Записано від *Басенко Раїси Павлівни*

Народна гра «Струмочок»

Ставали звідци хлопчик і дівчинка, чи дівчинка і дівчинка тако ставали в рядок, і тут один лишався і цей один іде по цьому лабіринту і витягує того, хто йому нравиться, витягує і йде наперед. А то й, хто один лишається знов назад і знов витягує того, хто йому нравиться, або знов витягує того самого з ким був.

Гра «Платочок»

Платочок брали, в кружок ставали, і хтось один бігав, треба круг оббігти, кинути платочок, і якщо той, хто в кругу платочок не замітить, стає в круг, потом йому наказаніє робили.

Спогади про голодомор

Текст №12

Записано від *Бесидівської Наталії Марківни*

Ото дубина отам, ми там корови пасли самі свої, липи там лазили шукали, рвали, ото матарженики мама пекла і ми вижили, я тож страдала, а бабуса опухла, і мов трошки оттухала, а в 48 році мов хлібчик був, вона поїла вже і вмерла.

Текст №13

Записано від *Мусієнко Анни Григорівни*

Баба Марина моя шла в сусіднє село до сестри через поле, сил не було зовсім, решила сісти на полі, бо не могла ійти, вставать, а не має сил, і тут кістку на полі находе, ото завдяки той кістке вона й вижила. З'їла ту кістку і дошла до сестри. А в сестри хліб вже був

(Мозгова Аліна, студентка 221 групи)

11.сmt. Степанівка, Сумського району, Сумської області

Календарно-обрядова поезія

1. Зимовий цикл народної календарної обрядовості починався з Коляди, що відзначається напередодні Різдва і закінчувався Водохрещем.

До Різдва ретельно готувалися: обов'язково була кутя та узвар. Увечері дітей виряджали до родичів з пирогами та кутею, аби поминути душі померлих. Ще перед вечерею обов'язково згадували померлих родичів, запрошували їх взяти участь у вечері. Після вечері зі столу нічого не прибирали і посуд не мили, а усі ложки складали до миски з кутею (щоб душі покійних могли почастуватися).

Значить, ворожили ми на Щедрий вечір: у ніч на 13 грудня клали під подушку мішочок з написаними на бумажечках чоловічими іменами, а один залишити порожнім. Вранці витягали одну із бумажечок. Ото яке ім'я випаде – так і зватимуть майбутнього чоловіка. Якщо ж діставали пусту, значить – ім'я судженого поки залишалося таємницею.

Щедрувать ходили 13 січня, колядувать – 6. Пам'ятаю щедрівку:

1)Щедрик добрий, я не гірший
Дайте млинця, котрий більший!
Що щедрушка-то пампушка,
Що щедрик-то вареник!

Паспорт тексту № 1

- а) Міляєва Людмила Іванівна;
 - б) записаний Провозьон С.Є.;
 - в) 18.08.2020;
 - г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
 - д) середня освіта;
 - е) медична сестра;
 - є) щедрівка;
 - ж) 1951 року народження, 69 років.
- Тоді оце ж посівали на Новий рік...

2) Сієм, сієм, посіваєм!
На добро ми уповаєм!
Ось пшеничка і пшоно,
Щоб кохання тут цвіло!
Гречки, ячки вам і рису,
Рік Новий щоб не барився,
Принесли у вашу хату
Все, що можна лиш бажати!

Паспорт тексту № 2

- а) Міляєва Людмила Іванівна;
- б) записаний Провозьон С.Є.;
- в) 18.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;

- е) медична сестра;
- є) посівалка;
- ж) 1951 року народження, 69 років.

Були у нас по типу вечорниць. Збиралися діворою, старші жіночки пряли, вишивали, а потім починали співати:

3) Ой, у зеленому гаю стелиться сивий туман.
Там у зеленому гаю козак з дівчиною гуляв.
Вони гуляли, гуляли, з лісу циганка прийшла.
Дай мені стрічку червону правду скажу тобі я.
Якщо не маєш червону, то подари голубу.
Милий тебе вже не любить, милий кохає другу.

Паспорт тексту № 3

- а) Сидоренко Марія Григорівна;
- б) записаний Провозьон С.Є.
- в) 19.08.2020
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) доярка;
- є) лірична пісня;
- ж) 1955 року народження, 65 років.

На Водохреще у ставку прорубували ополонки у формі хрестів. Купалися у холодній воді, щоб змити свої гріхи, бо священна вода має такі властивості.

Як закінчилась зима, готувалися до весни. Малими співали весняночки, уже не пам'ятаю їх повністю, тільки куплетик:

4) Сонечко, сонечко,
Виглянь у віконечко!
Дітки гуляють,
Тебе виглядають!

Паспорт тексту № 4

- а) Міляєва Людмила Іванівна;
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 18.08.2020
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) медична сестра;
- є) веснянка;
- ж) 1951 року народження, 69 років.

Пасха була головним святом весни. Ходили ото до церкви на службу, пекли паски, красили яйця. І оце завжди мати з бабусею казали нам не шуміть, не скандальте, а то тісто не підійде і паска буде не доброю.

У Вербну неділлю святити вербу, хлопці та дівчата билися свяченою вербою коло церкви та і дорогою, як додому йшли, примовляючи:

5)Будь великий, як верба,
А здоровий, як вода,
А багатий, як земля!

Паспорт тексту № 5

- а) Міляєва Людмила Іванівна;
- б) записаний Провозьон С.Є.
- в) 18.08.2020
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) медична сестра;
- є) 1951 року народження, 69 років.

Оце ж свято Івана Купайла відзначали в ніч з 6 на 7 липня. Обов'язково розкладали велике вогнище, через яке ми з хлопцями стрибали. Усі знали легенду про цвіт папороті, котрий з'являється в купальську ніч. Здобути цю квітку досить важко, оскільки її береже від людей нечиста сила. Але нам з дівчатами було страшно йти в ліс одним, то ми сиділи біля ставка та ворожили на віночках і співали:

б) Ой на Івана, та і на Купала,
Ой на Івана, тай на Купала,
Красна дівчинонька зіллячко шукала
Ой на Івана, та і на Купала
Зіллячко шукала, віночки плела
Ой на Івана, та і на Купала
На сині хвилі та їх пускала
Ой на Івана, тай на Купала.

Паспорт тексту № 6

- а) Сидоренко Марія Григорівна;
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 19.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) доярка;
- є) купальська пісня.
- ж) 1955 року народження, 65 років.

Ось як літом починалися жнива, то зажинали тільки в щасливі, благодатні дні - у п'ятницю або в середу, але ніколи - в понеділок або четвер. Співали про жнива:

7) - Жничко, жничко
Чого невеличка?
-Невеличка вдалася,
До роботи бралася.
Серпика придбала.
Житечка нажала.

Паспорт тексту № 7

- а) Здражевська Надія Іванівна;
- б) записаний Провозьон С.Є.
- в) 21.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) швея;
- є) обжинкова пісня;
- ж) 1950 року народження, 70 років.

III. Родинно-обрядові пісні

У нас в сім'ї дев'ятеро дітей і оце якщо в когось юбілей, ми збираємось до кучі і два брати у нас на гармошці грали і ми тих пісень скільки співаємо-страх. Мене звуть Маша, а в селі зовуть Маруся і оце старший брат гармошку ростягне і про Марусю пісню співає:

8) Ой у полі береза стояла
На її ясний місяць світив
Там стояла красивая Маруся
А Ванюша любов говорив.

Ой Маруся, красивая Маруся
Ти найкраща в своєму роду
Полюби собі хлопця другого
Бо я люблю дівчину другу.

До пів ночі Маруся не спала
А з пів ночі дорічки пішла
Гірко-гірко вона заридала
Аж прокинулась річка ясна.

Ой ти річка, широка глибока
Яка в тебе холодна вода
Забери ж моє тіло рідненька
Щоб не бачила мати моя.

Паспорт тексту № 8

- а) Сидоренко Марія Григорівна;
- б) записаний Провозьон С.Є.;
- в) 19.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) доярка;
- є) лірична пісня;
- ж) 1955 року народження, 65 років.

Що стосується весілля. От раніше на весілля приходило все село гуляти і гуляли тижнями, не те що зараз. Помню, як були ми дітьми малими, наречену збирали, наряджали її в домі, там дівтора назбирається, роти пороззявляють і дивляться, що ж там цікаве відбувається. Надівали квітку нареченій, надівали вінок, фату і все це ми дівторою роздивлялися. Тоді приходив наречений із своїми друзками. Але перед цим проходило сватання. До нього довго готувались, влаштовували гарне застолля. Помню, пісню одну співали:

9) Ой на горі сухий дуб,
Ой на горі сухий дуб.
Та ще й біла берізка,
Та ще й біла берізка.

Текст паспорту № 9

- а) Лебідь Надія Григорівна;
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 22.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) доярка;
- є) лірична пісня;
- ж) 1955 року народження, 65 років.

Коли сім'я нареченого приходила до дівчини, то влаштовували оглядини. Свати з боку нареченого заходили в дім і говорили: «У вас товар – у нас купець».

Заручини проводилися у будинку батьків дівчини, повинна була йти парна кількість гостей. Далі наречений дарував подарунки, а дівчина перев'язувала гостей вишитими рушниками і вони сідали за стіл. Згода батьків нареченої закріплювалася зв'язуванням рук молодих весільним рушником.

10) Ой, сватай, синочку, багачку
Багачка не те, що бідна,
Вона приведе волів пару
Ще й вороного коня.

Ой, сватай, синочку, багачку
З багачкою ти проживеш,
Якщо ти посватаєш біднячку
Життя ти своє проклянеш.

Ой сватай синочку багачку
В палаці гарнім ти будеш жить.
І навіть забудеш про біднячку
І в золоті будеш ходить.

Не треба мені те багатство
Не треба мені двох волів
І не треба вороного коня
Я бідну дівчину люблю.

Текст паспорту № 10

- а) Лебідь Надія Григорівна;
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 22.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) доярка;
- є) лірична пісня;
- ж) 1955 року народження, 65 років.

IV. Ліричні пісні

11) Ой горе тій чайці, чаєчці небозі,
Що вивела чаєняток при битій дорозі.

А йшли чумаки, та й пісню співали,
І чаєчку зігнали, чаєнят забрали.

А чаєчка в'ється, об дорогу б'ється,
К сирій землі припадає, чумаків благає:

«Ой ви, чумаченьки, ви ще молоденькі!
Верніть моїх чаєняток, вони ще маленькі!»

«Ой чаєчко наша, неправдонька ваша:
Поварили чаєняток - добра була каша!»

«Бодай ви, чумаки, щастя не діждали,
Що ви моїх дрібних діток із гнізда забрали!

Бодай ви, чумаки, у Крим не сходили,
Що ви моїх дрібних діток в каші поварили!»

Ой горе тій чайці, чаєчці небозі
Що вивела чаєняток при битій дорозі.

Паспорт тексту № 11

- а) Лебідь Надія Григорівна;
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 22.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) доярка;
- є) лірична пісня;
- ж) 1955 року народження, 65 років.

12)Посіяла огірочки
близько над водою.
Сама буду поливати
дрібною сльозою.
Ростить-ростить огірочки
в чотири листочки.
Не бачила миленького
чотири годочки.
А на п'ятий побачила,
як череду гнала.
Не посміла сказати: «Здрастуй»,
бо мати стояла.
Бо мати стояла,
А батько дивився,
Не посміла сказати: «Здрастуй»,
щоб не зажурився.

Паспорт тексту № 12

- а) Власенко Віра Андріївна;
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 20.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) повар у колгоспній їдальні;
- є) лірична пісня;
- ж) 1941 року народження, 79 років.

13) По той бік гора,
По цей бік друга,
Поміж тими крутими горами
Сходила зоря.

Ой то ж не зоря -
А тож не ясна,
А тож тая молода дівчина
По воду пішла

А я за нею, як за зорею
Сірим конем,
Понад синім морем
За дівчиною

«Дівчино моя,
Напої коня
З рубленої нової криниці
З повного відра!»

«Напоїла б я,
Як була б твоя
З рубленої нової криниці
З повного відра!»
«Дівчино моя,
Сідай на коня,
Завезу тебе я в сині гори
До свого двора!»

По той бік гора,
По цей бік друга,
Поміж тими крутими горами
Сходила зоря.

Паспорт тексту № 13

- а) Власенко Віра Андріївна;
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 20.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) повар у колгоспній їдальні;
- є) лірична пісня;
- ж) 1941 року народження, 79 років.

Мамина колискова – це пам'ять про моє дитинство, пам'ять про маму, якої вже немає поруч. Слухала колискову в дитинстві і уявляла пухнастого котика, що згорнувся клубочком, дідуся-лісовичка, чарівну фею та човник на морських хвилях. І вже пізніше, я заколисувала тебе та твою сестричку:

14) Кошенятко свій клубочок
Закотило у куточок.
І у кошику воно,
І у кошику воно
Спить давно...

На траву лісовичок
Постелив носовичок.
Так маленький лісовик,
Спати звик.

Спить хмаринка над водою,
Спить хатинка за Десною.
І до бережка пристав
Пароплав.
Ось тюльпан, зелена ніжка,
Він будиночок і ліжко.
В ньому фея чарівна,

В ньому фея чарівна
Засина.

Зірочки на небі в співі,
Місяць човник, мов на хвилі,
Ніжно дивляться на нас,
Ніжно дивляться на нас.
Спати час...

15) Ой, не плавай, лебедоньку,
Мені на бідоньку.
Ой, коли б я крильця мала,
Лебідкою стала.
Та й літала над водою
У парі з тобою.

Паспорт тексту № 14, 15

- а) Провозьон (Каркаус) Людмила Олександрівна
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 24.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) вища освіта;
- е) вчитель української мови;
- є) колискові;
- ж) 1977 року народження, 43 років.

V. Легенди та притчі

Цю легенду мені розказала ще моя бабуся, царство їй небесне, хоча вона, мабуть, от когось старшого почула, бо було то, аж за царя Панька. Так от, дитино, знаєш той міст, що веде зараз до лікарні. Це зараз там битонний міст, а раніше був дерев'яний. Ось з цим мостом ця легенда і пов'язана.

16) Був собі такий панич на ім'я Степан і кріпачка Настуся. Одного разу об'їзжав панич свої володіння і, переїзжаючи через міст, побачив красуню з коромислом і закохався з першого погляду, а дівчина, в свою чергу відповіла взаємністю.

Але не судилося їм довго бути разом, бо був проти старий пан. Відправив він сина на навчання до Києва. Поки той навчався пан знайшов йому багату невесту, та і забув Степан про Настю, одружився з багатою. Настя не могла з цим змиритися, не витримала і кинулася з цього мосту. Із того часу бачили на мосту привид.

Десь через пів року після гибелі Насті знайшли мертвого хлопця, казали він був ще той гульвіса, багатьом дівчатам серце розбив. А хто каже, що це Настя мстить з того світу тим, хто зраджує кохання. Так було чи не так було, я не знаю, бо тих людей уже не має, но легенда така існує.

Паспорт тексту № 16

- а) Міляєва Людмила Іванівна;
- б) записаний Провозьон С.Є.
- в) 18.08.2020
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) медична сестра;
- є) легенда;
- ж) 1951 року народження, 69 років.

Було це давно-давно, гуляли ми малими із сестрою на вигоні. Підійшов до нас дідусь, і говорить: «Оце вам яблучко, їжте, але поділіть його порівну», а потім мені каже: «Пішли допоможеш курей загнати», коли ми прийшли, те яблуко уже з'їла сестра, не поділившись. От дідусь і каже: «Ну що ж, розкажу я вам одну притчу, до чого жадібність може привести».

17) Був у нас заможний селянин - Василь, добра у нього було багато, і кури, і зерно, от тільки жадібний був, та такий, що за зернину міг удавитись. І йшов якось через наше село один кобзар, дуже втомився, зголоднів, присів та й каже Василю: «Дай хоч кусочок хліба, а я тобі думу можу заспівати», а Василь йому: «Нащо мені твоя дума, мені самому хліб потрібен».

Пішов той кобзар світ за очі, ніхто про нього більше не чув. Але у Василя після цього пішли негаразди: худоба дохла, не було урожаю, хліба. Прийшла зима, Василь почав голодувати, у закромах нічого не залишилось, пішов просити хліба у людей. Але ніхто і кусочка йому не дав, бо знали, що Василь за людина. Так і помер він з голоду, заплативши за свою жадібність.

Потім дідусь сказав: «Ідіть діти і пам'ятайте, що жадібність до добра не приведе».

Паспорт тексту № 17

- а) Здражевська Надія Іванівна;
- б) записаний Провозьон С.Є.
- в) 21.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) швея;
- є) притча;
- ж) 1950 року народження, 70 років.

VII. Малі фольклорні жанри

а) загадки:

Без нього плачемо, а як з'явиться - ховаємося. (Сонечко)

Махнула птиця крилом – закрила півсвіту чорним рядном. (Ніч)

Вогнева стріла пролітає, ніхто у світі її не піймає. (Блискавка)

І червона, й соковита, та гірка вона все літо. Припече мороз – вона стала добра й смачна. (Калина)

Стоїть корито, повне води налите. (Ставок)

На городі нога стоїть, на нозі голова висить. Куди сонце повертається,
туди голова нахиляється. (Соняшник)

б) прислів'я та приказки:

Біда помучить і мудрості научить.

Горбатого могила виправить.

Діло майстра величає.

Згадала баба, як дівкою була.

І стіни мають вуха.

Їв би кіт рибку, а в воду не хоче.

Моя хата скраю — нічого не знаю.

Не вартий дірки від бублика.

Одного поля ягода.

Коли б кізка не скакала, то і ніжки не зламала б.

Тихше їдеш — далі будеш.

Не рубай тієї гілки, на якій сидиш.

Клин клином вибивають.

За малим поженешся — велике загубиш.

У решеті води не наносиш.

За водою підеш, то й не вернешся.

Краще раз побачить, як тричі почуть.

Сім раз відмір, один раз відріж.

в) скоромовки;

Павло і Пилипко

Поливали липки.

Виросли липки

У Павла і Пилипка.

Чорно-білий чорногуз

У болото чорне вгруз.

Ворона проворонила воронення.

г) забавлянки:

Павлику, Павлику,

Йди нарви нам щавлику,

А ми зварим борщину

В череп'янім горщику,

Добре салом затовчем,

Почастуємо борщем.

Танцювала риба з раком,

А петрушка з пастернаком.

А квасоля - руки в боки

Та й у скоки-перескоки.

Ой чок-чок, ой чок-чок -

Ну й веселий гопачок!

Бараболька і буряк
Починають краков'як,
Ой чок-чок, ой чок-чок -
А я собі - гопачок!

Паспорт текстів:

- а) Власенко Віра Андріївна;
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 20.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;
- е) повар у колгоспній їдальні;
- є) лірична пісня;
- ж) 1941 року народження, 79 років;
- д) колискові пісні:

1)Моє миле дитятко,
Зійшла в небі зоря
Спи, моє янголятко
Спи, моє дитятко.
Твої очі - синії далі
І голівонька ясна,
Хай не відають печалі
Всміхнені твої вуста.
Збережи, моє малятко,
Чистоту душі й любов.
Ой леле, лесенько,
Спи, моє малесеньке...

2)Кошенятко свій клубочок
Закотило у куточок.
І у кошику воно,
І у кошику воно
Спить давно...

На траву лісовичок
Постелив носовичок.
Так маленький лісовик,
Спати звик.

Спить хмаринка над водою,
Спить хатинка за Десною.
І до бережка пристав
Пароплав.

Ось тюльпан, зелена ніжка,
Він будиночок і ліжко.
В ньому фея чарівна,
В ньому фея чарівна
Засина.

Зірочки на небі в співі,
Місяць човник, мов на хвилі,
Ніжно дивляться на нас,
Ніжно дивляться на нас.
Спати час...

Паспорт тексту:

- а) Провозьон (Каркаус) Людмила Олександрівна
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 24.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) вища освіта;
- е) вчитель української мови;
- є) колискові;
- ж) 1977 року народження, 43 років.

VIII. Народна драма.

Напередодні Старого Нового року відзначали не тільки Щедрий вечір, а ще свято Маланки. Здавна в ніч під Старий Новий рік ходили гуртом переодягнені дівчата та хлопці, які щедрували й водили "Маланку".

Маланка – такий собі маскарад, який відганяв злих духів і забезпечував людям врожай та здоров'я. Щоб людей не впізнали лихі сили, які можуть заподіяти шкоду, їх треба було налякати. Для цього одягали чудернацький одяг, перевертали кожухи, розмальовували обличчя та виготовляли страшні маски.

18)Наша Маланка боса ходила,
Наша Маланка воду носила
Воду носила, роси збивала
Наша Маланка птахом літала (2)
Птахом літала, небом блукала
Наша Маланка Бога шукала
Наша Маланка боса ходила,
Наша Маланка воду носила

Паспорт тексту № 18

- а) Власенко Віра Андріївна;
- б) записаний Провозьон С.Є;
- в) 20.08.2020;
- г) смт. Степанівка, Сумського району, Сумської області;
- д) середня освіта;

- е) повар у колгоспній їдальні;
- є) лірична пісня;
- ж) 1941 року народження, 79 років;

ІХ. Спогади очевидців голодомору в Україні

Здражевська Надія Іванівна: «Мати розповідала, що ходила опухша вся, їли, що попадало під руку, якісь лепьошки з трави робили, а брат мамин був німий, він не хотів цього їсти і в скорості помер...»

Сергієнко Іван Федотович згадує: «У 1933 році був призначений збирати пухлих людей на Шпилівському шляху і відвозити до лікарні. Збирали також трупи померлих людей, які валялися скрізь. Довелося спостерігати як у людей забирали хати і сім'ями відправляли в Сибір».

Євтушенко Лідія Іванівна: «В 1933 році в нашій сім'ї померло двоє дітей, свекор і свекрів батько. В Авдєєвому ярку за Степанівкою жили сторожі Авдєєви. У них було троє дітей, які бігали разом із степанівськими дітлахами пасти корів. Аж ось цих дітей не видно і день, і два, і тиждень. Діти розповіли про це батькам, а вони в свою чергу міліції. Коли міліція зробила обшук в будинку Авдєєвих, то дітей знайшли порубаних в діжці».

Ковтуненко Уляна Макарівна: «Якщо в колгоспі здихала корова або кінь, люди швидко про це дізнавалися, бігли відкопували і їли дохлятину. Вдома в людей худоби майже не було. Ті люди, у яких залишилися корівки, вижили. Їли дохлих собак. Тих, кого ловили з буряками, судили, відправляли в тюрми, били батогами. Людей замість коней впрягали в боронки, а їсти давали дуже мало. Люди падали серед поля».

(Провозьон Софія, студентка 221 групи)

12.с.Чернеччина

Дитячий фольклор

Летів шпак через попів мак
Летів шпак через попів мак
Та сів на воротях в червоних чоботях.
А ворота впали, телята побили,
Телята ревнули, а люди почули, попові сказали.
А піп з хати – та побив п'яти,
А попада з полу – та вломила ногу,
А наймичка з печі – та побила плечі,
А наймит з-під груби – та повибивав зуби.
Дитина з колиски – та побила писки,

А сучка з-під полу – дитину за ногу.
Треба шпака вбити та чоботи зшити,
Та Миколі дати,
Щоб тепленько спати.

Вийди, вийди, сонечко
Вийди, вийди, сонечко
На попове полечко.
Там піп косит,
Бога просит,
А всі дзвони дзвонят,
Хмару розбивають,
Сонечко добувають.

Губи, губи
Губи, губи,
Сходіться докупи.
Маремушки, ковпачки,
Взувайтесь в ходачки,
Чобітки зелені,
Сходіться до мене.

Ганка-дранка кучерява
Ганка-дранка кучерява
Під решетом ночувала.
Як решето подереться,
Ганка лиха набереться.

Жив-був дід та баба
Жив-був дід та баба,
Була в них вівця,
Почнемо з кінця:
Жив-був дід та баба,
Була в них вівця,
Почнемо з кінця... і т. д.
Ти був у лісі?
Ти був у лісі?
(Той, до кого звертаються, має відповідати)
А їв горісі?
...
А вовка бачив?
...
А боявся?
(Після цих слів той, хто задає питання, дмухає в очі)

Бігли коні
Бігли коні по вигоні,
Позбивали копити.
Ленти, банти,
Вийди ти.

Не йди, не йди, дощику
Не йди, не йди, дощику,
Зварю тобі борщику.
Поставлю на горі,
Щоб не з'їли комарі.

Гойда-гойда-гойдаса
Гойда-гойда-гойдаса,
Де кобилка, там й лоша.
А кобилка в лісі,
А лоша у стрісі.

Люлі-люлі
Люлі-люлі,
Пішла баба по цибулю,
А дід по петрушку,
Щоб зварити (Ірі) юшку.

Прислів'я та приказки

На злодійові шапка горить.
Встань Аполон, хай Калістер сяде.
Кожна жаба своє болото хвалить.
Знайшов сокірку під лавкою.
З сімома няньками дитина плаче.
Візьміть і мою куцю до череди, я теж панський чоловік
Всякий ласий на чужі ковбаси.
І риба – жаба, бо в воді сидить.
У сови погані совенята, а їй найкращі.
До нашого берега завжди припливе як не кізяк, то тріска.
Зарікалася коза на ярмарок йти.
Краще розумним ногам вклонитися, ніж дурній голові.
На язык гарячий, до роботи ледачий.
Як нелюба жінка, то чоловікові вдома і борщ смердить.
У лісі вовки виють, а на печі страшно.
Мати голівку мис – пригладжує, а мачуха мис – прискубує.
Не знає сова, яка сама, зате інших бачить.

За чужим столом сиди, а правдою суди.
Щастя – не курка, решетом не накриєш.
Не той друг, хто медом маже, а той друг, хто правду каже.

Загадки

Коли можна воду в решеті носити? (Коли замерзне)
Без рук, без ніг, а на тин виліз. (Хміль)
Без вікон, без дверей, повна хата людей. (Гарбуз)
За чорним лісом діжа сходить. (Сонце)
Біле, як сорочка,
Пухнате, як квочка,
Крил не має,
А гарно літає.
Що за птиця,
Що сонця боїться? (Сніг)
Кінь біжить, аж земля дрижить. (Грім)
Що до сонця вік свій пнеться
І його ім'ям зветься? (Соняшник)
Йдеш – заженеш,
Сядеш – виймеш. (Будяк)
Сидить баба серед літа
В сто сорочок одіта. (Капуста)
Стоїть півень над кручею,
С**** заткана гонучею. (Димар)

Пісні

Колядки та щедрівки

1.Добрий вечір тобі, господару
Добрий вечір тобі, госпадару!
Стережи, Боже, твого товару.
Твого товару від всякого спадку,
Щоб не було якого припадку.
Хорошеньку господиню маєш,
Хорошенько її поважаєш:
Як чашечка у меду,
Як соловейко у саду.
Там барвінок в саду процвітає,
Там чоловік жону вихваляє.

Тече річка невеличка
Тече річка невеличка.

2.Щедрий вечір, добрий вечір! (Повторюється після кожного рядка)
На тій річці плине листочок.
Плине листочок яблуневий,
На тім листочку написано,
Написано сонце й місяць,
А що місяць – то господар,
Ясне сонце х- господиня,
Ясні зірки – його дітки.

3. Що й у нашого панотця
Що й у нашого панотця
Золотії ворітця,
А за тими ворітьми
Стоять стовпи золоті,
А за тими стовпами
Стоять столи заслані,
А за тими столами
Сидить батько з синами,
Пише листа перами.
Що на небі молодик –
Да то божий чоловік,
Що на небі зоря –
Да то божа жона,
Що на небі зірочки –
Да то божі діточки.

4.Що за гаєм, гаєм, гаєм зелененьким
Що за гаєм, гаєм, гаєм зелененьким
Приспів:
Щедрий вечір, добрий вечір! (Повторюється після кожного рядка)
Та ходив коник вороненький,
Ніхто того коника не спіймає,
Тільки спіймає молодець Іван.
Він спіймає й осідлає,
Та й поїде та до тестя в двір.
Тесть вибігає, коня розпрягає,
А теща у хаті столи застеляє.
Із новим годом та з усім родом!

5. Ой чи є, чи нема пан господар вдома
Ой чи є, чи нема
Пан господар вдома?
Щедрий вечір, добрий вечір,
Пан господар вдома?

Ой нема, ой нема,
Та й поїхав до млина.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Та й поїхав до млина.
Та й муки змолотить,
Меду-пива спетлювать.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Меду-пива купувать.
Меду-пива купувать,
Щедрівників частувать.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Щедрівників частувать.

6. Ой устань, устань, господареньку
Ой устань, устань, господареньку,
Побуди всю свою челядоньку.
Ой хай же вона раненько встає,
Світлі світлоньки позамітає,
Дубові столи позастилає,
Пшеничним хлібом позакладає,
Бо прийдуть до вас гостеньки,
Гостиньки-колядниченьки.

Веснянки

Подояночка
Десь тут була подояночка,
Десь тут була молодесенька.
Тут вона впала,
До землі припала,
Сім літ не вмивалась,
Бо води не мала.
Устань, устань, подояночко,
Устань, устань, молодесенька,
Умий личко, так як шкляночку,
Та візьмися в боки,
Покажи нам скоки,
Пливи до Дунаю,
Бери дівку з краю.

Вийди, вийди, Іванку
Вийди, вийди, Іванку,
Заспівай нам веснянку!
Зимовали, не співали,

Усе весни дожидали!
Весна, весна, наша весна!
Да що ж ти нам принесла?
Старим бабам по кийочку,
А дівчатам по віночку.
Звила ж я віночок вчора звечора
З зеленого барвінку
Та й повісила на кілочку.
Матуся вийшла та віночок зняла,
Та нелюбові дала.
Коли б же я теє знала –
Я б його розірвала,
Ніж нелюбові дала.

Ти, зозуленько сива
Ти, зозуленько сива,
Ти нас розвеселила,
Як почала кувата –
Повиходили з хати.
Ой вийшла сестра з братом,
Ой вийшла мама з татом,
Ой вийшли усі дівоньки –
Виводять гаївоньки.

Ой виходить, дівчата
Ой виходьте, дівчата,
Та в цей вечір на вулицю
Весну красну вітати.
Будем весну стрічати
Та віночки сплітати,
А віночки сплетемо,
Хороводом підемо.

Русальські пісні

1. Ой проведу я русалочку
Ой проведу я русалочку до броду,
А сама вернуся додому.
Ідіть, русалоньки, ідіте,
Та нашого житечка не ломіте.
Бо наше житечко в колосочку,
А наші дівочки у віночку.

Подорожничок мій зелененький
- Подорожничок мій зелененький,
Ой луки ж мої всі зеленії!
Ой коли ж ти зріс, коли зелен став?
- Ой зріс же я дрібним дощиком,
А я зелен став красним сонечком.
- Ой ти, дівчинко, ой ти, красная!
Ти коли зросла, коли виросла?
- Росла ж то я в свого таточка,
Я кохалася в рідної мамочки.
Ой луки ж мої всі зеленії!

На святій неділі
На святій неділі
На білій березі
Ей рано, рано,
На білій березі
Сиділа русалка
Да питала літа.
Ей рано, рано,
Да питала літа:
Чи бувало літо,
Чи ще не бувало?
Ой я молодая,
Літа не вгадала.
Ей рано, рано,
Літа не вгадала.
Мене, молодую,
Горечко наспіла.
Ей рано, рано,
Горечко наспіло,
Гулять не пустило.
Ей рано, рано,
Гулять не пустило.

Купальські пісні

На Івана, на Купайла
- На Івана, на Купайла
Що Іван діє?
- Гречку сіє.
У нашої гречки чорнії вершечки.
Було ж тобі, Іванку, не купатися,
Було ж тобі, Іванку, з нами гратися.
- Що Іван діє? – Пшеницю сіє.

У нашої пшениці золоті косиці.
Було б тобі, Іванку, не купатися,
Було б тобі, Іванку, з нами гратися.

Наша Яринка-купалочка
Наша Яринка-купалочка
Посеред річки купалась,
На бережку білилась,
Вийшла на вулицю, хвалилась:
У мене личко, як яблучко,
У мене брови чорнесенькі,
Зовсім я дівка складнесенька.

Жниварські пісні

1. Там у полі криниченька
Там у полі криниченька,
Навколо пшениченька.
Там женчики жали,
Золоті серпи мали,
Срібнії перевеслочки,
Що в'язали снопочки.
Добрії були женці –
Дівчата й молодиці.
Дівчата – косаті,
А хлопці – вусаті,
Молодиці – білолиці.

2. Бувай здорова, нива
Бувай здорова, нива,
Сто кіп жита вродила.
Вийди, господарю, вийди,
Бо не маєш від нас кривди.
Пожали, пов'язали,
В кіпоньки покладали.
Кіпоньки, як гіроньки,
Сніпоньки, як зіроньки.

Ой чиє ж то поле
Ой чиє ж то поле,
Що довгії ниви?
Ой то ж того козаченька,
Що чорнії брови.
- Ой чиє ж то жито,

Колос похилився?
- Ой то ж того козаченька,
Що ще не женився.

4. Кругом, женчики, кругом
Кругом, женчики, кругом,
Понад зеленим лугом.
Женчики кружляють,
Пшніці дожинають.
Кінець нивоньці, кінець,
Будем плести вінець.
То з жита, то з барвінку
На хорошую дівку.
В нашого господаря
Та золотая брама.
Мальовані одвірки,
Зробимо сьогодні обжинки.

Весільні пісні

1. Ой глянь, мати, та на мій посад
Ой глянь, мати, та на мій посад,
Усі дівки та й у косах сидять.
А на мою та й роса впала,
Щоб я її та й розчесала.
Розчешу я та й по волосині,
Як житечко по колосині.
Розчешу я та й по волосочку,
Як житечко по колосочку.

2. Що ти думала
Що ти думала,
Що ти гадала,
Марусенько молодая,
Що не гуляла,
Не діувала,
Світ собі зав'язала.
Зав'язала світ
Та на увесь вік
Білою серпанкою,
Щоб не бути тобі
Та панянкою.
Щоб не бути тобі
Та панянкою,
А бути тобі хазяйкою.

Ліричні пісні

А зозуля: «ку-ку»
Мене мати одружила, ку-ку.
Мене мати одружила,
До роботи не привчила,
А зозуля: «ку-ку».

Мащу хату, щітки знати, ку-ку.
Щітки знати,
Не навчила мене мати,
А зозуля: «ку-ку».
Варю борщ, сиплю чаю, ку-ку.
Варю борщ, сиплю чаю.
Милий січе кулаками,
А зозуля: «ку-ку».

Милий січе кулаками, ку-ку.
Милий січе кулаками.
Чого чай з буряками?
А зозуля: «ку-ку».

Як взяв мене за халяву, ку-ку.
Як взяв мене за халяву,
Пустив мною аж під лаву,
А зозуля: «ку-ку».

А з під-лави до порога, ку-ку.
А з під-лави до порога,
Що аж носом загорола,
А зозуля: «ку-ку».

«За що б'єш, за що лаєш, ку-ку.
За що б'єш, за що лаєш,
Яку взяв – таку маєш!»
А зозуля: «ку-ку».

Коло переезда стояла береза,
А хто йде, хто їде – березу ламає.
Тому горе жити, хто жінки не має,
А ще гірше тому, хто жінки не любить.
Прийде темна нічка – до другої ходить.
А прийде день біленький – приходе миленький.
Двери одчиняє, сам спати лягає.

До стіни очима, до хати плечима.
До стіни говорить - стіна не промовить.
- Хто ж мене роздягне, хто ж мене роззує?
Хто ж мене милого пригорне й сім раз поцілує?
Обізвалась мила в сінях на порозі,
На пекучім морозі.
- Я ж тебе роздягну, я ж тебе роззую.
Я тебе пригорну, сім раз поцілую.
- Отступися гідка, отступися бридка,
Отступись погана, є в мене кохана.

У вишневому садочку
У вишневому садочку
Колисала дівчинонька
Сина й дочку.

Колисала і плакала:
«Ой чого ж я, молоденька,
Дочекала?

Дочекала дві послуги,
Куди іду, чи що роблю –
Серце в тузі.

Сестро моя, сестро рідна,
Поколиши мої діти,
Бо я бідна.
Поколиши хоч разочок,
А я піду на гуляння на часочок.

А я піду на часочок,
Хай почую миленького голосочок.»

«Веліла б я серпом жати,
Як я маю твої діти колисати.

Серпом жати – не нажнуся,
Двоє дітей колисати я втомлюся.»

Ой за горою кам'яною
Ой за горою кам'яною
Голуби літають.
Не зазнала розкошоньки –
Вже літа минають.

Запрягайте коні в шори,
Коні воронії.

Сядем доганяти
Літа молодії.

Ой догнали, ой догнали
На кленовім мості.
Верніться, літа мої,
Хоть до мене в гості.

Не вернемось, не вернемось,
Немає кудюю.
Треба було шанувати,
Як свого здоров'я.

5. Ой йду, п'яна, йду
Ой йду, п'яна, йду,
Та й додому не зайду.
Сини мої, соколи,
Додомоньку завели.
Невісточки, вражі дочки,
Вечерять не дали.

Одна каже: «Не палила»,
Друга каже: «Не варила»,
Третя каже: «Я забула,
Йди, мамо, туди, де була.»

Лягла стара на печі,
Розплакалася вночі.
Старий стару питає.
Чого стара пхінькає?

«Ой ти, старий не питай,
Ти не знаєш, який жаль.
Такі діти мати –
Без вечері спати.»

«Ой вставайте, невістки,
Варіть мамі галушки,
Нехай мама вечеряє,
Нехай дому тримає!»

6. Посію рожу
Посію я рожу,
Поставлю сторожу.
Нехай мати знає
З ким дочка гуляє.

Погана сторожа,
Поламана рожа.
Мати дочку лає,
Гулять не пускає.

Мати дочку лає,
Гулять не пускає.
Батько жарти знає,
Дочку гулять пускає.

Гуляла, гуляла,
Поки не дістала.
Лихої години,
Малої дитини.

Посію я рожу,
Поставлю сторожу.
Нехай мати знає
З ким дочка гуляє.

Закувала зозуленька
Закувала зозуленька в саду на погості,
Приїхало до дівчини три козаки в гості.
Один іде – коня веде, другий коня в'яже,
Третій стукає в віконце – добрий вечір каже.
Добрий вечір, стара мати, дай води напиться,
Кажуть люди – гарна дівка, дай хоч подивиться.
Вода в сінях, у циберці, піди та й напийся,
Дівка сидить у світлиці, піди подивися.
Вода твоя не холодна – піду до криниці,
Дівка твоя не хороша – піду до вдовиці.
А у вдовиці – дві світлиці, ще й третя кімната,
А у дівчини одна хата і та не прибрата.
Закувала зозуленька в саду на погості,
Приїхало до дівчини три козаки в гості.

Йшли три козаки.
Перший каже: «Я Марусю люблю»,

Другий каже: «Я кохати буду»,
Третій каже: «Я ще молоденький,
Єсть у мене коник вороненький,
Я своїй Марусі зілячко достану.»

Ішов козак кругом берегами,
Стала йому зозуля кувати:
«Нащо тобі козаче те зілля,
Як у твоєї Марусі весілля.»

Йде козак кругом берегами,
Йде Маруся з своїми дружечками.
До дружечок шапочку здійсмає,
До Марусі шабельку виймає.
Ото тобі Марусю весілля,
Що послала козака по зілля.

9. Чогось мені так сумно
Чогось мені так сумно,
Чогось мені так жаль.
На серденьку досада,
А на душі печаль.

Візьму я відеречка,
Шовкові поводи.
Побачу Василечка
Та наберу води.

Стихесенька ступаю
З холодною водою,
Й чую де співає
Василько під вербою.

Не сам Василь співає,
Маруся почала.
Цілує, обіймає
Маруся Василя.

Цілує, обіймає,
За рученьку бере.
І все його питає,
Чи любиш ти мене.

Марусечка, Маруся,
Коханая моя,

Моєю тоді будеш,
Як з війська прийду я.
На мурманській дорожці
Стояло дві сосни.
Прощалася Маруся
До будощій весни.

Ой слаба я, не здорова
Ой слаба я, не здорова,
Болить моя голова.
Ой біжіте приведіте
Мого милого сюда.

Біжіте приведіте
Мого милого сюда.
Нехай я подивлюся,
Чи то парочка моя.

Мостом, мостом, мостовая,
Де мій милий проходжав.
Мостовая вломилася,
А мій милий в воду впав.

Ой ви хлопці-риболовці.
Закидайте повіді.
Витягайте, доставайте
Мого милого з води.

Як витягнете живого –
Буду річку прчищать.
Витягнете неживого –
Буду річку закидать.
Ой ти річко, ти проклята,
Очеретом зарости.
Що ти мого миленького
В край далекий занесла.

В край далекий, / 2р.
Ще й в чужую сторону.
Розплелися гарні кудра
По глибокім Дунаю.

11. Копав, копав криниченьку
Копав, копав криниченьку,

Ой у вишневому саду.
Чи не вийде дівчинонька
Врано-вранці по воду.

Вийшла-вийшла дівчинонька,
Стала воду набирать.
А за нею козаченько
Веде коня напувать.

Просив відеречка –
Вона йому не дала.
Дарував колісчко –
Вона його не взяла.

Знаю-знаю дівчинонько,
Чим я тебе прогнівив.
Що я вчора, із вечора
Із другою говорив.
Вона ростом невеличка,
Ще й на личку рум'яна.
Коса в неї до пояса,
В косі лента голуба.

12. Йшли воли
Йшли воли та з діброви,
А овечки з поля.
Заплакала дівчинонька
З козаченьком стоя.

«Куди їдеш, виїжджаєш,
Сизокрилий орле?
А хто ж мене молодую
До серця пригорне?»

«Пригортайся, дівчинонько,
Товаришу мому.
Но не кажи тої правди,
Що мені самому.»

«Як же мені тої правди
Йому не казати?
Осінь довга, нічка темна,
Нізким розмовляти.»
Жартівливі пісні

Коли б мені ступка й жорна,
Коли б мені жінка моторна,
Я б її цілував, обіймав,
А до печі куховарку найняв.
А на річечку – прачку,
А до її сорочок – швачку.

Кум до куми борозенкою йшов,
Й куль соломи найшов.
А в тому кулі – черевички нові.
Як стала кума взуватися,
То кум став приглядатися,
Що кума має.
Ні чорненьке, ні біленьке, ні руде.
Сказав би, що курка, то не така дзюрка.
Рило, не рило – дивитися мило.

Легенди та перекази

1.Хресто-Воздвиженьська церква

Ця історія сталась дуже давно, коли ще татари нищили і грабували українські землі. Багато раз вони хотіли пограбувати і наше село (с.Волиця-2), але довгий час їм це не вдавалося, тому що люди викопали таємний хід з нішами в криниці і там пересиджували набіги. Але одного разу, під час свята Пасхи, коли всі люди зібрались біля дзвіниці, яка стояла посеред села, татари застали їх зненацька. Вони запропонували людям прийняти їхню віру, сказавши, що хто обусурманиться, то залишиться живим. Жодна людина на це не погодилась. Вони перерізали все село, після цього почався дуже сильний дощ і криваві ріки текли з того горбка, де стояла дзвіниця.

На тому місці зробили велику могилу, а пізніше збудували церкву у формі Ноевого ковчега.

Під час комунізму, коли руйнували всі церкви, цю церкву також хотіли зруйнувати, але влада не могла знайти жодної людини, яка б погодилася скинути хреста. Все ж такий чоловік знайшовся. І коли він зачепив хреста мотузкою й почав його скидати, у нього почався крововилив. Він відмовився довести діло до кінця і через місяць помер, а ще через якийсь час вимерла вся його сім'я. Потім цю церкву тричі підпалювали, але вона жодного разу не загорілася (хоч побудована з дерева).

Старі люди говорять, що у цій церкві має статися ще не одне диво.

2. Незабудки

Гуляла якось закохана пара берегом річки. Вони ходили, розмовляли і сталося так, що парубок потрапив у драговину, дівчина ніяк не могла допомогти йому. Він тільки встиг сказати їй: «Не забудь мене!». Невдовзі на тому місці виростили такі ж голубі квіти, як очі того хлопця. Після того в народі їх так і прозвали – незабудки.

3. Про дівчину, яка татаркою стала

Колись, дуже давно, по наших селах ходили татари. В той час у нашому селі жив один чоловік з жінкою. Мали вони дочку, хоч малу, та дуже гарну.

Якось чоловік дізнався, що татари мають прийти в село. Почав він з жінкою думати, де б це їм дочку заховати. Та й вирішили сховатися у лісі, але так поспішали, що забулись те дівча взяти.

Прийшли татари. Нікого не застали в хатах, тільки ту дівчинку. Та й забрали її.

Спливло багато років. Та мала дівчинка виросло в татарах і стала ще кращою. Один татарин взяв за жінку. Вона народила йому синочка, але біля нього потрібно було ходити і колисати. Тоді зібрались татари в село за людьми, пішов з ними і чоловік тієї дівчини. І вийшло так, що прийшли вони у те ж село і забрали там всіх людей. А той татарин взяв собі бабу, яка б колисала його дитину.

Привів татарин ту бабу до своєї жінки. І баба зразу впізнала у ній свою дочку, а дівчина не впізнала її. Вона сердито прийняла стару бабу і дала їй зразу три роботи, сказавши, що якщо їх стара зробить, то буде доброю служницею, а якщо ні, то їй голова буде з плеч.

- Маєш, стара, руками прясти, ногами дитя колисати, а очима за стадом дивитися.

Розплакалась баба:

- Донечко моя, я ж тебе виростила, вигудувала, а ти на старості років таку роботу даєш?

Вдарила тоді дівка матір свою і кричить:

- Яка я тобі донечка? Брешиш, стара!

- А чи пам'ятаєш, доню, як ти житечко жала і порізала собі мізинчик на лівій руці?

Тоді дівчина впізнала свою матір, заплакала і поцілувала її. І більше ніякої роботи їй не давала робити.

4. Білі коні

Одна з доріг, яка веде у наше село, простягається над урвищем.

Одного разу, пізно вночі, тією дорогою їхали люди, які поверталися з весілля, а їхали вони возом, який був запряжений двома білими жеребцями. Ніч тоді була дуже темна, на небі не було жодної зірочки, і чоловік, який керував кінсьми зовсім не бачив дороги, а потрібно було повертати. І тут йому здалося, що він побачив дорогу, він повернув коні і віз з людьми полетів в урвище.

Кажуть, що якщо йти тією дорогою вночі, то чується іржання коней, а дехто подейкує, що бачив, як темними ночами двоє білих коней паслося біля урвища.

5. Калина

Жила в одному селі дуже гарна дівчина і звали її Калинкою. Була вона дуже доброю, завжди всім допомагала, за що люди і любили її. Та от тільки була вона сиріткою і жила у дуже злої мачухи.

Настав час Калинці заміж виходити, кохала вона парубка, але такого ж бідного як і вона. А мачуха хотіла посватати її за багатого й старого діда і коли дізналась, що Калинка має намір повінчатись з бідняком, то дуже розлютилась і хотіла силою змусити її вийти заміж за багатія.

Та одного дня Калинка втікла з дому і знаючи лиху вдачу мачухи, яка ніколи б не дозволила повінчатись з коханим, кинулась у прірву.

На тому місці, де розбилася Калинка, виріс кущик з червоними ягідками, кісточки яких були схожі на її добре серце. І люди на честь дівчини назвали той кущ калиною.

Казки

1. Лисичка і глечик

Якось жінка пішла в поле жито жати. Взяла з собою глечик молока і поставила його в холодочку. Тут біжить лисичка, та й побачила глечик з молоком, встромила туди голову, молочко випила, а голови назад ніяк не може витягнути.

Ну, глечик, досить, давай мені голову назад!

А глечик не віддає.

Качалась вона, качалась під кущем, а глечик як сидів на голові, так і сидить. Розлютилась лисиця та й каже:

Ну, клятий глечику, я побіжу до річки та й втоплю тебе!

Пішла вона до річки, всунула глечик в воду, а він набравсь води та й потяг лисицю за собою, так вона і втопилася.

2. Чарівна вода

Жалілася молодиця, що чоловік її дуже б'є. Хто б що підказав! Хто б порадив!

От взяла вона качку, та й пішла до попа

Так і так, отче, допоможіть, бо не знаю, що мені робити.

Так може ти не догоджаєш йому в чому?

Та ні! Все роблю, як він скаже.

То як ж він тебе б'є? Отак, ні через що і бити починає?

Спочатку кричить на мене, а потім починає бити.

А піп був розумний, та й каже:

- Візьми цю пляшку чарівної води і як тільки чоловік почне на тебе кричати – набери її в губу та й тримай собі.

Прийшла жінка додому, а чоловік вже й кричить: де вона ходить та чому ще нічого не зроблено.

А вона – води в губу! Він кричить, а вона б і обізвалася, та не можна воду виливати. Чоловік кричав, сварив її, та бачить, що жінка мовчить та й замовк і не бив її.

Відтоді так і пішло: Як тільки чоловік починає сваритись, жінка набере води в губу і тримає її. Чоловіка як підмінили, не б'є більше жінки. От як чарівна вода допомагає!

Всьому є кінець, закінчилась і вода! Як її не стало – знов бійка.

Взяла жінка курку, та й знову до батюшки.

Поможіть, отче! Дайте мені ще тої води! Бо поки вона була, то й в хаті був мир і спокій. А не стало води – ще зліший став!

Жінко! То ж така сама вода, як у тебе в криниці! Набери в губу води і не сварися, то й чоловік бити не буде!

Щоденник
проходження фольклорної практики
студентки 2 курсу 221 групи
спеціальності «українська мова та література»
Торгачової Катерини

1 липня (четвер)

Свій перший день практики я проводжу в селі Велика Чернеччина Сумської області

Моїм інформатором сьогодні стала сімейна пара: Пахольчук Віра Гаврилівна 1934 р.н. та Пахольчук Василь Васильович 1931 р.н.

Василь Васильович – музикант, відомий на все село. Він знає безліч пісень, адже без нього не обходилося жодне весілля.

2 липня (п'ятниця)

Другий день практики я також проводжу у своєму селі Велика Чернеччина

Сьогодні я завітала до двох сестер: Цимбалюк Марини Павлівни 1935 р.н. та Цимбалюк Калини Павлівни 1924 р.н.

Марина Павлівна та Калина Павлівна були доярками, вони також розповідали, що часто збиралися вечорами поспівати пісень. Саме від них я записала багато пісень.

3 липня (субота)

Цього гарного суботнього дня моєю співрозмовницею стала Костюк Христина Миколаївна 1925 р.н. з села Волиця-2.

Від цієї веселої бабусі я записала жартівливі пісні, багато приказок, прислів'їв та загадок.

4 липня (неділя)

Моїм інформатором сьогодні стала Верем'юк Надія Францівна 1942 р.н., жителька села Надія Францівна виховала шестеро чудових діточок, бавила

внуків і дочекалась правнуків. Вона знає багато забавлянок, колискових і віршиків. Тому саме від неї я записала чимало зразків дитячого фольклору.

5 липня (понеділок)

Сьогодні я відвідала моїх сусідів – Різдванецьку Станіславу Володимирівну 1943 р.н і Різдванецького Григорія Радіоновича 1941 р.н.

Григорій Радіонович багато подорожував, побував у багатьох країнах. Сьогоднішній день був дуже цікавим і пізнавальним.

6 липня (вівторок)

В цей день я спілкувалася з Даньчук Галиною Василівною 1955 р.н. Галина Василівна – головний зоотехнік кооперативу «Промінь». Вона дуже розумна жінка, яка знає багато фольклорних зразків.

7 липня (середа)

Цього липневого дня моїм інформатором стала Пасічник Ганна Іванівна 1925 р.н.

Ганна Іванівна багато пережила. У роки війни вона потрапила в концтабори Німеччини і Австрії. Вона зізнається, що саме надія і рідні пісні допомогли їй пережити ті важкі часи.

8 липня (четвер)

Сьогодні я спілкувалася з Данилюком Петром Михайловичом 1921 р.н. Петро Михайлович – ветеран війни, але він не тільки воював, а й піднімав дух солдатів, граючи на гармошці і співаючи їм пісень.

9 липня (п'ятниця)

На дев'ятий день практики я відвідала – Галайду Наталю Петрівну 1959 р.н. Наталя Петрівна – вчителька української мови та літератури. В неї я записала приказки, легенди і казки.

10 липня (субота)

Сьогодні я була в гостях у Агафонові Ніни Дмитрівни 1941 р.н. та прабабусі – Малинецької Агафії Йосипівної 1917 р.н. Бабуся Гапка рано залишились сиротою, тому їй доводилось наймитувати, доглядаючи чужих дітей. Вона не вміє писати, але знає дуже багато пісень, забавлянок, загадок, приказок і переказів.

11 липня (вівторок)

Цього чудового липневого дня я взялась за систематизацію і упорядкування зразків фольклорних матеріалів.

12 липня (середа)

Ось і осатаній день практики, матеріал упорядкований і готовий до друку.

(Торгачова Катерина, студентка 221 групи)

13.с. Василівка, Лебединський район

Фольклорна практика проходила у селі Василівка, Лебединського району, Сумської області.

На сьогодні у селі проживає 1108 осіб. Серед жителів найпопулярнішими та найчастіше вживаними є прізвища Рудик, Голуб, Гончаренко, Рябко, Мордань. Серед населення у релігійному питанні провідну роль веде православне християнство – Свято-Троїцька церква, присутній Дім бабтистів, є атеїсти.

Село умовно люди поділяють на такі кутки: Загребля, Басарабія, Хитрий Хутір, Левада, Совхоз, Завод. До села були приєднані такі хутори, як Тирло, Руське, Хорол, Розгуляй, Савониха, Мирне, Новосельське, Побиванка.

Село Василівка розташоване серед вододільного хребту басейну річки Хорол. Також через село протікає річка Грунь.

Найчастіше жителі села святкують зимові свята: Новий Рік, Масляна, Водохреща, Різдво. Протягом року відзначаються такі свята, як День села, День ЧАЕС, 9 травня, 8 березня, День визволення села, День працівника сільського господарства.

У селі є Народний вокальний аматорський ансамбль «Калина», дитячий вокальний ансамбль «Дзвіночок». Також є сольні виконавці і танцювальні гуртки. Усі беруть участь у сільських, районних та обласних концертах, конкурсах та змаганнях.

У селі працює Шкільний музей історії села, який був започаткований понад 30 років тому. У музеї можна детально ознайомитися із історією села Василівки, місцевим фольклором, народними умільцями, та, навіть, побачити старовинні предмети побуду жителів нашого села. Усі експонати, представлені в музеї, це результат пошукової роботи учнівського та педагогічного колективів. В експозиції наявні вишивки картин, в'язані вироби гачком і спицями, вишиті рушники, сорочки – усе це роботи народних майстрів села Василівка. Макет печі, вишитий килим, ікона, самоткані доріжки, вишиті підзорними – найцінніші експонати народознавчого відділу.

Ініціатором створення музею була А. І. Єрьоменко, зараз завідує музеєм нинішній учитель історії Н. М. Тарасенко. Екскурсії по шкільному музею проводять для всіх охочих Світлана Осадча, Богдан Тарасенко, Ірина Бондар. На базі Музею історії села Василівка часто проводяться шкільні свята, зустрічі. Конкурси, уроки, виховні години.

Інформатори фольклорної практики

Тарасенко Наталія Михайлівна, тисяча дев'ятсот шістдесят першого року народження. Вчитель географії та історії. Отримала і передала фольклор від матері та бабусі. Працюючи у школі, створила фольклорний гурток (1996-1998рр.) З 1990 року проводить екскурсії по селу.

Рудик Наталія Миколаївна, тисяча дев'ятсот сімдесят четвертого року народження. Працює директором Будинку культури села. Фольклор отримала від батьків. Є ініціатором проведення свят з уживанням фольклорних елементів.

Шершень Олександра Дмитрівна, тисяча дев'ятсот сорок першого року народження. Пенсіонер, раніше працювала пекарем на сільській пекарні. Фольклор отримала під час розмов зі своєю прабабусею.

Горбась Тамара Іванівна, тисяча дев'ятсот шістдесят п'ятого року народження. Працює вихователем у сільському ДНЗ «Дзвіночок». Фольклор отримала від матері, тітки та бабусі.

Шершень О. П., Корчменко О. В., Ткаченко О. І., Рудик У. А., Дига М. М. – довгожителі села, які надали відомості про проведення народних ігор, весілля. Були активними учасниками у цих діях.

1. Календарно-обрядові пісні:

1.1. Величальні (колядки, щедрівки, посипалки)

Колядка

Ой, у ліску, ліску, там на жовтім піску,
Щедрий вечір, Добрий вечір!
Росте деревце, тонке, високе.
Щедрий вечір, Добрий вечір!
А на тім деревці сам сокіл сидить.
Щедрий вечір, Добрий вечір!
Сам сокіл сидить, далеко видить.
Щедрий вечір, Добрий вечір!
Далеко видить, аж у чистеє поле.
Щедрий вечір, Добрий вечір!
А у чистіім полі три святії орють.
Щедрий вечір, Добрий вечір!
Та й на пшениченьку, та й на проскуроньку.
Щедрий вечір, Добрий вечір!
Сам святий Павло воли поганяє.
Щедрий вечір, Добрий вечір!
Сам святий Петро за плугом ходить.
Щедрий вечір, Добрий вечір!
Сам Ісус Христос пшениченьку сіє.

Щедрий вечір, Добрий вечір!
А Мати Божа їстоньки носить.
Щедрий вечір, Добрий вечір!
А за цим словом бувайте здорові!
Щедрий вечір, Добрий вечір!

Щедрівка

Та як сів Христос та вечеряти
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!
Та прийшла к йому Божая Мати:
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!
Та сідай, Мати, з нами вечеряти.
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!
Ой, спасибі, Сину, за твою вечерю,
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!
Ой дай мені, Сину, райські ключі
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!
Та й одімкнути рай і пекло,
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!
Та й повипускати всі праведні душі,
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!
Тільки однієї та й не випускати:
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!
Вона поругала отця і неньку,
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!
І братика, і сестричку,
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!
Вона не ругала, тільки подумала.
Щедрий вечір! Вам добрий вечір!

Посівалка

Сієм вам від вашого порога,
Щоб завжди була у вас щасливая дорога!
Сієм вам від вашого віконця,
Щоб завжди сіяло біле сонце!
Сієм вам по всій оселі,
Щоб завжди були всі в ній веселі!
Сієм, сієм, посіваєм,
З Новим Роком вас вітаєм!

1.2. Веснянки

Подоляночка

Десь тут була Подоляночка,
Десь тут була молодесенька,
Тут вона стала,
До землі припала,
Сім літ не вмивалаксь, Бо води не мала.
Ой устань, устань, Подоляночко,
Умий своє личко, як ту скляночку,
Візьмися за боки,
Покажи гам скоки,
Піскочи аж до раю, Бери ту, що скраю.

2. Родинно-обрядові пісні

2.1. Весільні пісні

Весільна пісня (без назви)

Ой глянь, мамо, ти й на мій посад Що всі дружки у косах сидять.
А на мою та й роса упала,
Щоб я її та й не розчесала.
Розчешу я та й по волосині,
А житечко та й по волосині
Розчешу я та й по волосочку
А житечко та й по колосочку

Весільна пісня 2 (без назви)

Що з суботоньки
Та й на неділеньку
Розтворилось небо,
Та видно хрести, та все золоті Пристоли святі
Коло пристола мати Христова
Готове віночки стоя
З червоної квіточки та й до хусточки З красної рози зятю до картузика

Сватання

Ой, спасибі тобі, моя ненько,
Що будила ти раненько, А я слухала, вставала,
Собі рушнички напряла;
Нам гору ходила, рушнички білила,
Старостам дарила.

Пісня 3

Ненько, моя та й голубонько, Сватаєшся та братаєшся,
Чого ти людей не питаєшся, -
Щоб не був п`яниченька,
Щоб не скривдив мого личенька.
Як буде пити та гуляти, Буду тебе проклинати.

Пісня 4

Ти даєш мене, батеньку, та й сам бачиш,
Там не раз, та не два
Ти й за мною та й заплачеш.
Як вишневі та й садочки
Та цвістимуть,
Мимо твої ворітечка Та й нестимуть.
Та не будуть та до хати привертати,
Та й не будуть та Марфочки викликати

Пісня 5

Не було Марусі вдома
На її заручини.
Повз річкою ходила,
Полотенце білила.
Вийшла матінка, кличе:

«Іди, доню, додому,
Маєш у себе гості.»
«Сами їх одбувайте,
Всім по хусточці дайте,
То довгую, то круглую,
Івасеві – шовковую

Дівич-вечір

Жаль же нам,
Мар`єчко, тебе,
Що зазвала нас до себе:
Розлука наша з тобою,
Як із рідною сестрою.

Ідуть до шлюбу

Ой з дороги, вороги, з дороги,
Не переходьте дороги,
Нехай перейде рідна мати, Та й не буде нарікати.
Нехай перейде родина,
Щоб доля була щаслива.

Пісня (без назви)

Сію на вас житом,
Щоб добре вам жити,
Ще й пшеницю яру,
Щоб горя не знали.
Сію на вас просо,
Щоб довго жилося.
Сію на вас овес,
Щоб гордився вами рід увесь.

Від шлюбу

Ой матінко моя,
Тепер я не твоя.
Тепер того пана,
Що шлюб шлюбувала.
Шлюб брала, білесеньким рушничком
Руки зав`язала. Та зав`язала білі руки,
Щоб не було розлуки.
Виходь, мати, їхати
До свого дитяти, До свого дитяти,
Просимо до хати

Схилилася вишня,
Як матінка вийшла
До свого дитяти,
Просимо до хати.

Схилився явірчко,
Як вийшов батінко
До свого дитяти,
Просимо до хати.

Коровай і шишки

П'ятниця-починальниця,
А субота – шишкобгальниця,
А неділя – воскресіння,
Просимо всіх на весілля!

А ми коровай місили

А ми коровай місили,
Примасточку в коровай ложили:
Та й ще меду гарнець,
Та й ще сім кіп яєць,
Тай ще дійницю масла,
Щоб коровай вдався,
Щоб вгору схопився,
Гарно загнітився.

Рости, рости, короваю!

Рости, рости, короваю,
Ширший від Дунаю,
А вищий від плота,
А кращий від злата,
Бо Ганнусин рід великий, Щоби його обдарити.

А ми коровай зробили

А ми коровай зробили, Господа Бога просили:
«Дай, Боже, добру долю
Молодій і молодому!»
Хорошії коровайниці,
Хорошенько коровай бгають:
Маслом поливають
Сиром посипають,
Медом присмагають Та й у піч саджають.

Молода збирає дружок

Ой дружечки, голубочки,
Зійдіться до купочки,
Та зійдіться до одної, До мене, молодой.

Молода запрошує на весілля

Ішли дружечки рядочком
Та попід вишневим садочком
Та щипали руту-м`яту зелененьку,
Уквітчали дівчину молоденьку.
Та щипали руту-м`яту зеленішу,
Уквітчали дівчину молодішу.
Краще дощик з неба,
Чого кому треба
З зеленого зілля – Просимо на весілля,
З зеленої м`яти – Просимо вас до хати!
Мені мати наказувала,
Щоб я роду не лишала,
Ні роду, ні родини,
Ні малої дитини.
Ми все село, моя мати, обходили,
Всю родину обпросили,
Всю нашу родиноньку
Ще й найменшу дитиноньку

Зустріч із родиною молодого

До нас, невістко, до нас, А в нас все гаразд.
Сама діжа хліб пече,
А в хату вода тече,
А вітер повіває,
Світлицю замітає.

Добрий вечір, сватове!

Добрий вечір, сватове, панове, просимо вас,
Прилетіла наша утонька до вас.
Ви ж її не бийте, не лайте,
Ви ж її хорошенько приймайте
Та посипте їй сім`я,
Щоб привикла до вашого півня.

Слава Богу, сина оженила

Слава Богу, сина оженила,
Слава Богу, невістки діждала.
Тепер мені діжі не містити,
Тепер мені в печі не топити,

Тепер мені хатоньки не мести, Тільки мені порядочок вести.
Як місила діжу, так мішу, Як мела хату, так мету.
Одна тільки тая слава,
Що невістоньки діждала.

Молоду збирають до молодого

Свату, свату, пускай в хату,
Пусти нас у хату, Тут нас небагато:
Сімсот да бояр з кіньми,
А чотири да світилочки,
Готуй, свахо, да чариночки.

Просимо боярів у хату. Годі вам топтати
Червоними чобітками
З золотими підківками.

Кланяйся, кланяйся, сват сватові,
Сваха свасі, молодий молодій,
А бояри дружечкам!

Вийди, вийди мати з хати!

Вийди, вийди, мати з хати Свого зятя зустрічати.
Вийди, вийди та в кожусі Та й в хорошому ж дусі.

Який кожух твій мохнатий,
Такий зять твій багатий –
На худобу, на вівці,
На гроші, на червнці.

Ой ти, братіку, не лякайся

Ой ти, братіку, не лякайся,
Да й ще постарайся,
Не продавай сестри
За руб, за чотири,
А продавай же сестру За два золотії!
Гроші, як полова,
Сестра чорноброва.
Гроші, як та слина,
Сестронько єдина.

Весільні приспівки

Ой, що ми хотіли Те ми і зробили.
З тіста – паляницю
З дівки – молодицю.
Дружко коровай крає,
Семеро дітей має, Та всі з кошелями,
Весь коровай забрали.
Свашка-неліпашка
Шишок не ліпила,
Дружок не дарила,
Одну і зліпила, З зеленого сіна,
Та й ту сама з`їла.
Світилка, як шпилька при стіні
На її сорочка не її На її сорочка сестрина,
Приведіть світилку з-за стола.

Ой, чому, чому
Ой чому, чому в новому дому
Так рано засвічено?
Там же радяться, наряджаються
Галочині братики.
Ой що ж ми дамо зятю своєму
В суботу та й увечері?
Дамо ми йому, зятю своєму
Коника тай у наряді
Він коника взяв, шапочки не зняв,
Братикам не дякував.
Ой, що ж ти дала зятю своєму?
Галочку та й у віночку.
Він Галочку взяв, шапочку і зняв,
Братикам подякував.

Смородина та й та не ягода

Смородина та й та не ягода
Заплітала мене дядина.
Заплітала та й не плакала,
Рідна мати подивилася
Слізеньками та й умилася.
Куди ж ти, доню, нарядилася?
Чи між турки, чи між татари,
Чи між чужії люди?
Ой, тобі та й горенько буде,

Бо там гора кременистая,
Там свекруха норовистая,
Вона тобі і норови покаже,
Вона тобі і діленько укаже.

3. Ліричні пісні

Ні тучки, ні хмарки

Ні тучки, ні хмарки
А дощик іде,
Козак до дівчини щовечора йде.
Добрий вечір каже, ще й ручку дає,
Марусино, серце, порадує мене.
Чи ж мені женитись, чи брати тебе?
На другу весну калина цвіла,
Зосталась Маруся, та ще й не сама,
А в тієї Марусі дитина мала,
А в тієї дитини колиски нема,
Купи мені сопілку, буду на ній грати,
Я буду на сопілці дитя забавляти.
Ой, то ж не сопілка, то наша любов
Болить, болить серце, волнується кров.
А серце не камінь, а кров – не вода,
Не буду журитись, бо я молода!

Ой гаю, мій гай

Ой гаю, мій гаю
Густий не проглянеш
Чом на тобі, гаю Листячка немає?
Листячка немає,
Вітер не колише
Тільки брат сестриці Часто листи пише.
А він пише, пише
І часто питає,
Чи привикла, сестро, У чужому краї?
Ой, хоч не привикла Треба привикати,
Я в розкошах зросла Треба й горе взнати.
Ой, пусти, милий, до броду по воду
Ой, не так до броду, як до свого роду.

3.1. Соціально-побутові пісні (козацькі, чумацькі, солдатські, бурлацько-наймитські, заробітчанські)

Їхав, їхав козак містом

Їхав, їхав козак містом
Під копитом камінь тріснув Раз, два.
Під копитом тріснув Да раз.
Під копитом камінь тріснув,
Соловейко в гаю свиснув. Раз, два,
Соловейко в гаю свиснув.
Да раз.
Соловейко, ти мій брате,
Виклич мені дівча з хати Раз, два,
Виклич мені дівча з хати Да раз.
Виклич мені дівча з хати,
Щось я маю їй сказати. Раз, два.

Щось я маю їй сказати Да раз
Ой чи була, чи не була,
Я з козаком говорила
Раз, два.
Я з козаком говорила Да раз.

Що й у яру широкому

Що й у яру широкому,
В колодязі глибокому.
Там Галочка рано воду брала
З голубами розмовляла.

Ви, голуби, ви сизенькі,
Ви, братики, ви рідненькі.

Полетіть ви на мою сторонку
Та скажіть ви моєму родоньку:
Нехай їдуть, нехай наїжджають,
З неволеньки мене визволяють.

Брязнули ложечками

Брязнули ложечками перед дружечками
Галина всю челядь сажає вечерять.

Самі сіли та й вечеряти,
А ти, доню, і іди по водицю
По водицю, по холодную,
До криниці, до безводної.

Поки я та водиці набрала.
А моя та вечеря пропала.
Поки я та водиці принесла,
А моя та вечеря одійшла.

Становиш, доню, та ложечки мити
Я й помила і попрятала.
Одвернулась та й заплакала.
Аби моя матінка та й знала,
Вона б мені вечерять прислала
Хоч місяцем, хоч зірницею,
Хоч братиком, хоч сестрицею
Не узнала мати свого дитяточки
Поміж дружечками, за слізочками.

4.2 Родинно-побутові пісні

Ой у лузі та ще й при березі

Ой у лузі та ще й при березі
Червона калина, породила
Молода дівчина хорошого сина.
Ой, де ж вона його породила?
В зеленій діброві.
Та й не дала вона козакові
Ні щастя, ні долі.

Тільки дала вона козакові чорнії брови.
Та було б тобі, моя рідна мати, Цих брів не давати.
Було б тобі, моя рідна мати, Щастя й долю дати.
Розвивайся ти, сухий дубе, Завтра мороз буде,
Убирайся, молодий козаче, Завтра похід буде.
Я морозу та й не боюся, Завтра розів'юся.
А походу я й не боюся!

За дубом, дубом

За дубом, дубом, за дубиною
Сидів там голуб з голубиною.
Вони сиділи та й милувались,
Правим красчком та й обнімались.

Де взявся сокіл, та із-за дуба,
Голуба убив, голубку згубив.
Узяв під полу, приніс додому.
Приніс, додому, пустив додолу.

Дав їй наїстись ярої пшениці,
Дай їй напитись із колодязя водиці.
Не хочу їсти, не хочу пити,
Нема милого – ні з ким прожити.

Ой, є у мене сім пар голубів,
Вибирай того, кого любиш.
Ой вибирала, перебирала,
Нема такого, як я ввіряла.
Ой утіряла в один часочок,
А вибираю восьмий годочок.

Ой ходила Галочка

Ой ходила Галочка
По крутій горі,
Зобачила селезня На тихій воді.
Пливи, пливи, селезню, Тихо по воді.

Прибудь, прибудь, матінко, В цей день ти ком ні.
Та дай же порядочок Бідній сироті.
Ой, рада б я, дитя моє, Прибути к тобі.

Насипали на груди мені сирії землі,
Розсипались мої кості по всій стороні
Я ж поки з костями зберусь, Та й на пораду спізнюсь.

Ой, рада ти, мамо

Ой, рада ти, мамо, ой, рада ти мою
Ой, чи рада, мамо, моєю женою?
Ой, рада я, синку, ой, рада тобою,
Тільки я не рада твоєю женою.

Посадила сина за дубовим столом
Нелюбу невістку в сінях за порогом.
Наливає сину вина-винограду,
Нелюбій невістці зеленого яду.

Поховала сина в зеленому гаю,
Нелюбу невістку в глибокому яру.
Посадила сину червону калину,
Нелюбій невістці – колючу шипшину.
Що на тій калині листячка немає,
А на тій шипшині соловей співає.

4. Думи та історичні пісні

Пісня-балада

Як ходив донець

Як ходив донець сім год на Дону
А на восьмий год став додому йти.
Став додому йти та ще й коня вести,
Прив'язав коня возлє кореня.

Сам ложився спать возлє явора.
Приліта к нему змія ж лютая,
Ой чи спиш, донець, чи все так лежиш?
Я ж, змія, не сплю, а все так лежу,
Уставай, донець, всю правду скажу.
Що ж твоя жона закон змінила
Та й заміж пішла.

Ой сіда ж донець на свого коня,
Доліта ж донець до свого двора
Та й витяга ж донець
Та свій гострий меч,
Та зніма ж жоні голову ж із плеч.

Як пішов донець по своїм двору,
Коні вороні по стайнях стоять Та й овес їдять.

Сини-соколи за столом сидять Та й пера держать.
Ех, жена, жена, якби ж ти жила,
Проклята змія та й іскусила ж мене.

5. Анекдоти

Дочка: Мамо, матусю!

Мати: Що тобі Наталю? Що сталося?

Дочка. Ой, мамулю, що зараз було! До нашої комори забралася миша та й впала діжку з квасом.

Мати: Ой, лишенько! То ти ж її витягла?

Дочка: Еге! Буду я її витягати! Щоб вона мене вкусила? Я впіймала kota та й укинула його в діжку. Нехай він мишу зловить!

Мати: Ой, Боже ж мій! (заходить син) Добре, Івасю, що ти прийшов.

Зараз будемо вареники ліпити.

Син: Та я ж не вмію!

Мати: А ти дивись уважно та вчись.

Син: Мамо, чого це ви до мене не говорите?

Мати: Та хіба ти не бачиш, що мені ніколи? Та й що я буду до тебе говорити?

Син: Та що-небудь! Ось, наприклад, сказали б: «На тобі, Івасю, маківничок!»

Мати: Скоро вже будемо обідати. От тільки батько прийде. А подивись-но, Івасю!

Мати: Уже приїхав!

Мати: От і добре! Ходіть-но всі до хати, страви наші куштувати!

6. Малі фольклорні жанри:

6.1. Загадки

Чорна корова весь світ поборолла. (Ніч)

Червоне коромисло через річку повисло. (Веселка)

Сидить баба серед літа в сто сорочок одіта. (Цибуля)

Зубів не має, а кусається. (Кропива)

Круглі озерця ніколи не замерзають. (Очі)

Що в хаті взимку замерзає, а на дворі ні? (Вікно)

Книжки читає, а грамоти не знає. (Окуляри)

6.2. Скоромовки

Я принесу рядно, а ти занеси рядно.

Через грядку гріб тхір ямку.

Улас у нас, Панас у вас.

Летів горобець через верх верхній хлівець, ніс пуд гороху і нам дав потроху.

6.3. Забавлянки

Сорока-ворона
На припічку сиділа,
Діткам кашу варила,
Пойдіть, дітки, за водицею!
І цьому дам, і цьому дам,
І цьому дам, і цьому дам,
А цьому не дам:
Цей бецман –
Він дров не рубав,
В хату не носив, печі не топив,
Воду не носив, діжі не місив,
Каші не варив, хліба не ліпив,
В піч не саджав, кашу доїдав.
Куй, куй чобіток,
Подай, бабо, молоток,
Не подаси молотка –
Не підкую чобітка.
Молоток золотесенький.
Чобіток дорогесенький.

6.4. Лічилки

Котилася торба
З високого горба. А в тій торбі
Хліб та пшениця, Кому доведеться –
Той буде жмуриться.
Раз, два, три, чотири, п'ять!

Вийшов зайчик погулять.
Як нам бути? Що робити?
Треба зайчика зловити.
Будем знову рахувати:

Раз, два, три, чотири, п'ять.
Зараз я іду шукать!
Ходила квочка коло кілочка.
Водила діточок біля квіточок.
Квок! Квок!

7. Народні ігри

«Жмурки»

Діти стають у коло. Один з них починаючи від себе, вказує пальцем підряд на кожного і промовляє по складах лічилку:

«Вийшов кріт на гору

Й починає рити

А на кого впаде слово,

Той має жмурити!»

На кого припаде останній склад, той стає жмуркою. Жмурка закриває собі очі і рахує до десяти. На останок виголошує:

«Той, хто не заховавсь,

Я не винуватий,

Вже всіх іду шукати!»

Кого першим знайде – той стає на його місце, гра продовжується.

«Кіт і миша»

Діти беруться за руки і стають у коло, а двоє – кіт (хлопчик) і миша (дівчинка) – всередині. Завдання кота – вловити мишу. Коли діти піднімають руки вгору, то миша повинна втікати від кота. А коли кіт намагається проскочити за мишею – руки опускають. Якщо котові вдається проскочити крізь коло та впіймати мишу, то вони міняються місцями і гра розпочинається спочатку.

«Горю – дуб»

Всі стають по двоє – пара за парою. Один «горю-дуб» стає попереду на певній відстані (сім – десять метрів) і промовляє:

«Горю, горю, палаю,

Кого схочу – піймаю.

Раз, два, три – біжіть!»

Перша пара біжить у напрямі до «горю-дуба» і, роз'єднавши руки, намагається оббігти його з двох боків і знову з'єднатися. Якщо «горюдуб» когось спіймає, то стає з ним позаду всіх, а хто залишився без пари – стає горю-дубом». Гра повторюється.

«Мости»

Діти діляться на дві групи і стають дне навпроти одного. Перша група (хлопці) береться за руки і стає в один ряд, а друга, дівчата, відповідно в другий. Учасники першої групи починають співати:

«Пускайте нас, пускайте нас

У двір воювати!»

Дівчата відспівують:

«Не пустимо, не пустимо, Мости поламати, мости поламати.

Хлопці продовжують:

«А ми мости поламаєм,

На два боки поскладаєм,
Тай і поїдем, так і поїдем.»

Після цього хлопчики, розбігаючись, сильно налягають на руки дівчаток і розривають ланцюг, тобто ламають мости. Гра продовжується доти, доки не набридне.

Також у селі діти грають в такі загальновідомі ігри, як «Ідїть, гуси, додому», «Штандер», «Перебіжки», «Опанас», «Смішний бик».

8. Традиції

«Будівля хати»

«Перш ніж будувати хату, необхідно вибрати місце. З цим було пов'язано багато забобон і повір'їв. Наприклад, не можна було будувати хату там, де часто хворіли або мерли люди, де були сварки або розлучення, на роздоріжжі, на тому місці, де колись була церква. А щоб правильно вибрати місце для хати, існував такий звичай: звечора на тому місці у чотирьох кутах розкладали випечені перепічки. Коли ж на ранок одна з них зникне – значить на цьому місці буде добре нестись господарство. Якщо ж перепічки будуть цілі – будуть злидні. А ще на обраному місці сіяли жито. Якщо воно добре росло, то місце буде гарне для будівництва.

(Записано зі слів Вовкудав К.Л.) Щоб до житла не проникали різні злі духи та добре велося в ньому господарство, існували певні обряди, які здійснювалися під час будівництва. Господарі під усі чотири кутки хати закладали зерно та дрібні гроші. Після завершення усіх робіт святкували вхідчини у новий дім. Родичі та сусіди приходили з подарунками, а господарі пригощали їх вечерєю, звареною в новій хаті.

(Записано зі слів Шершень О.П.)

«Новий рік»

На Новий рік завжди засівали хлопці і чоловіки. Поздоровляли господарів із Новим роком, бажали щастя, здоров'я, врожаю. Пе5ред Новим роком щедрували, а на «кутю» носили вечерю. Ці звичаї збереглися і досі.

(Записано зі слів Ткаченко С.І.)

«Зимові свята»

«Ведення» - це дуже релігійне свято для мене. Цього дня ніхто нічого у моїй хаті не робить, завжди запрошувала гостей і з ними його відзначала. На свято Катерини у нас прий1нято ставити у воду гілочку вишні, якщо зацвіте – дівчина вийде заміж.

На свято сіяли під подушку насіння конопель і приказували:

«Андрію, Андрію, я на тебе коноплю сію, Дай знать, з ким буду брать, І з ким буду віку доживать.»

На свято Миколая завжди у нас правиться в церкві. Всі люди йдуть до церкви, купували свічки і ставили перед образом Миколая, щоб голова не боліла.

Існував обряд «Калита». На палицю чіпляли великий бублик, намазаний медом, хлопець тримав його, а дівчата діставали. Котра дівчина дістане, та і залишиться з тим хлопцем.

Коли люди впоруються з усією роботою, починаються перші вечорниці. На них співали різні жартівливі пісеньки.

Вечорниці на Андрія називалися великими, тому що вони супроводжувалися гаданнями на долю людини.

На Різдво у нас колядують, на Щедрика у нас щедрують.

Посівали на Різдво хлопці. Заходячи до хати, вони говорили: Ходє Ілля на весілля, Несе пугу дротяную.

- Василю, Василю, де ти волочився?

Що по пояс замочився?

- Косив сіпки, клав у кіпки

У три ряди гречанії

А в чотири – пшеничнії.

На щастя, На здоров'я!

(Записано зі слів Рудик У.А.)

«Сватання»

Звичай цей зберігся ще здавна і передує звичаям «Розглядини» і «Весілля». Основний ритуал, який виконують у цьому звичаї – це коли проходить обмін хлібом між родичами майбутніх молодої і молодого, а також коли молода пов'язує руку молодого хусткою на знак згоди вийти за нього заміж. Сватів з боку молодого перев'язують рушниками.

Сватання проходить по взаємній згоді молодих людей, які вирішили побратися. Призначають день сватання, стараючись, щоб він випав у парне число місяця, краще всього у п'ятницю (бо вірять у приказку «У п'ятницю засватається і свинячий пастух») і обов'язково не в піст. Сватання проводять в будинку майбутньої нареченої. Можуть бути усі присутні родичі з боку нареченої. Обов'язково мати і батько.

З боку нареченого повинні йти наречений, його батько, хрещений батько, дядько (обов'язково непарна кількість чоловіків). Бажано, щоб серед присутніх не було розведених, вдів, вдівців, тих, що живуть неладно в сім'ях.

Завчасно замовляють і хліб для обміну – «міняну». Хліб повинна пекти добра, не розведена, бажано не вдова, жінка. Наречена заздалегідь готує рушники, хустку і вечерю.

Свати з боку нареченого повинні були принести хлібину, півлітру і рушник. Заходячи в хату, вітаються, віддають хлібину і розповідають казку «Про куницю і красну дівицю».

Потім всі сідають за стіл і ведуть розмову про майбутніх молодих, призначають день розглядин і весілля.

(записано зі слів Диги М.М)

(Шумило Катерина, студентка 221 групи)

14. с. Високе Охтирського району

1. Коли створений, вихідцями з яких територій.

Засноване село у другій половині XVIII ст. Розкопки, проведені в 1901 році поблизу села Кудрявого, дали скіфський інвентар, що є доказом того, що тут існували поселення ще задовго до зазначеного часу.

В описі Охтирського повіту, складеному в кінці XVIII ст., хутір Височанський зазначався за більчанським сотником Мануїлом Тимофійовичем Рахімовим – прадідом героя оборони Севастополя адмірала П. С. Нахімова. У хуторі налічувалося три двори, вісім чоловіків і сім жінок, 236 десятин ріллі, 20 десятин сіножаті. Крім цього, до хутора було приписано 10 десятин пустищ по річці Гусинці і 7 десятин по річці Охтирці і Хухрі.

2. Які міграційні процеси відбувалися пізніше.

В епоху визволення селян 28 ревізьких душ, розкріпачених на хуторі Кудрявому, одержали в наділ по дві десятини землі, 71 височанин чоловічої статі – по 2,9 десятини, тоді як по Охтирській волості в середньому на душу припадало по 2,3 десятини.

3. Характер населення за етнічними, віковими, соціальними критеріями.

Дворів — 93, населення — 461 чоловік, переважають українці; більшість жителів — люди середнього та похилого віку.

4. Основні види занять.

Найпоширеніші сфери зайнятості - сільське господарство, обробна промисловість, оптова та роздрібна торгівля.

5. Наявність культурно-просвітніх закладів та фольклорних гуртків при них.

Височанський навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад Охтирської районної ради Сумської області. У закладі навчається 108 учнів та 45 вихованців дошкільної групи. Навчально – виховний процес у закладі забезпечують 26 вчителів. Є будинок культури на 350 місць, бібліотека. У сільському Будинку культури працюють гуртки та жіночий вокальний ансамбль «Веселка», який заснований 1987 року. Вокальному ансамблю присвоєно звання «Народний».

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область Сумська
Район Охтирський
Сільрада Височанська

Назва села (селища, хутора): Високе;

- а) офіційна – Високе;
- б) стара (давніша) – Височанський хутір;
- в) нова – Високе.

Найближчі хутори: хутір Абакумів, хутір Вербовий, хутір Веселий Гай, хутір Кооперація, хутір Кудрявий.

Вулиці : Харківська, 40 років Перемоги.

Назви річок: Охтирка.

Могили: могильники, відомі під назвою «Буланові могили» і «Рашавські могили», розкопки велися в 1901 році, але так і не досліджені. Братська могила радянських воїнів та пам'ятник воїнам-землякам.

Прізвища та прізвиська людей

1. Найпоширеніші прізвища села: Заїкін, Попов, Черета, Бова, Олійник, Гончаров, Усенко, Мандюренко.

2. Найпоширеніші прізвиська та їх мотиви.

II. Паспорти носіїв

1. Прізвище, ім'я, по батькові: Бова Марія Семенівна.

2. Вік: 72 роки.

3. Де народився, якщо змінював місце проживання, то у якому віці: село Високе Охтирського району Сумської області.

4. Освіта. Професія. Характер занять: працювала у колгоспі.

5. Від кого і коли засвоїв фольклорний репертуар: від матері, бабусі.

6. Як часто виконує фольклорні твори: раніше виконувала часто, зараз не виконує.

7. Кому передає фольклорні твори, хто їх від нього засвоїв: передала фольклорні твори своїм дітям.

Виконує колядку 1, колядку 2, купальську пісню; розказує прислів'я та приказки.

1. Прізвище, ім'я, по батькові: Усенко Варвара Харитонівна.
2. Вік: 78 років.
3. Де народився, якщо змінював місце проживання, то у якому віці: село Високе Охтирського району Сумської області.
4. Освіта. Професія. Характер занять: працювала ланковою.
5. Від кого і коли засвоїв фольклорний репертуар: від бабусі, тітки.
6. Як часто виконує фольклорні твори: рідко.
7. Кому передає фольклорні твори, хто їх від нього засвоїв: передала фольклорні твори своїм дітям та онукам.

Виконує колядку 3, весільні пісні 1 і 2.

1. Прізвище, ім'я, по батькові: Мандюренко Олексій Дем'янович.
2. Вік: 74 роки.
3. Де народився, якщо змінював місце проживання, то у якому віці: село Високе Охтирського району Сумської області.
4. Освіта. Професія. Характер занять: працював трактористом, шофером.
5. Від кого і коли засвоїв фольклорний репертуар: від діда, батьків.
6. Як часто виконує фольклорні твори: інколи.
7. Кому передає фольклорні твори, хто їх від нього засвоїв: передав фольклорні твори своїм дітям та онукам.

III. Паспорти творів.

1. Від кого записаний: Бова Марія Семенівна.
2. Ким записаний: Коцаревська Дар'я Юріївна.
3. Коли записаний: 22. 07. 2020.
4. Як визначає жанр та назву твору виконавець: колядка.
5. Наукове визначення жанру: колядка.

Дай Боже, вечір добрий
Вам, добрі люди.
Хто в цім домі проживає
Нехай здоров'я буде.
Ви святкуйте, рождествуйте.
Веселі будьте.
Ми, що знаєм, вам розкажем,
А ви, люди, чуйте, що
У Діви Марії Христос народився.
Став чоловік перед Богом
Кроком уклонився.
Вечір добрий!

1. Від кого записаний: Бова Марія Семенівна.
2. Ким записаний: Коцаревська Дар'я Юріївна.
3. Коли записаний: 22. 07. 2020.
4. Як визначає жанр та назву твору виконавець: колядка.
5. Наукове визначення жанру: колядка.

Під горою, під крутою,
Все збиралися.
Стали думати, ще й гадати,
Як Ісусу Христу смерть завдати.
Завдали йому смерть превелику –
На хрест його розпинали,
Гвоздями руки й ноги попробували.
І в гроб його положили,
І каменем накотили,
Щоб до нього люди вік не ходили.
Прийшла до нього Божа мати,
Сильно, посильно побивається,
Свого сина питається:
«Ой, сину мій, сину, ой, Боже мій,
Чого ти до мене не говориш?
І словечка не промовиш?»
«Ой, мати моя, возлюблена,
Не плач, не ридай ти за мною,
Я ж не навіки помираю,
На третій день я воскресаю».

1. Від кого записаний: Усенко Варвара Харитонівна.
2. Ким записаний: Коцаревська Дар'я Юріївна.
3. Коли записаний: 21. 07. 2020.
4. Як визначає жанр та назву твору виконавець: колядка.
5. Наукове визначення жанру: колядка.

Ой по морю, по морю,
Ще й по синьому,
Там плавало два кораблики.
А на тих корабликах –
По два анголики.
То ж не анголики – архангелики.
Питається Діва Марія:
«Ой, де ж ви були ?
Ой, де ж ви були?
Забарилися, до Божого дому
Запізнилися,

Божих молитов не вчитували,
Не вчитували, не вислуховували.
Як рання йде – ти в постелі лежиш.
А як обідня йде – за столом сидиш.
За столом сидиш – мед, горілку п'єш.
До Божого дому не подумаєш».

1. Від кого записаний: Бова Марія Семенівна.
2. Ким записаний: Коцаревська Дар'я Юріївна.
3. Коли записаний: 22. 07. 2020.
4. Як визначає жанр та назву твору виконавець: купальська пісня.
5. Наукове визначення жанру: купальська пісня.

Да купався Іван, да й у воду впав.
Купала на Івана, Купала на Івана!

1. Від кого записаний: Усенко Варвара Харитонівна.
2. Ким записаний: Коцаревська Дар'я Юріївна.
3. Коли записаний: 21. 07. 2020.
4. Як визначає жанр та назву твору виконавець: весільна пісня.
5. Наукове визначення жанру: весільна пісня.

Сяду-паду ластівкою перед матінкою,
Щоб мене жалувала, заміж не оддавала.

1. Від кого записаний: Усенко Варвара Харитонівна.
2. Ким записаний: Коцаревська Дар'я Юріївна.
3. Коли записаний: 21. 07. 2020.
4. Як визначає жанр та назву твору виконавець: весільна пісня.
5. Наукове визначення жанру: весільна пісня.

Стелися, доріжко,
До щастя стелися.
Два дружнії серця
В єдине злилися.
Ми квіти розсиплем
Доріжкою тою,
Де йдуть заручатись
Закоханих двоє.

1. Від кого записаний: Мандюренко Олексій Дем'янович.
2. Ким записаний: Коцаревська Дар'я Юріївна.
3. Коли записаний: 25. 07. 2020.
4. Як визначає жанр та назву твору виконавець: загадки.
5. Наукове визначення жанру: загадки.

- 1) Ходить пані по майдані,
Куди гляне – трава в'яне (Коса).
- 2) Мовчить, а всіх навчить (Книга).
- 3) Не кущ, а з листками, не сорочка, а зшита, не чоловік, а говорить (Книга).

1. Від кого записаний: Бова Марія Семенівна.
2. Ким записаний: Коцаревська Дар'я Юріївна.
3. Коли записаний: 22. 07. 2020.
4. Як визначає жанр та назву твору виконавець: прислів'я та приказки.
5. Наукове визначення жанру: прислів'я та приказки.

- 1) Зробив діло – гуляй сміло.
- 2) Моя хата скраю – нічого не знаю.
- 3) Кожному своя сорочка ближча.
- 4) Труд чоловіка годує.
- 5) За правес діло стій сміло.

VI. Висновки

1. Які фольклорні жанри продуктивні, а які – ні на досліджуваній території (у фокусі проведення фольклорної практики); довести матеріалами практики та висловлюваннями тих, від кого проводилися записи.

Продуктивними можемо вважати календарно-обрядові жанри, а саме представників зимової обрядовості – колядки. Зараз серед українців ще побутує традиція колядування та щедрування, тому ці види фольклору не загинуть та будуть передаватися з покоління в покоління.

Що стосується непродуктивних жанрів – так це купальські пісні. Як зазначила Бова Марія Семенівна з приводу побутування цього жанру в наші дні: «А сійчас щось уже отходе, щось не дуже то і веселяться так...».

2. Чи збереглися у досліджуваній території традиційні обряди (календарні, родинні) та супроводжуючий фольклор. Форма їх побутування (автентична, ігрова).

На досліджуваній території зберігся обряд хрестин, дівич вечора, гадання на Андрія та на Купала.

3. Чи побутують у досліджуваному фокусі історичні пісні. Які та чому збереглися. Хто їх виконує. Як вони пов'язані з місцевою/регіональною історією.

У даному регіоні історичні пісні не збереглися.

4. Люди яких вікових категорій є основними носіями фольклорної традиції та постфольклорного репертуару.

Основними носіями фольклорної традиції на досліджуваній території є люди похилого та старечого віку.

5. Який вплив мають книжки, шкільні програми, засоби масової інформації та аудіовізуальні засоби трансмісії фольклору на характер формування та трансмісії фольклорного репертуару у даній місцевості; охарактеризувати

характер впливу та навести приклади із посиланням на інформацію носіїв та конкретні записи.

Книжки, шкільні програми, засоби масової інформації та аудіовізуальні засоби трансмісії фольклору мають значний вплив на характер формування та трансмісії фольклорного репертуару у даній місцевості. Фольклор, зібраний з інших частин України, побутує на території села Високе й змішується з місцевим фольклором. Це є проблемою, адже в такому випадку важко встановити питомо височанський фольклор.

(Коцаревська Дар`я, студентка 221 групи)

Навчальне видання

**ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
ФОЛЬКЛОРУ СУМЩИНИ**

**Матеріали конференції з фольклорної практики-2020
студентів 221 групи
факультету іноземної та слов'янської філології**

Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021
Свідоцтво ДК №231 від 02.11.2000 р.

Відповідальний за випуск: *А. М. Коваленко*
Комп'ютерний набір: *Аліна Мозгова*
Комп'ютерна верстка: *В. А. Замошнікова*

Підписано до друку 24.11.2020 р.
Формат 60х84/16. Гарн. Times New Roman. Друк ризогр. Папір друк.
Ум. друк. арк. 9,07.
Вид. № 3.

Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка
40002, Суми, вул. Роменська, 87

Виготовлено на обладнанні СумДПУ імені А. С. Макаренка